

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anja Malavašič

Podpora mladostnikom v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Anja Malavašič

Podpora mladostnikom v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna

Magistrsko delo

Mentorica: Doc. dr. Liljana Rihter

Ljubljana, 2018

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Anja Malavašič

Naslov diplomskega dela: Podpora mladostnikom v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna

Kraj: Ljubljana

Leto: 2018

Število strani: 147

Število prilog: 6

Število tabel: 8

Število slik: 4

Mentorica: Doc. dr. Liljana Rihter

Povzetek diplomskega dela:

V magistrskem delu se osredotočam na podporo mladostnikom, ki so v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna vključeni v program Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja. V program so vključeni mladostniki stari od 16 do 26 let, ki se soočajo bodisi s slabo samopodobo, z nesamostojnostjo, s socialno anksioznostjo, z izzivi čustvenega doživljanja, depresijo, motnjami hranjenja, ali pa so imeli v preteklosti neorganizirano življenje. Zanimajo me predvsem področja, na katerih ti mladostniki potrebujejo podporo in pomoč, kdo jo nudi, na kakšen način je podpora prejeta in v kakšni obliki. Za socialno delo se mi zdi pomembno, da poudarjamo pomen raziskovanja (tudi tretjih) oseb ali organizacij, ki nudijo mladostnikom podporo in pomoč, ko jo najbolj potrebujejo, tudi v primeru, ko njihova družina podpore ne more zagotavljati.

V teoretičnem delu opisujem obdobje adolescence, razvoj socialne identitete mladostnika, podporno okolje z razlago o virih opore in socialnih mrežah, duševno zdravje mladostnikov, psihiatrično obravnavo in strategije preživetja mladostnikov. V zadnjem poglavju teoretičnega dela pa opisujem vlogo socialnega delavca pri delu z mladostniki, kaj je socialno delo, nato pa nadaljujem z razlago socialnega dela z mladostnikom in posebej z družino. V empiričnem delu predstavim kvalitativno raziskavo na neslučajnostnem priložnostnem vzorcu, z delno strukturiranimi vprašanji, s katerimi sem sprva spraševala mladostnike o njihovem vsakdanu in v nadaljevanju bolj podrobno o podpori.

Ugotovitve kažejo, da je podpora pri večini mladostnikov potrebna na področjih osebne rasti in dela na sebi. Mladostniki izražajo želje po doživetju sanjskega dneva brez težav v duševnem zdravju. Večina mladostnikov prejema podporo tako s strani družine, prijateljev in drugih tretjih oseb, kljub temu pa nekateri še vedno niso zadovoljni s podporo družine, ki je v določenih trenutkih nejasna. V zadnjem delu predstavim tudi predloge mladostnikov glede programa in lastne predloge o praktičnem delovanju in nadaljnjem raziskovanju.

Predlagam, da bi bilo potrebno več dela na odnosih z mladostniki po obravnavi in zanje organizirati podporno skupino s člani, ki so bili skupaj v programu. Predlagam tudi intenzivnejše delo na podpornih okoljih mladostnikov in večjo povezanost z njimi v času zdravljenja.

Ključne besede: podpora, mladostniki, socialna opora, duševno zdravje, socialno delo z mladostniki

Title: Support for adolescents in Rakitna Youth Health Resort

Abstract:

In my master's thesis, I focus on supporting young people who are involved in the Reintegration program in Rakitna Youth Health Resort in the Rehabilitation of adolescents with emotional disorders and/or eating disorders. The program includes adolescents between the ages of 16 and 26 who face either poor self-esteem, incompatibility, social anxiety, the challenges of emotional experience, depression, eating disorders, or in the past have had an unorganized life. I am particularly interested in the areas in which these young people need support and help, who is offering it, how the support is accepted and in what form. For social work, it seems important for me to emphasize the importance of researching (including third) people or organizations that are helpful to the young, especially when they need it most, even if the support cannot be provided by the family.

In the theoretical part, I describe the period of adolescence, the development of the social identity of an adolescent, the supportive environment with an explanation of the sources of support and social networks, mental health of adolescents, the psychiatric treatment and the strategies for the survival of adolescents. In the last chapter of the theoretical work, I describe the role of a social worker in working with adolescents, what is social work, and then I continue with the interpretation of social work with adolescents and social work with family. In the empirical part, I present a qualitative research performed on a non-random convenience sample, with partially structured questions, with which I initially asked the youth about their everyday life and later, in more detail, about the support they received.

Findings show that support is mostly needed by the young in the areas of personal growth and work on oneself. Adolescents express their wishes for a dream day without any problems in mental health. Most adolescents receive support from family, friends and other third parties, however, some are still not satisfied with the support of the family, which at certain times is unclear. In the last part, I also present the proposals of adolescents regarding the program and my own suggestions on practical work and further research. I propose that more work should be done on relations with adolescents after the treatment and a support group should be set up with members who were together in the program. I also propose more intensive work in supportive environments for adolescents and, at the time of treatment, a greater connection with them.

Keywords: support, adolescents, social support, mental health, social work with adolescents

Zahvaljujem se vsem mladostnikom vključenim v program Mladinskega klimatskega zdravilišča Rakitna, ki so želeli sodelovati v moji raziskavi in mi na ta način pomagali pri nastanku magistrskega dela. Zahvalila bi se tudi vodstvu organizacije za priložnost študentskega dela in vsem zaposlenim ter ostalim otrokom in mladostnikom, ki so me v tem času veliko naučili. Pridobila sem izjemne izkušnje.

Za pomoč pri pisanju magistrskega dela bi se iskreno rada zahvalila mentorici doc. dr. Liljani Rihter, ki je vedno s potrpežljivostjo popravljala moje napake in me strokovno usmerjala na pravo pot pri nastajanju celotne raziskave. Sodelovanje je bilo res prijetno in zanj sem izredno hvaležna.

Zahvalila pa bi se rada tudi svoji družini, mami, atitu, sestrama Rebeki in Tjaši ter fantu Davidu. Obdobje nastajanja magistrskega dela je bilo zame na trenutke zelo stresno, zato sem res vesela, da so me v tem času razumeli, verjeli vame in me še naprej iskreno podpirali. Zaradi njih sem uspela uresničiti zastavljene cilje in brez njih ne bi bila to, kar danes sem.

Hvala, ker ste.

Odgovor je pogovor.

Svetovalnica za otroke in mladostnike, TOM telefon

Vsebina

Kazalo slik	10
Kazalo tabel	10
1. Teoretični uvod.....	1
1.1. Mladostnik in adolescenca.....	1
1.1.1. Obdobje adolescence	1
1.1.2. Razvoj socialne identitete	2
1.1.3. Prosti čas mladostnikov	3
1.2. Podporno okolje mladostnika	5
1.2.1. Teorija varne navezanosti	5
1.2.2. Socialna opora	8
1.2.3. Viri socialne opore in socialna mreža posameznika	9
1.2.4. Socialni kapital in opora	12
1.3. Duševno zdravje mladostnikov	14
1.3.1. Duševno zdravje	14
1.3.2. Stigma ob procesu zdravljenja.....	19
1.3.3. Psihiatrična obravnava mladostnikov	22
1.4. Vloga socialnega delavca pri delu z mladostniki.....	23
1.4.1. Kaj je socialno delo?.....	23
1.4.2. Socialno delo z mladostniki.....	26
1.4.3. Socialno delo z družino	31
2. Formulacija problema.....	36
3. Metodologija.....	39
3.1. Vrsta raziskave	39
3.2. Merski instrument in viri podatkov	39
3.3. Populacija in vzorec.....	39
3.4. Zbiranje podatkov	39
3.5. Analiza podatkov	40
4. Rezultati.....	42
4.1. Vsakdanje življenje.....	42
4.2. Želje mladostnikov	45
4.3. Podpora mladostnikom	48
4.4. Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja	51
5. Razprava	57

6.	Sklepi	69
6.1.	Vsakdanje življenje	69
6.2.	Želje mladostnikov	69
6.3.	Podpora mladostnikom	70
6.4.	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja	71
7.	Predlogi	73
7.1.	Predlogi mladostnikov	73
7.2.	Predlogi za praktično delovanje	73
7.3.	Predlogi glede nadaljnjega raziskovanja	74
8.	Uporabljena literatura.....	76
9.	Priloge	81
9.1.	Vprašanja za intervju z mladostniki	81
9.2.	Soglasje za starše.....	81
9.3.	Intervjuji	82
9.3.1.	Intervju A:	82
9.3.2.	Intervju B:	83
9.3.3.	Intervju C:	84
9.3.4.	Intervju D:	85
9.3.5.	Intervju E:	87
9.3.6.	Intervju F:.....	88
9.3.7.	Intervju G:	89
9.3.8.	Intervju H:	90
9.3.9.	Intervju s socialno delavko	92
9.4.	Odprto kodiranje	93
9.5.	Osno kodiranje	136
9.6.	Odnosno kodiranje	147

Kazalo slik

Slika 1.1: Prikaz stigmatizacije mladostnika	22
Slika 1.2: Prikaz kompleksnosti socialnega dela z družino	34
Slika 9.1: Vpliv življenjske situacije na doživljanje podpore	147
Slika 9.2: Povezava med mladostniki, ki prejemajo le delno podporo s strani družine.....	147

Kazalo tabel

Tabela 9.1	93
Tabela 9.2	97
Tabela 9.3	102
Tabela 9.4	110
Tabela 9.5	115
Tabela 9.6	121
Tabela 9.7	127
Tabela 9.8	132

1. Teoretični uvod

1.1. Mladostnik in adolescence

1.1.1. Obdobje adolescence

Adolescenca je prehodno obdobje posameznika, ki ni več otrok, niti še odrasel človek. Posameznik v tem obdobju postaja emocionalno, intelektualno in socialno zrelejši in se na koncu osamosvoji. Trajanje adolescence je odvisno od razvitosti kulture in družbe; v zadnjem desetletju se je to obdobje še podaljšalo, saj je družba vedno bolj razvita, šolanje za pridobitev nazivov za delo je daljše, zato se mladi ljudje tudi dalj časa šolajo in se povprečno zaposlijo šele med dvajsetim in tridesetim letom starosti - veliko kasneje kot v preteklosti. Vsi ti dejavniki, prav tako gospodarstvo in drugačna vzgoja, vplivajo na podaljšanje adolescence (Žlebnik, 1969).

Adolescenca, ki ji lahko rečemo tudi mladostništvo, je torej doba med otroštvom in odraslostjo. Delimo jo na tri obdobja (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009):

- ❖ Zgodnje mladostništvo → do 14. leta starosti
- ❖ Srednje mladostništvo → do 17. ali 18. leta starosti
- ❖ Pozno mladostništvo → do 22. ali 24. leta starosti

Vstop v odraslo dobro življenje se lahko med posamezniki zelo razlikuje. Mladostnik ga lahko doseže z zaključkom izobraževanja, vstopom na delovno mesto, ustvaritvijo lastnega doma ali družine in podobno (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009).

Žlebnik (1969) navaja Margaret Mead, ki je pionirska preučevalka otroštva in mladosti. Raziskovala je obdobje mladostništva in ugotovila, da je adolescence dejstvo kulture in da je odvisna od kompleksnosti družbe, torej od tega, kako družba omogoča prehode med starostnimi skupinami. Tako imajo v različnih kulturah obrede, tako imenovane obrede prehoda, ki zaznamujejo prehod iz otroštva v odraslost oziroma iz otroštva v mladost. V krščanstvu poznamo sveto birmo, ki zaznamuje posameznikov prehod v mladostništvo, s polnoletnostjo v Sloveniji pridobimo pravico do volitev, ipd. V tradicionalnih kulturah ponekod še vedno izvajajo obrezovanje deklic in dečkov. Deklice so v času prve menstruacije nekaj časa ločene od skupnosti, saj veljajo za nečiste, dečki imajo obrede bojevanja, kjer dokazujejo svojo moč, prav tako ločeni od

ostalnih. Po vseh teh obredih se lahko vrnejo v skupnost in s tem pridobijo nov status za obdobje odraslosti ali za prehod v mladost (Šumi, 2016).

Mlad človek v obdobju adolescence postaja vedno bolj odločen in željan trdnih, iskrenih odnosov z ljudmi, pojavijo se tudi interesi po osebni lastnini, po nečem novem in svojem, hkrati pa se izoblikuje značaj mladega človeka. Težnja po samouveljavljanju in neodvisnosti od staršev, daje mlademu človeku motivacijo, da se spreminja in prilagaja širši družbi, kljub temu, da je lahko še vedno močno navezan na starše. Ne želi več prevzemati vloge otroka, zato občasno lahko pride do sporov in konfliktov z družino. Razvoj mladega človeka stremi k individualizaciji in socializaciji, k temu, da se vključi v nove skupnosti in si vzpostavi lastno vejo socialne mreže, ki je na nek način ločena od primarne družine (Žlebnik, 1969).

1.1.2. Razvoj socialne identitete

Spoznanja o socialnem svetu v katerem živimo, se razvijajo v obliki interakcij na osebni, medosebni in družbenozgodovinski ravni. Med povezovanjem z drugimi ljudmi se izoblikujejo družbeni sistemi, ki jih doživlja vsak posameznik na svoj način, kar pa omogoča, da lahko določenim situacijam in stvarjem dajemo svoj edinstven pomen. Ljudje potrebujemo za razvoj identitete stik z drugimi ljudmi, socializacijo, saj občutek individualnosti nastaja v socialnem procesu. Vir razvijanja človeka in njegove rasti so novo pridobljene izkušnje, ki jih pridobivamo ravno med komunikacijo z drugimi ljudmi. Razlikujemo torej tri različne pristope, ki definirajo razvoj socialnih spoznanj (Gril, 2007):

- ❖ prvi pristop ima poudarek na mišljenju posameznika in na tem, kako se pravzaprav razvijajo miselne sheme, s katerimi posameznik osmišlja svet,
- ❖ drugi pristop temelji na spoznavanju sveta kot procesa interakcij z drugimi ljudmi, tudi skozi generacije; gre za medosebne procese,
- ❖ tretji pristop pa temelji na socialnih predstavah, ki predstavljajo kolektivno doživljanje in razumevanje okolice/sveta.

Teorija socialne identitete razlaga, kako doživljamo določene medskupinske odnose. To pomeni, da stališča, ki si jih izoblikuje posameznik, izhajajo iz njegove želje po pripadnosti, in po tem, da se z identifikacijo izoblikuje njegovo samospoštovanje. Med

procesom socialne kategorizacije zaznavamo druge ljudi tako, da jih uvrstimo v določeno skupino, sebe pa nato skozi različne situacije glede na naša pričakovanja in predstave uvrstimo v skupino, ki je najbližje našim interesom. Vse je odvisno od lastne motivacije za vzpostavitev socialne identitete s to skupino. Da se mladostnik lahko vključi v določeno skupino, je pomembno, da z drugimi člani sodeluje in si s tem ustvari občutek pripadnosti do te skupine. Prav tako morajo ostali člani mladostnika sprejeti, da so medskupinski odnosi lahko pristni. Povezovanje in sodelovanje poteka torej dvostransko (Gril, 2007).

Otrokovi predsodki, mišljenja in načini izražanja so sprva replika staršev, čim pa je otrok starejši, pa nanj starši manj vplivajo in začne se kazati otrokova prava "narava". V razvoju otroci prehajajo od čustvenih procesov do zaznavnih in spoznavnih procesov, s samo-osredotočenost pa preidejo na skupine ali k drugim posameznikom. Sebe začnejo primerjati z drugimi, vedno več opazujejo okolico in si ustvarjajo lastna mišljenja, postopoma začnejo tudi razumeti, kako so opredeljene socialne kategorije. Sprva sicer kot pozitivno doživljajo le lastno skupino, ki ji pripadajo, z nadaljnjim razvojem pa začnejo razumevati razlike med skupinami in dojamejo bistvo recipročnosti zaznav. V obdobju adolescence so mladostniki v procesu iskanja lastne identitete, ki si jo izoblikujejo med interakcijami z drugimi ljudmi. Takrat se zopet pojavljajo predsodki in nerazumevanja drugih skupin, ki jim ne pripadajo (Gril, 2007).

1.1.3. Prosti čas mladostnikov

"Prosti čas današnje dobe je svoboda, s katero posamezniki razpolagajo po svojih željah in svoji volji. Prosti čas je svojevrstna potreba v življenju človeka; delo je potreba, da se zagotovi obstoj; prosti čas pa, da ta obstoj doživi. " (Kristančič, 2007, str. 17)

Avtorica Kristančič (2007) navaja, da je prosti čas vrednota osebnosti in razvoja, ki je za posameznika nujno potrebna. Poleg obveznosti, ki jih vsakodnevno opravlja, potrebuje tudi čas zase, da se sprosti, izrazi svoje notranje potrebe in izoblikuje svojo avtonomnost, kar hkrati koristi tudi njegovemu zdravju. Prosti čas je dopolnitev obveznosti, ki jih mora opraviti za preživetje. Hoditi mora v šolo, se naučiti novega znanja, da se lahko kasneje zaposli, posledično bo prejemal redni mesečni prihodek, ki mu bo omogočal dostop do nujnih materialnih stvari za življenje. Mladostniki v

prostem času zadovoljujejo življenjske potrebe, ki so zanje pomembne. Nekateri si v tem času želijo počitka, razvedrila in tudi razvijanja osebnosti – učenja za prihodnost.

Prosti čas mladostniku ponuja možnost, da se odloči, kje ga bo preživel, katerih aktivnosti se bo udeležil in s katerimi dejavnostmi se bo ukvarjal. Svobodna izbira dejavnosti omogoča, da posamezniki le-teh ne doživljajo kot obveznosti, ki jih morajo izvesti, ampak kot dejavnosti, pri katerih lahko izražajo svoje želje in se hkrati osebno razvijajo. Prosti čas lahko vpliva na zmanjšano stopnjo stresa pri mladostnikih (Gril, 2006).

Na preživljanje prostega časa mladostnikov vpliva celotna življenjska izkušnja, njihova osebnost, doživljanje preteklih dogodkov in družbeno okolje, kar pa lahko vodi tudi v neustrezna vedenja, preko katerih izražajo stisko. Mladostniki so v tem primeru ranljivi, in pomembno je, da imajo v takšnih trenutkih možnost prejeti podporo in pomoč (Poštrak, 2007).

V določenih primerih je za mladostnike zato ustreznejše, če je njihov prosti čas usmerjen v določene aktivnosti, ki so namenjene bodisi preprečevanju ali zdravljenju različnih težav v duševnem zdravju bodisi preprečevanju negativnih oblik vedenja, saj je možno, da ravno prosta izbira preživljanja prostega časa povzroči vedenja, ki so lahko škodljiva tako za mladostnike same kot tudi za okolico (samopoškodovanje, nasilno vedenje ...). V takšnih primerih je potrebno aktivirati socialno mrežo mladostnika na način, da se ta vključuje v organizirane dejavnosti, ki so namenjene premagovanju težav, s katerimi se spopada (Kristančič, 2007).

Prosti čas ima funkcijo neformalnega izobraževanja, vrstniške socializacije in razvoja socialnih kompetenc. Mladostniki skozi izbrane dejavnosti preizkušajo svoje sposobnosti in vztrajnost, kar jim lahko koristi tudi na njihovi prihodnji poklicni poti. V današnji družbi je na voljo veliko dejavnosti, v katere se lahko vključijo, in s pluralnostjo izbir skozi obdobje adolescence ugotavljajo, katere aktivnosti jim ne ustrezajo in kaj si v življenju želijo početi. Skozi vključevanje v različne dejavnosti pa se razvijajo tudi medosebni odnosi z ljudmi, s katerimi so v interakciji tako pri organiziranih (treninki, prostovoljno delo ...) kot nestrukturiranih dejavnostih (na pijači, na sprehodu, na ulici ...). Med vzpostavljanjem odnosov mladostniki izoblikujejo lastna stališča in vrednote, ki jih prenesejo tudi naprej v življenje. V prostem času s sodelovanjem pri dejavnostih pridobijo socialne kompetence na

področju družbenega vključevanja in izoblikujejo lastno identiteto – preizkušajo različne socialne vloge in vedenja, ki lahko poleg priložnosti ustvarjajo tudi tveganja. Ni nujno, da so mladostniki aktivni in se udeležujejo mnogih dejavnosti - tveganje nastaja v primerih, ko se odločijo za pasivno preživljanje prostega časa, saj takrat nastaja večja možnost za vedenja, ki v družbi niso ustrezna (vandalizem, uporaba prepovedanih drog ...). Mladostniki včasih ne vedo, kako bi konstruktivno preživljali prosti čas. Namesto druženja ali izvajanja različnih aktivnosti se odločijo za gledanje televizije ali uporabo mobilnih telefonov, včasih pa je njihov prosti čas že vnaprej preveč strukturiran (s strani drugih oseb) in so pri izbiri dejavnosti omejeni, kar onemogoča njihovo samo-usmerjanje. Pojavlja se pomanjkanje samoiniciativnosti, ki preprečuje razvijanje spretnosti, ki so zanje pomembne (Gril, 2006).

1.2. Podporno okolje mladostnika

1.2.1. Teorija varne navezanosti

Stik med otrokom in odraslim je zelo pomemben, saj sta od jakosti vezi med njima odvisni smer in varnost otrokovega razvoja. Prav tako je pomembno tudi, kakšno navezanost so imeli starši v svojem otroštvu, saj to potem lahko vpliva na njihovo vez z otrokom. Otrok naj bi že takoj, v zgodnjem obdobju življenja začutil pripadnost družini oziroma dobil občutek sprejetosti, da sam potem ve, kam se lahko zateče. Pomembna je čustvena vzajemnost, ki od vseh članov zahteva empatijo. S tem se otrok nauči prepoznavati čustva drugih, ki jih sprva opazi le v izrazih in odzivih matere in očeta. Z varnim odnosom dobi otrok tudi dostojanstvo in pa sposobnost učenja, ki mu pomaga sprejemati samega sebe in zaupati vase na način, da je, to, kar zaznava in čuti, sprejemljivo, čeprav ostali ne čutijo in ne zaznavajo enako. Otrok s tem v razvoju pridobiva tudi sposobnost prepoznavnosti samega sebe in se začne individualizirati na način iskanja lastne identitete. Če otrok torej prejema varne odnose v družini, začneja čutiti tudi sočutje, ki ga starša doživljata med njegovo vzgojo, ko se odzoveta na njegove potrebe, si drug drugemu izmenjujeta sočutje, in ne nazadnje čutita tudi otroka in njegovo potrebo po lastnem prostoru, ko se osamosvaja. Zgodnja podpora staršev nosi veliko vlogo v življenju mladih in njihovem pogledu na navezanost v odnosih. Na izkušnjah v otroštvu gradijo čustvene vezi za svoj odnos s partnerjem in drugimi ljudmi v odrasli dobi ali dobi adolescence. Način iskanja stika v zgodnjem otroštvu ostane

način, ki ga uveljavljajo tudi kasneje v življenju. Če je bil razvoj zdrav in varen, ter če sta starša med seboj sodelovala pri vzgoji, to pomeni, da mladostnik zna odprto govoriti o lastnih čustvih in doživljanju, ceni odnose, ki jih je zgradil z določenimi ljudmi in v primeru konfliktov zna reagirati racionalno (Kompan Erzar in Poljanec, 2009).

Družina lahko mladostnikom in otrokom omogoča razvoj in varne odnose pripadnosti pod pogojem, da jim je omogočena varna navezanost. Varna navezanost v otroštvu vpliva na to, kako otrok doživlja čustveno bližino in oporo. John Bowlby (v Erzar in Kompan Erzar, 2011) je angleški psihiater, ki je razvil oz. utemeljil teorijo varne navezanosti. Z nevropsihološkimi raziskavami so tudi naravoslovne vede potrdile to teorijo in jo dejansko dokazale. To pomeni, da je odnos med materjo in otrokom v prvih treh letih življenja otroka ključnega pomena za zdrav čustven razvoj. Če odnos vseeno je, ampak je slab, potem negativno vpliva na otroka. Teorija varne navezanosti nam pomaga pri delu z ljudmi tako, da lažje razumemo odnose v družini ali odnose posameznika z drugimi ljudmi. Podlaga za raziskovanje socialne opore mladostnika je raziskovanje njegovega razvoja v povezavi z njegovimi osebnostnimi značilnostmi (Erzar in Kompan Erzar, 2011).

Prve zgodnje izkušnje otrok s starši lahko močno vplivajo na odnose otrok v prihodnosti, in na to, kako bo otrok dojemal samega sebe. Če je odnos dober otroku zagotavlja varno osnovo, kar pomeni, da je potem v prihodnosti lahko emocionalno odprt (Hlebec in Kogovšek, 2004).

Bowlby (v Šugman Bohinc, 2017) je razvil tudi 5 stilov navezanosti:

- ❖ varna navezanost → pri otroku vzpostavi visoko samopodobo in ga pripravi do tega, da zna zadovoljevati lastne potrebe, hkrati pa je pozoren tudi na potrebe drugih; način: jaz, otrok, sem v redu, ti, starš, si v redu,
- ❖ preokupirana navezanost → otroci se oklepajo staršev, v njih se zrcalijo in nenehno iščejo pozornost, otroci se v tem primeru počutijo manj vredne in težko prepoznajo svoje potrebe; način: jaz, otrok, nisem v redu, ti, starš, si v redu,
- ❖ plašljiva navezanost → otroci doživljajo strah in si ne želijo tesnih stikov s starši zaradi zaščite, ker nimajo pričakovanj od drugih ljudi, sebe definirajo kot nevredne za ljubezen in zanemarjajo lastne potrebe; način: jaz, otrok, nisem v redu, ti, starš, nisi v redu,

- ❖ odklonilna navezanost → otroci ne zaupajo v starše, so jezni in težko prepoznajo potrebe v odnosih, dajejo pa občutek neranljivosti in občutek o tem, da sami zase dobro poskrbijo; način: jaz, otrok, sem v redu, ti, starš, nisi v redu,
- ❖ ambivalentna navezanost → otroci močno hrepenijo po ljubeči podpori, gre pa sicer za nenehna nihanja med preokupiranim in odklonilnim stilom navezanosti.

Otrok, ki je varno navezan, ob stiskah išče tolažbo, nenehno se vrača k figuri navezanosti in pri njej išče varno zatočišče, nadalje pa doživi stisko ob ločitvi in občuti strah ob odsotnosti osebe, na katero je navezan. Figura navezanosti je po Bowlbyju vedno mati, ki za otroka skrbi in mu nudi tolažbo in zadovoljstvo. Poleg stika z materjo moramo poudariti tudi stik med očetom in otrokom, saj so raziskave pokazale, da odnos z očetom ravno tako lahko vpliva na (ne)gotovost odnosov, sprejemanje čustev v adolescenci in na nastajajoče notranje delovne modele partnerskih odnosov (Kompan Erzar in Poljanec, 2009).

Kritika teorije danes je, da otrok ni nujno navezan na mamo, pomembno za njegov razvoj je le to, da se v otroštvu na nekoga naveže (Zaviršek, 2017).

Pogost pojav je, da je otrok v zgodnem otroštvu primoran v varstvo, kjer ni prisotnih staršev. Težave se začnejo pojavljati pri otrocih, ki so mlajši od tridesetih mesecev. S skrbnikom oziroma osebo, ki varuje otroka v času odsotnosti staršev, mora otrok razviti sekundarno navezanost za nemoten razvoj. Če pa skrbnik ni odziven in otroku škoduje, se razvija ne-varna oblika, ki pa lahko pri otroku razvije duševne motnje že takrat ali kasneje v adolescenci in odraslosti, kar občutno vpliva tudi na razvoj otrokove identitete. Ne-varna navezanost je dejavnik, ki ustvarja in razvija agresivno in moteče vedenje, motnje hranjenja in pozornosti, otrok v dobi adolescence začne na svet gledati z negativne plati, je depresiven, nezadovoljen, možnosti so tudi za samopoškodbe, slabšo koncentracijo, zlorabo drog in alkohola. Posledično prihaja tudi do nerazumevanja s starši in do šibkih vezi tudi z ostalimi družinskimi člani, kar terja konflikte (Kompan Erzar in Poljanec, 2009).

V primeru, da navezanosti ni, je pri otroku prisoten občutek nevarnosti, ki povečuje raven stresa. V obdobju otroštva je otrok sposoben prenašati določeno raven stresa, če pa je ta meja presežena, uporabi obrambni mehanizem zamrznitve. To pomeni, da ko pri iskanju osebe na katero je navezan, ni bilo sreče, se otrok umakne; pravimo, da uporabi možnost disociacije ali psihičnega bega. Z izgubo primarne osebe navezanosti,

se otrok počuti izgubljenega in zavrženega, kasneje v prihodnosti pa lahko nenehno čuti tesnobo. Otrok postane introvertiran – tih, se odmakne in zaposli sam (Kompan Erzar in Poljanec, 2009).

1.2.2. Socialna opora

Socialna opora je zelo kompleksen pojem, ki ima več razsežnosti, posamezniku pa daje občutek pripadnosti in sprejetosti. Socialna opora lahko na posameznika vpliva zelo dobro, predvsem na njegovo počutje, psihično in fizično zdravje. Ob zadostni meri prejete socialne podpore je lahko počutje posameznika zelo dobro, je zadovoljen. Če pa socialne opore ni, ali je prejeta v majhni meri, je lahko posledično ta manjko izvor različnih bolezni ali pa vodi do povečane stopnje stresa. Posamezniku se zato poruši njegovo notranje ravnoesje, kar pomeni, da se njegov sistem počasi uničuje (Hlebec in Kogovšek, 2004).

Da pa lahko govorimo o socialni opori, bi najprej za boljše razumevanje predstavila definicijo opore iz Slovarja slovenskega knjižnega jezika.

Opора je opredeljena pod razlago, da nekdo ali nekaj lahko zaradi opore ostane v pokončnem položaju, in omogoča, da nekdo lažje obstaja. To je mišljeno za neko fizično stvar, ki opira določen predmet, vseeno pa lahko tudi metaforično razumemo, da je opora nekaj, brez česa ne moremo biti, saj nam pomaga in olajša bivanje. Druga razlaga opore pa definira to, kar v mojem magistrskem delu dejansko želim predstaviti; opora kot dejanje druge osebe za prvo osebo, ki pa ima vlogo pomoči in morda olajša nekatere odločitve v življenju posameznika. Zapisano je tudi, da opora omogoča, da nekaj lažje obstane (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2015). Vsekakor lahko razumemo, da je brez socialne opore v življenju lahko zelo težko.

Začetniki raziskovanja socialne opore so bili avtorji, ki jih omenjam v nadaljevanju. Povzemam po avtorjih Hlebec in Kogovšek (2004).

- ❖ Durkheim daje veliko vlogo socialni opori in navaja, da je opora povezana z zdravjem posameznika; večja kot je opora, manj možnosti je, da počutje ne bo dobro. Posledica pomanjkanja socialnih odnosov lahko privede posameznika do slabega počutja, in avtor navaja celo večje možnosti za

samomor. Tisti ljudje, ki oporo prejemajo in jo nudijo nazaj, so veliko srečnejši.

- ❖ Cassel opredeljuje socialno oporo kot zaščito; poudarja pomen vezi z najbližjimi, ki so za avtorja ključni vir socialne opore. Pri tesnih vezeh, od katerih smo odvisni, pa lahko vir opore hitro zamenja vir stresa. Stresni dogodki lahko zmanjšajo oporo ali pa povečajo potrebo po njej. Avtor navaja tudi pomen povratne informacije o prejeti opori.
- ❖ Caplan oporo razume kot zaščito pred stresom, omenja tudi bolj oddaljene (skupine za samopomoč, duhovniki, zdravniki ...), ne tako tesne vezi. Avtor opredeli vrste socialne opore: emocionalna (čustvena), materialna in informacijska opora.
- ❖ Cobb socialno oporo ravno tako razume kot zaščito pred stresom in kot dejavnik dobrega počutja. Poudarek daje na komunikaciji med osebami, ki oporo nudijo, in tistimi, ki jo prejemajo. Navaja tudi, da je za srečo pomembno, da oporo nudimo nazaj – ta vzajemnost pa omogoča, da so vezi z osebo, s katero si izmenjujemo oporo, trdnejše.

Najpomembnejša je emocionalna opora. Tudi organizacije dobro vplivajo na podporo posameznika (Hlebec in Kogovšek, 2004).

1.2.3. Viri socialne opore in socialna mreža posameznika

Vire socialne opore mladostnika predstavljajo formalni in neformalni viri.

Neformalne vire predstavljajo družinski viri, kot tudi spontani odnosi. Večkrat se te osebe med seboj že poznajo, večinoma iz vaške ali sosedske okolice, spletajo se razne medgeneracijske vezi in ustvarjajo pomoč, za katero nihče ne pričakuje povračila, saj je prostovoljno nudena. Družinski viri zagotavljajo mladostniku čustveno in psihološko oporo, preko družine pa so preskrbljene tudi njegove materialne potrebe. Za nudenje opore so zelo pomembne sorodstvene vezi. Formalni viri opore izhajajo iz storitev v javnem sektorju, preko raznih organizacij (npr. centri za socialno delo, razna društva). Osebe, ki pomoč nudijo, delujejo v prid posameznikom, kljub temu pa so primorani upoštevati določene zakone (npr. pri dajanju denarne socialne pomoči ...) (Černigoj Sadar, 2004).

Socialna mreža posameznika predstavlja nekakšno verigo ljudi, s katerimi posameznik vzdržuje stike. Opora izvira iz njihove medsebojne povezanosti. Pomembna je oblika mreže, njena struktura in notranja členjenost. Vezi v socialni mreži so različne (sorodstvo, prijatelji, sodelavci ...), transakcije pa so lahko kompleksne, racionalne, emotivne ali specializirane – odvisno od načina opore. Vezi, ki se vzpostavljajo v socialnih mrežah, so lahko enosmerne ali dvosmerne, hkrati pa tudi simetrične ali asimetrične, odvisno od hierarhije prejemanja in dajanja pomoči. Vzpostavljene vezi lahko posameznik čuti kot zanesljive, ni pa vedno tako - nekatere vezi, ki so namenjene opori, so lahko tudi zelo redke. Vključenost v socialno mrežo si posameznik izbere sam, je pa odvisna od opore, torej od velikosti socialne mreže in gostote vezi, aktualnih in potencialnih, pomembno vlogo pa igra tudi položaj posameznika v lastni mreži. Pozorni moramo biti tudi na katerem delu mreže so vezi najbolj trdne (Dragoš, 2004).

V tradicionalni družbi je posamezniku primanjkovalo psihološke opore in občutek varnosti. V procesu individualizacije tradicionalno pojmovanje družine izgublja svoj pomen, posamezniki imajo vedno bolj svobodno izbiro za vzpostavljanje novih vezi, ker so bolj mobilni, pojavljajo se nove raznovrstne oblike družin, spreminjajo se tudi oblike skupnega življenja. Ravno te spremembe vplivajo na posameznikovo individualizacijo in pluralnost izbire za socialne mreže (Černigoj Sadar, 2004).

Širše gledano je bilo raziskano, da so osebe, ki v večji meri nudijo oporo, ženske. To velja predvsem za emocionalno oporo. Ženske kot matere ali žene skrbijo za starejše (svoje starše ali starše moža), skrbijo za otroke. Še vedno je moč čutiti vpliv tradicionalne družbe in prevzemanje ženske vloge kot skrbnice – gospodinje. Moški se v večji meri obračajo na prijatelje, ženske pa na družino, kar lahko kaže tudi na večjo pripadnost žensk družini (Dragoš, 2004).

Modeli socialne opore (Černigoj Sadar, 2004):

❖ Model splošnih učinkov in model opore kot zaščite

Ta model prikazuje socialno oporo kot zaščitni zid med posameznikom in stresnimi dejavniki, kar pa se v nekaterih primerih lahko izkaže kot slabost, saj lahko dejavnik zaščite in varnosti zelo hitro postane dejavnik stresa; kot primer navajam ambivalenten odnos s partnerjem. Model splošnih učinkov poudarja pozitivne učinke socialne opore, ne glede na prisotnost stresa, kljub temu pa so učinki opore odvisni od življenjskih

okolščin posameznika, konteksta situacije in vrste opore. Opora na posameznika vpliva tako, da ima manjšo verjetnost za nastanek bolezenskih in psiholoških obolenj.

❖ Model percipirane in model dobljene opore

Ta model opredeljuje oporo na dva načina, izvajanje in prejemanje opore. Pomembno je torej, na kakšen način se opora izvaja in kako jo prejemnik opore doživlja.

Ljudje z višjo percepcijo opore ocenjujejo oporo kot nekaj pozitivnega, s tem pa pridobijo na samospoštovanju, raziskave kažejo tudi na lažje spopadanje s stresnimi situacijami; ni pa rečeno, da je ta opora nujno prejeta. Če pa domnevamo, da se posameznik sam opredeli, kot da je zmožen samostojno reševati stresne situacije, podpore dejansko ne potrebuje.

Raziskave socialne opore kažejo na to, da so ljudje zgolj prepričani, da bi nekdo ali nekaj lahko predstavljalo oporo. V mislih si torej začrtajo določeno predstavo o tem, kdo vse bi jim lahko pomagal, čeprav te pomoči dejansko še niso prejeli. Dojemanje podpore, ki je lahko nudena ali prejeta pri posamezniku, torej daje nek vpogled v to, kakšne odnose je imela ta oseba v preteklosti in kakšne ima sedaj, in pa, če smo pozorni, lahko opazimo tudi mnenja posameznika o sebi.

❖ Model socialne opore kot transakcijskega procesa

Model socialne opore kot transakcijskega procesa prikazuje oporo kot kompleksen proces, ki poteka z izmenjavami med posameznikom in njegovim omrežjem v konkretni situaciji.

Opora po Vauxu: Med izmenjavo opore med posameznikom in njegovim omrežjem potekajo dejavniki, ki na posameznika in prejetje opore močno vplivajo. Dejavniki so lahko osebni ali kontekstualni, in so naslednji: osebne značilnosti, okolščine, stres, vloge, značilnosti omrežja, karakter in vedenje posameznika. Značilnosti dela socialnega omrežja, kjer išče posameznik pomoč, vplivajo na učinkovitost vira opore. Če posameznik preživlja določeno prehodno obdobje v življenju, ima nov življenjski stil, se je preselil, ločil in obstaja verjetnost čustvene vpletenosti ožjih družinskih članov, so viri opore lahko nestabilni in je opora zato neučinkovita. Vsekakor so po Vauxu indikator kakovosti opore čustva in mnenja posameznika o prejeti podpori. Dejanja in vedenja drugih oseb v življenju posameznika, s katerimi želijo pomagati in

so nedvomno dobronamerna, niso zagotovilo, da bo posameznik pomoč/oporo doživel kot dobro. Dojemanje s strani prejemnika pomoči ni nujno pozitivno, morda si opore od določenih oseb ne želi, ali si ne želi takšne vrste pomoči, ali pa je sploh ne potrebuje. Vprašanje se poraja, kdaj je dobronamerno nudena podpora koristna in kdaj škodljiva za posameznika?

❖ Model socialne integriranosti

Model socialne integriranosti poudarja raziskovanje omrežij, ki nudijo socialno oporo. Sem spadajo tesne in šibke vezi, ki jih posameznik ustvarja z drugimi. Pomembna je povezava posameznika z okoljem in socialnim omrežjem.

Poudarek je na analizi socialnih omrežij, njihovi velikosti, gostoti, moči vezi; ali so omrežja intenzivna, vidimo tako, da gledamo značilnosti odnosov, ne pa vrste ali vsebine interakcij.

V primerih, ko so omrežja posameznika večja, je opora bolj dostopna, posameznik pa z osebami iz tega omrežja nima tesnih vezi in niti nima dobrega poznanstva, zato je gostota manjša. Večja omrežja zahtevajo več napora za vzdrževanje. V primerih, ko so omrežja manjša, so vezi tesnejše in močnejše.

1.2.4. Socialni kapital in opora

Socialni kapital se kreira v socialnih omrežjih, ki pa so ključnega pomena za preživetje. Pomemben je pri reševanju ciljev s sodelovanjem in povezanostjo, ki sta ključna dejavnika za razvoj gospodarstva, lokalnih skupnosti, javnih institucij ... Sodelovanje zahteva določeno mero zaupanja, da sploh lahko pričakujemo, kaj bodo drugi storili v določeni situaciji, da to lahko napovemo ali si predstavljamo. Stabilizacijo teh pričakovanj omogočajo ravno socialni odnosi (Iglič, 2004).

Če operacionaliziramo socialni kapital, govorimo o treh različnih ravneh: mikro, mezzo, makro, saj je lahko na različnih ravneh socialni kapital popolnoma različen. Na mikro ravni so odnosi zelo močni, osebe se med seboj dobro poznajo, spletejo se intimne vezi. Omrežja so egocentrična in oporna (medgeneracijsko sodelovanje, sorodniki, prijatelji, tisti, ki nudijo oporo). Mezzo raven predstavljajo srednje močne in srednje šibke vezi. Posameznik se vključuje v skupna socialna omrežja. Kazalec

vključenosti je stopnja povezanosti s prostovoljskimi organizacijami, članstvo v skupinah, zaupanje v sodelavce. Mezzo raven predstavlja druženje posameznikov v prostem času – občasna pomoč. V makro ravni pa so ljudje, ki se med seboj praktično ne poznajo, niti niso člani istih omrežij. Vključuje anonimne in potencialne vezi, temelj pa je posameznikov občutek pripadnosti k skupini in pomembnost zaupanja v soljudi, tudi tujce, ki jih ne pozna. V tej ravni posameznik ne deluje aktivno, vendar pa raven vseeno vpliva nanj (Iglič, 2004).

S socialnim kapitalom skušamo bolje razumeti procese na mikro ravni, ki so odločilni za socialno povezanost ali kohezivnost na makro ravni. Večja kohezivnost skupine pomeni, da skupina lažje pride do skupnega dogovora. Kohezivnost presojamo na različne načine (Dragoš, 2004):

- ❖ Vzajemna privlačnost med člani skupine,
- ❖ ujemanje med člani; večja kot je podobnost, bolj so člani med seboj povezani,
- ❖ skupni cilji, interesi,
- ❖ način odvisnosti med člani; kakšni so odnosi, poteka tekmovanje ali sodelovanje?
- ❖ aktivnost članov v skupini; zadovoljstvo z aktivnostjo skupino krepi,
- ❖ participacija, načini vodenja, sprejemanja odločitev; ali so možnosti sodelovanja?
- ❖ strukturne značilnosti; ali so jasno definirane?
- ❖ klima organizacije; je sproščeno, domače vzdušje?
- ❖ velikost skupine; večja kot je skupina, težja je komunikacija med člani,
- ❖ učinkovitost in uspešnost; so cilji realizirani?

Ljudje smo v družbi tako usmerjeni, da se družimo z ostalimi, se povezujemo, zato dajemo temu tudi določen pomen.

"Kjer je zaupanje je sodelovanje, in kjer je sodelovanje se zaupanje še okrepi." (Dragoš, 2004, str. 145)

V skupinah, kjer so vezi v odnosih vertikalne, je zaupanja manj; kjer so vezi horizontalne, je zaupanja več, posledično pa tudi več vključevanja in povezovanja v socialna omrežja. Ljudje se neposredno družimo in sodelujemo z drugimi na mikro ravni družbenosti, kjer poteka več vrst procesov: motivacijski procesi, ki nam dajejo

energijo za povezovanje, procesi prilagajanja, da lažje shajamo eden z drugim, in pa procesi strukturiranja dogodkov (Dragoš, 2004).

1.3. Duševno zdravje mladostnikov

1.3.1. Duševno zdravje

V današnji družbi je vse bolj pogosta tema duševno zdravje. Težave v duševnem zdravju otrok, mladostnikov in odraslih niso več nekaj neobičajnega ali čudaškega, vendar prevzemajo vse večji prostor v naših glavah. Osveščeni smo, da jih je mogoče odpraviti ali zmanjšati z različnimi metodami zdravljenja, saj le-te vplivajo na posameznikovo počutje, telesno zdravje in uspešnost v življenju (Erzar, 2007).

Flaker (1993) se v svojem članku sprašuje, kakšno vlogo ima doktrina socialnega dela na področju duševnega zdravja. Kot odgovor pa navaja tri različne smeri, v katere socialno delo lahko posega. Prvi pristop temelji na spoznavanju in razumevanju medikalizacije uporabnikov; torej spoznavanjem kako poteka zdravljenje z različnimi biokemičnimi snovmi, kako zdravila vplivajo na posameznika, v mojem primeru na mladostnika. Drugi pristop socialnega dela je ugotavljanje tveganj za uporabnika, pred tem pa se moramo seznaniti, kakšna diagnoza mu je bila postavljena zaradi težav v duševnem zdravju. Potreben bi bil zagotovo še pogovor z uporabnikom, ki bi omogočal lažje definiranje tveganj za življenje (torej pogovori o starih strategijah preživetja, ki niso bile ustrezne in so mladostniku škodovali, in o načrtih za nove strategije). Tretji pristop pa posega v psihologizacijo normalnosti, kar pomeni spremljanje terapij mladostnikov (kako potekajo in kakšen vpliv imajo na mladostnike). Skozi zgodovino posegov socialnega dela na področje duševnega zdravja so se razvile oblike dela, kot je na primer socialno delo s primerom (pogovor o težavah, ocena socialnega stanja, odnosih v družini in z okolico, sposobnostih in doživljanju samega sebe – socialno terapevtsko delo) in skupnostno socialno delo (oblike dela v skupnosti: družinska oskrba, stanovanjske skupine, mladinski centri, krizni centri ...) (Flaker, 1993).

Težave v duševnem zdravju povezujemo s stanjem posameznika, za katerega lahko postavimo določeno diagnozo, ki se oblikuje prek pogovora med strokovnim delavcem in osebo, ki se ji diagnoza postavlja. Strokovnjak osebo ocenjuje med pogovorom,

paziti pa mora, da je njegova metoda ocenjevanja zanesljiva in preverljiva (Erzar, 2007).

Možgani izvajajo duševne procese, ki sprva vplivajo na fizične spremembe v možganih, nato pa še naprej na druge dele posameznikovega telesa; tako lahko na primer pojasnimo napade tesnobe ali napade panike pri določeni osebi. Sprva se spopada s stresom in možgane tako rekoč "napadejo" slabe misli, ki povzročajo takšne reakcije v telesu. V določenih in skrajno resnih primerih lahko težave v duševnem zdravju povzročijo dolgotrajno nezmožnost za delo ali celo smrt (Erzar, 2007).

Težave v duševnem zdravju se lahko pojavijo zaradi preobremenjenosti, hitrih in velikih življenjskih sprememb v življenju uporabnika, kot na primer smrt bližnje osebe, ločitev staršev, socialna izključenost ... Uporabnika, še posebej uporabnika mladostnika, je pomembno razumeti in ga spraševati po doživljanju okolice, saj je ravno v tem obdobju razvoja odvisen od svoje okolice in socialnih odnosov. Človek v okolju lahko razvija pozitivne ali negativne izkušnje, v slednjem primeru pa je več možnosti za razvoj težav v duševnem zdravju (Stržinar, 2012).

Težave v duševnem zdravju so razvrščene v različne klasifikacije (Erzar, 2007):

- ❖ motnje, ki so bile diagnosticirane ob rojstvu, v otroštvu ali mladostništvu,
- ❖ motnje spomina, mišljenja,
- ❖ motnje z uživanjem določenih snovi,
- ❖ motnje prilagoditve,
- ❖ tesnobne motnje,
- ❖ motnje razpoloženja,
- ❖ somatoformne motnje,
- ❖ disociativne motnje,
- ❖ hlinjene motnje,
- ❖ motnje spolne identitete,
- ❖ motnje hranjenja,
- ❖ motnje spanja,
- ❖ motnje kontrole impulzov,
- ❖ osebnostne motnje,
- ❖ duševna zaostalost,
- ❖ shizofrenija in druge psihološke motnje.

Poznamo dve vrsti vedenj: eksternalizirano in internalizirano vedenje. Čustvene in vedenjske motnje se pri posamezniku lahko pokažejo navzven (agresija, pretepanje) ali kot socialni umik (depresija in tesnoba). Težave se običajno pojavljajo pri otrocih iz socialno šibkega (revščina) ali socialno neorganiziranega okolja (Košak Babuder, 2008). Pri mladostnikih se med seboj lahko prepletajo in se v različnem časovnem obdobju glede na stresne okoliščine in doživljanja izmenjujejo.

V nadaljevanju bom na kratko opisala nekaj težav v duševnem zdravju in stisk, s katerimi se spopadajo mladostniki in načine spopadanja s temi stiskami – strategije preživetja, ki so relevantni za lažje razumevanje mojega magistrskega dela.

❖ Negativna samopodoba:

Identiteto razvije posameznik v času adolescence, ko se začne spraševati, kdo je. Ob iskanju odgovora pa se začne z drugimi posamezniki primerjati in razlikovati, ob enem pa izoblikuje svojo identiteto. Vsak posameznik ima svojo lastno identiteto, ki se je razvila skozi notranjo motivacijo, čustva in prepričanja. Njegova identiteta se izoblikuje glede na njegove vrednostne ocene o tem, kakšen želi biti in kakšna identiteta je zanj ustrezna. Mladostnik v letih iskanja svoje identitete razvija tudi občutke o lastni samopodobi in sebe izkazuje skozi pripadnost različnim skupinam. Ob tem se upira odraslim avtoritetam, kar lahko povzroči razvoj negativne identitete. Zaradi izražanja upora se mladostnik pridružuje nevarnim skupinam, saj želi jasno pokazati svoje meje in raznolikost z normami, ki so od njega zahtevane. Če je izražanje upora preveliko, lahko zdrsne v svet drog in odklonskega vedenja. Mladostnik naj bi skozi razvoj v adolescenci razvil samospoštovanje, ki je posledica različnih dejavnikov iz okolja – družina, prijatelji, šola, medosebni odnosi, družbene norme in lastno vrednotenje, individualno občutenje, osebnostne značilnosti, kot tudi sposobnosti in dosežki v življenju (šoli, med prijatelji, športni dosežki ...). Mladostnik v obdobju, ko prehaja v odraslo dobo življenja, začne delovati kot avtonomna in samostojna oseba, kljub temu, da bo še vedno odvisen od svoje okolice. Raziskuje, kakšen razvoj bi bil zanj ustrezen, kako naj postane neodvisen in kako bi duševno dozorel v odraslo osebo. Tako kot se razvija in spreminja njegovo telo, tudi on razvija določen odnos do lastnega telesa. Ponovno se sooča s konflikti iz otroštva, jih razrešuje, tokrat na drugačen način, z drugačnim, zrelejším pristopim. Pomembno je, da razvoj ni moten, saj lahko mladostnik v nasprotnem primeru razvije nestabilno samopodobo, kar pa vpliva na razvoj različnih

motenj; vpliva na njegovo iskrenost, zanesljivost, moralno in čustveno področje. Če konflikte iz otroštva razreši s pomočjo razumnosti, se njegova samopodoba lahko pozitivno razvije, nasprotno pa zaide v problematično identitetno zmedo. Med oblikovanjem samopodobe razmišlja tudi o poteku prihodnosti ter preizkuša različne vloge. Če med tem ne najde samega sebe, se lahko znajde v težavah, ki porajajo vedno ista vprašanja identitete; kdo sem in kaj hočem? (Kobal, 2001) Osebno identiteto posameznika torej izoblikujejo medosebni odnosi posameznika.

❖ Motnje hranjenja:

Motnje hranjenja predstavljajo neustrezno prehranjevanje posameznika in nihanje telesne teže, sem pa spadajo: anoreksija, bulimija, kompulzivno prenašanje in druge novejšje oblike – hranjenje samo z "zdravo" hrano (ortoreksija) in obsedenost z mišičastim telesom (bigoreksija). Čustvene stiske so spolno raznolike, kar je lahko tudi posledica družinske in družbene socializacije v določen spol, npr. motnje hranjena nastanejo večkrat pri ženskah, ko se pojavi osebno trpljenje zaradi pričakovanj družbe in tako imenovanih lepotnih idealov, ki določajo kakšna mora biti prava ženska. Motnje hranjenja nastanejo zaradi nezadostne mere samospoštovanja, negativne samopodobe, na katero nedvomno vplivajo mediji in družbene norme, vpliva pa lahko tudi družina – kronične telesne in duševne bolezni staršev, pomanjkanje varnosti, neorganizirana družina in nestabilni odnosi. Bolezen je lahko tudi posledica spolne zlorabe v otroštvu in predstavlja skrito notranje trpljenje mladostnika, zato je potrebno zdravljenje, v nekaterih primerih celo reševanje življenja, saj je bolezen že tako napredovala (Serbec, 2015).

❖ Samopoškodbeno in suicidalno vedenje:

Razlika med samopoškodbenim in suicidalnim vedenjem je, da ima slednje za cilj končati življenje, v prvem pa je cilj telo zgolj poškodovati. Vzroki pa so lahko različni. Mladostnik s samopoškodovanjem zgolj želi vznemirjenje in išče adrenalin, ki ga na nek način zadovoljuje. Mladostnik lahko izkazuje potrebo po pozornosti in manipulira z ljudmi v okolici, saj s tem dejanjem na nek način postavlja meje v odnosih. Možnost je, da je v otroštvu doživel motnje v navezanosti, zato sedaj ne ločuje svojih mej in mej drugih ljudi. Samopoškodovanje je pogosto tudi samokaznovanje, kar pa je posledica prevelikega občutka krivde zaradi različnih situacij. Samopoškodbe lahko pri mladostniku pomenijo tudi preusmeritev negativnih in neprijetnih čustev na

poškodovanje telesa. V tem primeru pomeni pomirjanje jeze, žalosti ali strahu. Ena izmed drugih možnosti pa je, da mladostnik preživlja motnjo disociiranosti in samopoškodovanje predstavlja ponovno prisotnost čustev. Mladostnike lahko prevzamejo suicidalne misli in pomembno je, da se vsako suicidalno vedenje upošteva kot resno. Poskušati ga je potrebno razumeti in takšnih misli ne napadati. Veliko mero zaupanja dobi mladostnik od tistih ljudi, ki ga poskušajo razumeti, manj pa od tistih, ki mu govorijo, da njegove misli niso ustrezne in naj jih spremeni (Rigler, 2015).

❖ Socialni umik (tudi iz družinskega okolja), tesnoba:

Simptomi težav v duševnem zdravju mladostnikov so pogosto lahko tudi posledica družinske situacije. V družinah morajo za zdrav razvoj otrok in mladostnikov biti meje in pravila jasno določena, vloge ustrezno razdeljene, družinski člani pa cenjeni, spoštovani in varni. Velikokrat pride do situacij, ko se starši med seboj ne razumejo in mladostnike "vlečejo" vsak na svojo stran; še vedno bi moral mladostnik imeti občutek, da je otrok staršev in v takih primerih mu ne preostane drugega, kot da prevzema vlogo odraslega – a prehitro. Velik pomen za razvoj mladostnika ima komunikacija v družini. Če ta ni ustrezna ali jo primanjkuje, mladostnik tako v družini kot tudi za prihodnost nima ustreznih vzorcev, po katerih se lahko ravna v primeru konfliktov in nesoglasij. Dobra komunikacija vodi k dobremu odnosu, starši pa izrečenih besed ne smejo pustiti le izrečenih, ampak jih morajo tudi sami v praksi izvajati, da so jim lahko za zgled. Če družinsko dogajanje za mladostnika ni urejeno, se želi umakniti iz neorganiziranega v urejeno okolje, kjer lahko funkcionira normalno, brez motečih dejavnikov. Včasih si lahko zaradi stresa, ki ga preživlja zaradi spleta okoliščin, želi socialnega umika iz družbe, saj se najbolje počuti sam (Hrovat Kuhar, 2015).

Mladostnik zaradi stresnih okoliščin in čustvenih motenj doživlja tesnobo, ki vpliva na njegovo sposobnost opravljanja obveznosti, zmanjšana je sposobnost samokontrole, poveča se napetost ter pojavi nenehna utrujenost. Pogosto pa se pojavlja tudi socialna fobija, ki je močno opazna pri stikih z drugimi ljudmi. Velikokrat se v družbi zmotno verjame, da tesnoba predstavlja sramežljivost pred drugimi ljudmi, vendar je mnogo več kot to. Mladostnik ne želi biti izpostavljen, saj v družbi občuti strah pred osramočenostjo, zato raje ostaja sam, v prostorih, ki so mu domači in prijetni (Erzar, 2007).

❖ Depresija:

V času motnje duševnega zdravja lahko pri mladostniku nastopi tudi depresija, ki ne predstavlja zgolj žalosti, temveč je stanje posameznika, pri katerem so zmanjšane njegove funkcionalne sposobnosti. Ker je bolezen, jo je treba zdraviti. Poimenujemo jo lahko tudi motnjo razpoloženja ali čustvovanja, ki se pojavi zaradi nenadnih ali velikih sprememb v življenju posameznika, kar pa povzroča stres. Mladostnik postane žalosten, brez volje do življenja ali drugih aktivnosti, občuti nesposobnost, osamljenost, tesnobo, spremenita se mu lahko tudi telesna teža in apetit (Milič in Dragar, 2004).

1.3.2. Stigma ob procesu zdravljenja

Vsakega posameznika zaznamujejo izkušnje znotraj danih okoliščin; družbenih, kulturnih, gospodarskih/ekonomskih, političnih, demografskih. Nekaterim se vrstijo pozitivni dogodki, dosežki, razna praznovanja, imajo partnerja, družino, so zdravi; imajo svojo zgodbo. Prav tako pa imajo zgodbo tudi tisti ljudje, ki se s svojim življenjem, po mnenju večine, ne bi mogli "pohvaliti". Družbeni konstrukt ustvarja navidezna pravila, tisto, kar določa, kakšni moramo biti v družbi, pravila, ki jih torej uveljavljajo ljudje – družba (Berger in Luckmann, 1966). Ta družbena norma nagovarja, da bi morali ljudje za vsak dosežek v življenju nekomu povedati, kar naj bi pomenilo, da si življenje ustvarjamo samo zaradi drugih, v namen, da bi imeli v družbi dobro zgodbo. Tisti pa, ki nimajo "popolne" zgodbe, posledično postanejo stigmatizirani, o njih se začne govoriti, sprva le majhne govorice, dokler te ne prevladujejo v družbi, zato so na koncu označeni kot deviantni. Pojem deviantnost je povezan z družbo – je nekaj, kaj povzroča odklon od družbe. Skozi socialne situacije se vsak človek identificira s prej omenjenimi normami v družbi. Če se oseba sooča z različnimi ovirami, mu na nek način otežujejo to identifikacijo. Sprejema se torej skupni sistem normativnih pričakovanj (Goffman, 2008), za katere pa je že od samega začetka razumljivo, da jih ne bodo mogli dosegati vsi; nekateri ljudje za doseganje nimajo ustreznih življenjskih pogojev, telesnih ali statusnih lastnosti, nekateri nimajo dovolj motivacije, spet drugi si tega niti ne želijo ... Tisti, ki torej najbolj odstopajo, so označeni za drugačne, v družbi so težje sprejeti in vpadljivi ter še kako vidni; družba jim dodeli posebno etiketo in s tem dejanjem jih po navadi želi izključiti iz družbe – so deviantni.

Velikokrat tudi slišimo ljudi, ki rečejo, da so ljudje, ki so v ustanovah ali pa prejemajo pomoč strokovne osebe, odklon od normalnega, torej niso več običajni. Pomen normalnega pa je, da človek dosega norme, lastne vrednote, ki so konec koncev določene s strani družbe; s strani tistih "povprečnih" ljudi, ki to normo lahko dosegajo. Če tega ne stori družba, si včasih posameznik sam sebi pripiše etiketo, za katero meni, da jo mora nositi - in to breme, ki si ga naloži sam, je najtežje. Ljudje, ki so v raznih oblikah vključeni v prejemanje pomoči s strani drugih, še posebej strokovnih oseb, sebe velikokrat vidijo kot deviantnega; ustanove, organizacije za točno določene ljudi postanejo aparat za izločanje ali če še bolj poudarimo, aparat izobčenja iz družbe (Flaker, 1998).

Nekateri avtorji se pri razlagi definicije o stigmati opirajo na druge avtorje, ki govorijo o stigmati (Link, Phelan, 2001):

- ❖ na Goffmana, ki pravi, da je stigma "lastnost", ki vpliva na nosilca stigme in ga spremeni iz normalne osebe v pokvarjeno oz. čudno,
- ❖ Stradford in Scott razlagata, da je stigma opredelitev za posameznika, ki ni v "skladu" z družbeno normo in od nje odstopa,
- ❖ Jones, pa pravi, da lahko na stigmato gledamo kot razmerje med stereotipom v družbi in lastnim pogledom nase.

Kaj bi se zgodilo, če bi bili vsi ljudje enaki, s podobnimi lastnostmi in cilji? Vsak posameznik je unikat in ima svojo zgodbo, tako tudi mladostniki; različne situacije so jih pripeljale v določeno situacijo, z namenom, da poskušajo v svoje življenje prinesiti spremembe in uresničiti svoje sanje.

Etiketa, ki je pripisana posamezniku, je torej reakcija družbenega okolja na vedenje posameznikov ali skupine; v začetku 60-ih let so temu rekli teorija odstopanja. Večinoma so posamezniki, ki imajo v družbi večjo moč, tisti, ki so idejni začetniki za "označevanje" in etiketiranje ostalih ljudi v družbi z manj moči (Janković in Pešić, 1981). Sprašujem se, zakaj bi morali ljudem dajati etikete, le zaradi tega, ker niso takšni kot vsi ostali; ker oseba ne more hoditi; ker ni dovolj samostojan; ker ima učne težave; ker je slepa; ker ne sliši dobro; ker je stara; ker ima motnje vedenja in čustvovanja ali pa preživlja duševne stiske ... Naštevala bi lahko še mnogo primerov, pri katerih družba velikokrat eno majhno lastnost posameznika, njegovo dejanje ali način življenja, posploši na celotno njegovo osebnost in ga s tem neupravičeno stigmatizira.

Problem v preteklosti in morda ponekod še danes je, da ljudje težave v duševnem zdravju razumejo kot posebno stanje ali kot nekaj neobičajnega. Odnos do teh oseb zato postane stigmatizirajoč, od osebe se začnejo umikati in jo zavračajo; bila naj bi "čudna". Predsodki se vrstijo eden za drugim, pod njimi pa se največkrat skriva strah pred neznanim, nepredvidljivim in nerazumljivim. Mnogi vidijo težave v duševnem zdravju kot posledico biološke okvare posameznika in so v strahu, da ne bi bile tudi nevarne za okolico. Ravno strah ustvarja stigmo in dejstvo, da se nekateri s procesom deinstitutionalizacije ne strinjajo. Odpuščanje bolnikov z duševnimi motnjami iz različnih ustanov jim pomeni nekaj neizvedljivega, menijo, da je to dejanje nesprejemljivo. Razlog za takšno mišljenje jim povzroča neznanje; javnosti bi bilo potrebno bolj podrobno predstaviti vzroke bolezni in učinkovite metode za zdravljenje, da bi lažje razumeli simptome in reakcije duševnih bolezni (Erzar, 2007).

Na Sliki 1.1 sem prikazala, kako družba vidi mladostnika, ki se sooča s težavami v duševnem zdravju. Socialno okolje, v katerem mladostnik živi, ga stigmatizira glede na eno njegovo lastnost in jo posploši na celotno njegovo osebnost. Mladostnik postane izključen iz družbe zaradi njegove introvertiranosti, redko kdo pa pomisli, s kakšnimi težavami se spopada. Kot sem že omenila, je za razvoj mladostnika in njegove socialne identitete pomembno, kakšno navezanost je v otroštvu razvil, kakšni so družinski odnosi, kako so postavljene meje v odnosih, kakšne so bile njegove pretekle izkušnje in kakšni so vplivi iz družbenega okolja. Glede na vse omenjeno se ustvarijo možnosti za razvoj težav v duševnem zdravju, ki pa jih mladostniki poskušajo obvladovati z različnimi strategijami preživetja ali obrambnimi mehanizmi (npr. samopoškodovanje, zaprtost vase, depresija, motnje hranjenja, disociativne motnje, doživljanje tesnobe ...).

Slika 1.1: Prikaz stigmatizacije mladostnika

1.3.3. Psihiatrična obravnava mladostnikov

Mladostnike se lahko v primeru težav v duševnem zdravju, motenj ali stisk, zdravi ambulantno ali bolnišnično. Za uspešno zdravljenje je nujno potrebna lastna motivacija mladostnikov, ki izboljšuje njihovo duševno zdravje. Med preživljanjem stisk nekateri potrebujejo strokovno zdravstveno pomoč v okviru različnih specialističnih ambulant, ki nudijo psihiatrično pomoč. Na voljo so Center za krizne intervencije v Ljubljani, dežurna psihiatrična pomoč, psihologi na šolah, svetovalni delavci, svetovalni centri za otroke in mladostnike, tudi centri za socialno delo, razna društva, ki so organizirana za pomoč ljudem na področju duševnega zdravja in tistim, ki preživljajo osebne težave (Klemenčič in Dragar, 2004).

Zdravljenje največkrat predstavlja zadnjo možnost mladostnika, saj njegove stiske vplivajo na odnos, ki ga ima z okolico, torej na odnose s prijatelji, družino, povzročajo lahko tudi slabši učni uspeh, slabšo koncentracijo in generalno manjšo motivacijo za socialno vključenost (Stržinar, 2012).

Za obravnavo bolezni in motenj je pomembno, da se v pomoč vključi celotna družina, saj je lahko prav ona pomemben dejavnik tveganja za ponovni razvoj bolezni (Sernec, 2015).

Za uspešno zdravljenje je potrebna multidisciplinarnost – kar pomeni sodelovanje več strok hkrati. Takšen način dela ustreza interesom uporabnika, saj ga lahko obravnavajo v celoti. Zdravljenje tako poteka široko, strokovni tim se večkrat združi in govorijo o tekočih temah, ki zadevajo uporabnika, vsak predstavi neko svojo sliko o uporabniku, svoje stališče in usmeritev v premislek za korist uporabnika. Specifičnost dela z mladostniki v psihiatrični obravnavi je ta, da deluje na biopsihosocialnem pristopu, kar pomeni, da delujejo iz biološkega in medicinskega vidika (kakšno je zdravje), čustvenega vidika (kako je razvita samopodoba, samospoštovanje) in iz socialnega vidika (kakšna je vključenost v socialno okolje, kakšni so viri) (Stržinar, 2012).

1.4. Vloga socialnega delavca pri delu z mladostniki

1.4.1. Kaj je socialno delo?

Socialno delo je celostno in kompleksno delo, ki zajema veliko znanja, saj se socialna delavka srečuje z raznolikimi uporabniki. Družbene neenakosti med ljudmi je vedno več: ljudje se ne razlikujemo zgolj po videzu ali po mišljenju, med seboj se razlikujemo tudi zaradi različnih izkušenj v življenju, potreb in ovir, ki jih imamo in se z njimi soočamo. Občutljivost socialnega dela kot takega na kulturno in etnično pripadnost, spol, starost, spolno usmerjenost, socialni položaj in oviranost je v kontekstu prakse zelo relevantna. V praksi z ljudmi socialna delavka krepi njihovo moč z uporabnikovimi obstoječimi viri moči. Te krepitve pa so lahko individualne, na mikro, makro in kolektivni ravni. Krepitev moči je podpora, ki jo ljudje pridobijo, da imajo večjo kontrolo nad svojim življenjem, dobijo tudi občutek večvrednosti in večjo samozavest pri odločitvah. Del krepitve moči je že to, da so njihove želje slišane, vidne, in da imajo uporabniki priložnost, da spregovorijo, saj morda prej nikoli niso imeli te priložnosti. Socialni delavec mora uporabnika pozorno poslušati, preverjati razumevanje in skupaj z njim ustvarjati rešitve. Če delujemo navzkriž uporabniku, ali pa celo brez njihove vednosti, bo izid morda za nas hitrejši, vendar uporabnikom ne bo v pomoč. Pri

delu postanemo enakovredni partnerji, velikokrat slišimo tudi, da so uporabniki eksperti iz izkušenj, in res je tako. Mi nikakor ne moremo vedeti, kako je v njihovi koži, kako se oni počutijo. Vemo le, če nam to povedo (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2011). Socialni delavec je osebi, ki pride po pomoč, na voljo tudi za informacije, ki jih oseba potrebuje. Prevzema vlogo, da jo obvesti o vseh pravicah, ki ji pripadajo. Povečuje uporabnikovo dostopnost do virov, redistribuira vire – prenese pooblastila od strokovnjaka k uporabniku, namenske storitve iz enega fonda v drugega. Vsak, ki je udeležen, prispeva svoj del k rešitvi, kar pomeni, da socialni delavec ni tisti, ki vse ve in ima pravilne odgovore. Kot strokovnjak predaja znanje in izkušnje uporabniku, ki se bo nato po svojem premisleku vključil v delovni odnos kot aktivni član in sodelavec socialnega delavca. Brez sodelovanja ni kakovostnih rešitev, saj je ravno sodelovanje med udeleženi tisto, kar je najbolj pomembno za uspešno delo (Humljan Urh, 2013).

"Stroka socialnega dela spodbuja socialne spremembe, premagovanje problemov v človeških odnosih in opolnomočenje ter osvoboditev ljudi za to, da se doseže večja blaginja. S praktično uporabo teorij človeškega vedenja in socialnih sistemov socialno delo posreduje tam, kjer ljudje prihajajo v interakcije s svojim okoljem. Temeljni načeli socialnega dela sta načeli človekovih pravic in socialne pravičnosti." (Zorn, 2005, str. 10)

Zgoraj je zapisana globalna definicija socialnega dela, ki nam prikazuje celotno sliko, kaj delo socialne delavke zajema, in definira, kaj je stroka socialnega dela. Socialno delo definira kot stroko, ki se zaveda, da je družba v spreminjajočem se času – kar pomeni, da se je potrebno vedno znova prilagajati sprembam v družbi, biti v koraku s časom, za deljenje in širjenje znanja uporabljati nove tehnologije v namen povezovanja z drugimi organizacijami, poseben poudarek pa je tudi na nenehnem izobraževanju za novo znanje. Socialno delo zahteva od socialnih delavk, da skupaj z ljudmi izoblikujejo nove ukrepe in politike, ki bodo prijaznejše uporabnikom, in jih s tem zaščititi pred izključevanjem iz družbe. Prepoznati pa je potrebno tudi ranljivost uporabnikov, s katerimi se socialna delavka srečuje, in si prizadevati za vključevanje marginaliziranih ljudi. Z iskrenim odnosom se vzpostavi pristen osebni stik, ki je povod za nadaljnje sodelovanje. Spoštljiv odnos, ki vključuje ravnanje z uporabniki kot celoto, lahko pripelje do učinkovitih rešitev s soustvarjanjem vseh vključenih. Spoštovati je

potrebno človekove pravice, s konkretnimi dejanji omogočati, da jih spoštujejo tudi drugi ter se zavzemati za socialno pravičnost v širši družbi (Zorn, 2005).

V socialnem delu je pomembno, da se odločamo etično, kar pomeni v skladu z etičnim kodeksom. Da je nekdo ravnal etično, pomeni, da je pretehtal vse možnosti, ki so na voljo, tudi tiste težje in zapletene in se ni odločil za najlažjo in najhitrejšo pot. Velikokrat etične dileme, s katerimi se srečujemo, od nas zahtevajo več vloženega truda in časa v grajenje odnosa z uporabnikom. Poskrbeti moramo, da so naše misli in dejanja jasnejša – pomembno pa je tudi, da strokovna delavka zna dobro argumentirati svojo odločitev, jo zagovarjati, če je v nasprotju z odločitvijo višje avtoritete. Z etiko se v socialnem delu ukvarjamo zelo pogosto, še posebej, kadar smo v dilemi, katera odločitev bi bil prava – torej, etično odločanje. Vsak primer ima več izbir odločitev, kar nas sooča z negotovostjo, pojavijo se strah, dileme, včasih tudi kratkoročne in hitre rešitve namesto dolgoročnih in težjih – to pa vodi do vprašanja, če je takšno ravnanje sploh etično. Vprašanje pa je, kakšna je razlika med etiko in moralo? V doktorski disertaciji *Etika v socialnem delu* avtorica Sobočan (2013) zapiše, da etika v socialnem delu predstavlja našo strokovnost – torej kot zavezanost k upoštevanju načel pri delu. Morala pa v družbi predstavlja nek vrednostni sistem, ki se izoblikuje zunaj normativnega sistema socialnega dela – torej znotraj vsake družbe. Povezujemo jo s prepričanji, kakšno vedenje je v družbi primerno in kakšno ni; zato lahko tudi trdimo, da je vsak posameznik sposoben moralnega presojanja – na svoj način, medtem ko je za etično odločanje potrebno še veliko strokovnega znanja prepletenega s kritičnostjo do lastne moralne intuicije.

"Etika je ena izmed najpomembnejših temeljnih prvin socialnega dela ter eden od bistvenih pogojev za njihovo profesionalnost." (Sobočan, 2011, str. 210)

Spodnji citat je bil izrečen s strani študentov, s katerimi je avtorica Sobočan (2011) izvajala raziskavo o etiki socialnega dela, kar pomeni, da so takrat bili študentje ozaveščeni, da kodeksa ne smejo kršiti, saj to ni človeško. Etična pravila izhajajo iz Kodeksa etike socialnih delavk in delavcev Slovenije (2006) in Kodeksa etičnih načel v socialnem varstvu (2002) in temeljijo na uresničevanju človekovih pravic in socialne pravičnosti. Socialnim delavkam dajejo usmeritve pri delu z uporabniki z namenom, da bi njihovo delo preprečevalo interesne konflikte med uresničevanjem trojnega mandata – prizadevajo si za interese države, stroke in interese uporabnikov. Vse interese hkrati je zelo težko

uresničevati, kar se zaveda vsaka delavka. Najtežje je zadovoljiti interese uporabnikov, saj so sredstva, ki so na voljo s strani države, omejena.

1.4.2. Socialno delo z mladostniki

V Sloveniji poznamo posebne ukrepe, ki zagotavljajo uveljavitev otrokovih pravic, ki jih opredeljuje Ustava Republike Slovenije (1991). Po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (2004) in Konvenciji o otrokovih pravicah (1989) imajo starši pravico in dolžnost skrbeti za svoje otroke. V primerih, ko za mladostnice in mladostnike matična družina iz različnih razlogov ni zmogla, znala ali ni hotela poskrbeti, nastopi država s svojimi ukrepi. Družinski zakonik (2017), ki se bo začel uporabljati aprila 2019, v drugem členu prav tako določa pravice in obveznosti družine, ki za otroka skrbi, in navaja, da predstavlja družina otrokom in mladostnikom življenjsko skupnost.

Država v 56. členu Ustave Republike Slovenije (1991) zagotavlja otrokom, da ti uživajo posebno varstvo in skrb. Človekove pravice in temeljne svoboščine uživajo otroci v skladu s svojo starostjo in zrelostjo. Otrokom se zagotavlja posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim in drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem. Takrat socialna delavka prevzame svojo vlogo in mladostnikom nudi pomoč na različne načine, individualno z mladostniki, v skupnosti in skupaj z družino.

Socialna delavka je pri delu z mladostniki usmerjena v celostno obravnavo, kar pomeni, da zajema mladostnika kot posameznika, in kot osebo v komunikaciji in odnosih z drugimi ljudmi, kot tudi njegovo okolico. Vsekakor pa je pomembno, da se pogovarjata o tudi o tem, kaj mladostnik doživlja med temi interakcijami in kaj si želi, da bi se spremenilo. Za razumevanje problemske situacije mladostnika je potrebno izvesti veliko pogovorov na različne načine, ki izoblikujejo sklepne misli. Potrebno je sproti preverjanje informacij, če je socialna delavka pravilno razumela mladostnika. To daje socialni delavki in mladostniku priložnost za večje vključevanje in zbliževanje v odnosu in soustvarjanje pomoči. Pomembno je, da socialna delavka informira mladostnika o obstoječih mrežah pomoči, ga do tja pospremi, če je takšna želja in če je to mogoče. Ob vzpostavljanju in poteku delovnega odnosa socialna delavka ocenjuje moč in šibkost mladostnika. To nato izpostavi na individualnih pogovorih z mladostnikom, da z njim razjasni neutemeljene stvari, da morda tudi mladostnik

samega sebe bolje razume. S takšnim načinom pogovora začne mladostnik samega sebe bolj sprejemati in ne zadržuje več misli samo zase. Med pogovorom določita realne in nerealne cilje, ter se posvetita tistim, ki so možni izvedbe. Model, po katerem socialna delavka v zgoraj opisanem postopku dela, se imenuje sistemsko ekološki model, saj deluje na vseh ravneh mladostnika, tako na njegovi osebni ravni doživljanja, na odnosih z družino, bližnjimi, kot tudi na ravni šole ter mladostnikove interakcije z okoljem (Stržinar, 2012).

Preko kibernetike lahko socialna delavka lažje razume, kako dejavniki vplivajo na mladostnika in njegov razvoj. Kibernetika se je razvila v sredini 20. stoletja in je način gledanja na svet in pojave v okolici. Kibernetika prvega reda določa opazovani sistem (uporabnika), pri katerem želimo ugotoviti vzorce vedenja in odzive na dražljaje, vendar kmalu za tem spoznamo, da se ne da opazovati, ne da bi vplivali na dinamiko opazovanega sistema (uporabnika). Torej, ko socialna delavka opazuje, se pogovarja z uporabnikom, hkrati vpliva nanj in povzroči, da je njegovo obnašanje lahko drugačno, kot bi bilo, če bi govoril z osebo, ki mu je bližje, ali bil sam. Poteka krožni proces interpretacij med socialno delavko in mladostnikom, oba opazujeta in oba sta opazovana. Vedno, ko opazujemo, smo udeleženi v odnosu, ki ima potencialno in sporočilno vrednost, kar vpliva na soustvarjanje raziskovanja v socialnem delu. Kibernetika tretjega reda, kasneje poimenovana tudi socialni konstrukcionizem, pa ugotovi, da na vsako izrečeno resničnost posameznika vpliva družba. Resnice so torej družbeno konstruirane s pomočjo jezika. Skozi medije, izkušnje in socializacijo ponotranjimo določene vzorce, ki jih prenašamo naprej – starši na otroke, oni pa naprej med prijatelje. Za razvijanje socialne identitete je torej pomemben posameznik sam, njegovo mišljenje. Nanj vpliva tudi opazovalec (strokovnjak, s katerim se srečuje, mu pomaga) in okolje, v katerega sta oba, socialni delavec in mladostnik, vključena skozi celo svoje življenje (Šugman Bohinc, 2017).

Ena izmed oblik, kjer poteka socialno delo, so lahko mladinski centri, na voljo pa so tudi telefonske krizne linije za mladostnike in otroke v situacijah, v katerih potrebujejo pomoč. Svetovanje po telefonu predstavlja mladim medij komunikacije, v katerem ostanejo popolnoma anonimni in zaradi tega lažje izrečejo svoje težave in prosijo za pomoč. Veliko vlogo igra tudi to, da se s svetovalcem ne vidita in pogovor ne teče "iz oči v oči", kar lahko svetovalcu daje več možnosti za pomoč, saj ima mladostnik občutek, da lahko pove več stvari o sebi - tudi tiste, ki jih pri pogovoru v živo ne bi. Z

več informacijami pa lahko svetovalec prek telefona poda mladostniku več koristnih informacij in pomoči, kot če svetovalec izve le nekaj površinskih stvari o mladostniku. Pomoč v takšnih primerih ni nujno dobra, primerna ali učinkovita. Kljub temu pa imajo mladostniki možnost, da pri tovrstnih pogovorih pomoč izkoristijo in z njo pridobivajo pozitivno stališče o sebi ter izkušnjo zaupanja s sogovornikom, tako kot je pokazala tudi raziskava TOM telefona v letih 2015 in 2016. Raziskovali so namreč učinkovitost, poznavanje tovrstne pomoči in zadovoljstvo uporabnikov prejete pomoči, in ugotovili, da so mladostniki z nudeno pomočjo zadovoljni, vendar jih le približno 15 % od vseh anketiranih dejansko pokliče, ko potrebujejo pomoč (Gregorčič Mrvar, 2015).

Obstaja veliko delavnic, katerih namen je spodbujati razvoj pozitivne samopodobe in izboljšanje generalnega duševnega zdravja mladostnikov. Pomembno je izvajanje asertivnih delavnic, kjer raziskujemo kako mladostnik dojema sebe in druge, kaj pomeni določena lastnost, mladostnik spoznava samega sebe in poskuša razumeti, zakaj so stvari take kot so. Potekajo tudi pogovori o sebi, delo na sebi, skupinske delavnice, obvladovanje stresa, poslušanje, primerno odzivanje na okolico, učenje novih strategij preživetja, delavnice socialnih veščin, ki vključujejo prilagajanje na ostale člane skupine in spoznavanje ter sprejemanje vsakega ter spoznanje o tem, da smo si vsi različni in da je tako prav (Gregorčič Mrvar, 2015).

Pomembno je, da je socialna delavka pri delu z mladostnikom empatična, da zna poslušati in sprejemati mladostnika v celoti in mu pomagati na svojevrsten način. Informira ga o različnih oblikah pomoči, ki so mu na voljo v skupnosti.

Socialna delavka potrebuje pri delu z mladostniki znanje na podlagi neposrednih izkušenj, kar pa ji lahko preda le mladostnik sam. Znanje ima vsak uporabnik pri sebi, in to, da socialna delavka omogoči predajanje znanja, da mladostniku moč za delo na svojih zastavljenih ciljih, saj če namesto njega govori socialna delavka, so lahko določeni cilji zmotni. Dana priložnost mladostniku za izpoved o tem, kaj je doživel, ponuja tudi socialni delavki nove poglede na situacijo in zavedanje, da niso vse podobne situacije enako razrešljive. Lastne izkušnje, ki jih mladostnik pove socialni delavki, so izkušnje iz prve roke. Na tovrsten način pogovora spozna notranje doživljanje mladostnika in mu tako tudi lažje pomaga do cilja, ki ga soustvarita. Mladostnik izrazi svojo resnico in sodeluje v procesu pomoči, ob vsem tem pa se

njegova moč krepi. Vključevanje ljudi z osebnimi izkušnjami težav v duševnem zdravju imenujemo uporabniško raziskovanje (Videmšek, 2011).

Inkluzija je način dela, pri katerem se sprejema razlike posameznikov, ki so se izoblikovale skozi različne kulture, generacije, osebnosti, izobrazbe, pomanjkljivosti in skozi različna spola. Z vsem kar posameznik prinaša v socialno okolje, ga inkluzivno delovanje družbe v to okolico vključi in mu omogoča, da po svojih sposobnostih dosega, kolikor zmore (Kavkler, 2008).

Okolica in njeni dejavniki lahko včasih prisilijo otroke in mladostnike, da si postavijo drugačne življenjske cilje od običajnih – tu v ospredju ni izobraževanje in zaključevanje šole, prednost ima vse drugo – izkušnje na ulici, stran od družine, pridobivanje sredstev na pogosto nelegalen način. Zaradi revščine in nestabilnih odnosov v družini se izgublajo viri za omogočanje uspešnosti v življenju. Velikokrat izgine pozitivna samopodoba in zaupanje vase ter v soljudi, zato so mnjenja, da so odvisni le od sebe in se vdajo v usodo (Košak Babuder, 2008).

Vedno se postavlja vprašanje, zakaj bi morali otroci, mladostniki, odrasli, ki v družbi veljajo za drugačne od običajnih posameznikov, biti izključeni iz družbe. Način dela socialne delavke z inkluzijo si prizadeva, da se mladostniki, otroci in odrasli socialno integrirajo v okolje in jih celotna družba sprejme takšne, kot so. V zgornjem podpoglavju sem pisala o stigmati, ki je vsakodnevno prisotna na družbeni ravni. Inkluzija želi preprečiti stigmatizacijo, njen cilj pa je zagotavljanje pravic in ustvarjanje ugodnih razmer za dobro življenje, razvoj, vzgojo in ustrezno izobraževanje. Primarna naloga socialne delavke v tem primeru je težnja po preprečevanju socialne izključenosti in ustvarjanje strategij za ostale člane družbe, za sprejemanje in razumevanje tistih posameznikov, ki se štejejo za neobičajne v širši družbi. Ustvarja torej prilagodljivo in podporno okolje zanje (Kobal Grum idr., 2009).

Socialna delavka mora tudi sama sprejemati razlike posameznikov, ki so se izoblikovale skozi različne kulture, generacije, osebnosti, izobrazbe, in skozi različna spola. Z vsem, kar posameznik prinaša v socialno okolje, ga inkluzivno delovanje družbe v to okolico vključi in mu omogoča, da po svojih sposobnostih dosega, kolikor zmore (Kavkler, 2008). Inkluzivno delovanje zahteva od okolice, da se prilagodi na posebnosti in zmožnosti posameznika ter od nje pričakuje, da upošteva potrebe vseh otrok/mladostnikov. Pomembno je sodelovanje vseh vključenih, tudi sodelovanje

skupnosti, da skupaj delajo na inkluziji, na tem, da se ustvarjajo novi, prilagojeni programi za izobraževanje, skupine, kamor se lahko posamezniki vključijo, ko potrebujejo pomoč itd. (Clement, 2008).

Praksa inkluzivnega delovanja je potrebna spremembe stališč; velikokrat je moč opaziti, kako zaposleni v šoli iz razredov odpeljejo učence, ki imajo slabšo koncentracijo, nato pa se ti v posebni sobi skupaj učijo in obdelajo teme. Inkluzija pa takšne prakse ne podpira, saj zagovarja dejstvo, da je potrebno odstraniti ovire v razredu in odkriti način, s katerim se bo lahko vsak učenec učil v razredu skupaj s svojimi vrstniki. To je uspešno vključevanje otrok v izobraževalno-vzgojne programe, na katerega zagotovo vplivajo pozitivna stališča zaposlenih, kjer ima pomembno vlogo dejstvo, da se raznolikost ceni. Tovrstno delo zahteva veliko pomoči in strokovne podpore drugih zaposlenih, saj je potrebno veliko vztrajanja zaradi nenehnih ovir v sistemu, ki še naprej izobražuje specialne učitelje, ki se velikokrat bojijo sprememb, v smislu, da bi izgubili službo ali ne bi imeli dovolj znanja (Kavkler, 2008).

V širši skupnosti je pomembno je sodelovanje vseh ter delo na inkluziji, tudi na tem, da se ustvarjajo novi, prilagojeni programi za izobraževanje (Clement, 2008). Z inovativnimi idejami se odpirajo možnosti za vključitev tudi tistih posameznikov, ki so bili prej zaradi različnih razlogov izključeni, saj niso ustrezali določenim standardom. To pomeni, da npr. tudi v šoli lahko z nekaj prilagoditvam v učnem načrtu sodelujejo osebe, ki imajo motnjo pozornosti, ter sodelujejo s tako imenovanimi običajnimi učenci. Inkluzivno delo zahteva od zaposlenih, da razvijajo strategije vključevanja in v tak pristop dela povabijo tudi vse učence določenega razreda, da takšne otroke in mladostnike sprejmejo in jim pri učenju in drugih dejavnostih pomagajo, če je to potrebno.

Velikokrat pride do tega, da socialna delavka postane ena izmed oseb, ki mladostniku lahko pomaga, še posebej takrat, ko mu drugi viri opore ne morejo pomagati. Vprašanje je, kako zaščititi otroka, ko odpovedo njegovi starši, ki so v otroštvu najpomembnejši zagovorniki otroka. Imajo vlogo podpiranja in nenehnega varovanja otrok ter njihovih pravic. Vendar ravno oni se ob večjih težavah največkrat odpovedo svoji primarni zaščitniški drži, čeprav jo mladi potrebujejo. V vlogi zagovornice je torej socialna delavka na strani mladostnikov in otrok, ki pridejo v situacije, ko ne morejo uveljavljati svojega mnenja ali izkazati svoje moči zaradi neupoštevanja s strani

odraslih, zaposlenih ali pa kakšnih drugih razlogov. Zagovorništvo lahko predstavlja intervencijo, ki je v prid mladostnika v sistemu, ki se ne odziva in ne spoštuje njegovih pravic (Bašič in Frangež, 2006). Zagovornik mladostnika informira o njegovih pravicah, je njegov glas, kipreprečuje diskriminacijo s strani okolice. Konvencija o otrokovih pravicah (1990) jasno določa, kako je potrebno uresničevati otrokove pravice, in da to dejanje ne temelji na dobri volji odraslih, saj je svoboda izražanja njegova pravica. Otroci in mladostniki lahko enako kot odrasli uveljavljajo pravice in se pritožijo, če se jih krši.

Vrednost k odnosu prinese zaupanje v ljudi. Tako tudi mladostniki potrebujejo zaupanje s strani starejših oseb, bodisi staršev ali zagovornikov. Kot zagovorniki otrok bi odrasli morali ustvarjati prostor, kjer se upošteva mnenje otrok in mladostnikov, ter se ne odloča namesto njih, saj se lahko odločajo sami. Zagotavlja se torej potrebno pomoč, zaupnost in pristnost v odnosu. Ključni element je tudi ta, da se odrasla oseba v odnosu z mladostnikom odpove svoji resnici o tem, kaj je za mladostnika najbolj ustrezno, saj mladostnik že ima svojo resnico.

Prav tako pa je socialna delavka v vlogi zagovornika mladostnika takrat, ko v procesu zdravljenja na interdisciplinarnih timih usmerja pogovor s tem o njegovih težavah in postavljeni diagnozi, na druge teme: simptome bolezni, na družbene, okoljske in čustvene dejavnike mladostnikovega doživljanja, poudarja pomen prilagoditve okolice, ne samo mladostnika na okolico (Stržinar, 2012).

1.4.3. Socialno delo z družino

Odnos, ki ga socialna delavka in družina skozi proces pomoči vzpostavi, je delovni odnos, ki ga je potrebno spoštovati in razumeti, razvija se postopoma, korak za korakom. Vsakega človeka, kateremu nudi podporo in pomoč, je potrebno okrepiti v smislu dodatnih virov pomoči. Ni dovolj, da se pomoč nudi, oseba pa jo le sprejme, pomembno je, da oseba, s katero sodeluje socialna delavka, začuti, da tudi ona sodeluje, ima svoj nadzor nad pomočjo, je vključena. S takšnim pristopom naredi največ in je pomoč res kvalitetna. Če bi strokovni delavci izvajali storitve le preko svojih idej, brez povpraševanja uporabnikov, storitve ne bi bile ustrezne. Sami namreč ne moremo za nekoga drugega določiti kaj potrebuje, tudi z opazovanjem ne, saj ne vemo, kaj oseba v sebi zares čuti. Takoj se lahko zgodi napaka, če sami sklepamo, kaj bi bilo za nekoga

drugega koristno; če sami določimo cilje uporabnikov. Temu ne moremo reči socialno-delavski pristop. Vedno se izhaja iz uporabnikov samih, v socialnem delu ni pravil in vnaprej določenih korakov, kako naj bi delovali. Vsak primer je poseben in potrebuje drugačno obravnavo od prejšnjega. Zato tudi pri pomoči mladostniku in njegovi družini socialna delavka ne začrta ciljev ampak jih skupaj soustvarja. Razumljivo je, da smo si ljudje povsem različni, zato je potrebna tudi raznolikost pomoči in prilagoditev dela glede na uporabnike.

Raziskava v Združenih državah Amerike je v sedemdesetih letih s pomočjo terapevtskega programa za pomoč otrokom in staršem omogočila tudi prisotnost otrok. V preteklosti so se terapij in svetovanj namreč udeleževali le starši, vendar so prišli do spoznanja, da je potrebno vključiti vse člane, katerih problem se rešuje. Med opazovanjem komunikacij in poslušanjem povedanega, so ugotovili, da se starši do svojih otrok obnašajo enako, kot so se do njih njihovi starši. Občutki iz preteklosti staršev in njihovega otroštva se prenašajo na odnos z otrokom (Erzar in Kompan Erzar, 2011).

Torej, če so starši v redu, potem je lahko tudi odnos z njimi in otroci v redu. Na otroke ne projicirajo lastnih preteklih občutkov in čustev, ter otrokom prihranijo spopadanje z njimi. Krivo je torej napačno dojemanje otroka s strani staršev, če pa se to razčisti, pove na glas in tako rekoč da ven iz sebe, je potem lahko tudi otrok bolj zadovoljen z odnosom in je takšen odnos zdrav. Terapevti lahko v nasprotnem primeru priskočijo na pomoč staršem, da do otrok nimajo tesnobne drže in ustvarjajo naklonjen in razumevajoč prostor. Starši ob terapiji ali zgolj svetovalnem delu s socialno delavko pogosto občutijo sram, saj naj bi prejemanje pomoči pomenilo, da niso dovolj sposobni skrbeti za otroka ipd., zato je potrebno nenehno spodbujanje in sodelovanje s starši. Varna navezanost pripomore k otrokovemu duševnemu zdravju, ga krepi, da lahko raste. Zahteva se odnos, ki je primeren otrokovi starosti. Taki temelji so zelo pomembni, da se lahko gradi tesnejše vezi. Otrokom in mladostnikom je potrebno vzpostaviti varen sistem pomoči (Erzar in Kompan Erzar, 2011).

Naloga socialnega dela pri delu z družino je ta, da krepi moč družine, takšno delo pa je zelo kompleksno. Socialna delavka se mora približati vsakemu posameznemu družinskemu članu, da lahko zavaruje glas vsakega. V praksi to pomeni, da si prizadeva za omogočanje pripovedi svojega vidika problema vsakemu, to pa naredi tako, da med

pogovorom poudarja, da ni primerno prekinjanje, torej ko eden govori, ostali poslušajo, pove pa tudi, da bo vsak prišel na vrsto. Socialno delo z družino je kompleksno, ker poteka na dveh ravneh; prva raven je delo na instrumentalni definiciji problema, ki jo pove vsak član z njegove plati, torej delo na tem, s čimer družina pride po pomoč. Druga pa je delo na družinski dinamiki, kar pomeni, da se socialna delavka odzove v trenutku "tukaj in zdaj", prepozna vzorce in opazuje komunikacijo med družinskimi člani, kako ravnajo drug z drugim. Med pogovorom je potrebno poimenovati razvojne poti družine, torej fazo družinskega življenjskega poteka in ubesediti dogajanje v družini – kakšna je dinamika, kako zgleda hierarhija v družini, če sploh je, kdo ima več moči, kako so razdeljene vloge ... V nadaljevanju sprašuje tudi po željah – kaj bi bilo potrebno spremeniti, da bi bili posamezniki v družini zadovoljni, kakšne spremembe so potrebne. Ves pogovor pa je odvisen od tega, v kakšen družbeni in kulturni kontekst družina spada, torej od zavedanja o tem, kakšna verska prepričanja ima družina in s katerimi normami in vrednotami želi živeti. Vse naštetost se med delom z družino prepleta, ne smemo pa pozabiti, da tudi na socialno delavko vplivajo njene pretekle izkušnje, znanja in institucionalni prostor, v katerem je zaposlena (Čačinovič Vogrinčič, 2008). Za lažjo predstavbo sem na Sliki 1.2 prikazala dinamiko dela socialne delavke z družino.

Slika 1.2: Prikaz kompleksnosti socialnega dela z družino

Oblike pomoči, ki jih nudijo socialne delavke osebam, ki pridejo po pomoč, morajo biti varne, saj so samo takšne oblike ustrezne in učinkovite, to pa v praksi pomeni ubeseditev varnega prostora in vzpostavitev zaupanja za delo, vsekakor pa je socialna delavka hkrati na strani vseh udeležениh ter ohranja nevtralnost.

Kadar odnos med starši in mladostniki zagotavlja varno krepitev fizične in psihične identitete, doživljanje ljubezni in naklonjenosti s strani staršev, kar krepi in spodbuja mladostnikovo samozavest, je odnos ugoden za razvoj. Nudi jim stabilnost v življenju in poveča možnosti za uspeh. Družinski stik pa ni nujno ugoden za mladostnika, pogosto se mladostniki znajdejo v procesu rejništva, kjer lahko občutijo sovražnost v odnosih, zato lahko tovrsten proces v odnose prinaša mnogo nesporazumov. Kadar so mladostniki v oskrbi, je pomembno, da imajo stike z družino, saj je to njihova pravica. S stiki mladostniki in otroci lažje še naprej oblikujejo svojo identiteto, ker jo povezujejo s preteklostjo in občutki v primarni družini. V raziskavi v mestu Porto, so ugotovili, da lahko tudi rejništvo vzpostavi pravi kontekst družinskega življenja, kjer se razvijajo pozitivni družbeni odnosi, zaščita in kvalitetna učna pot za mladostnike. Veliko pa je

odvisno tudi od podpore socialne delavke, ki ocenjuje kaj je mladostniku v korist, združuje rejnike in družino izvora. Raziskava je pokazala, da je lahko odnos mladostnikov s starši težak, ker v določenih primerih starši ne načrtujejo obiskov ali ne upravičijo razlogov za odsotnost, kar pa negativno vpliva na mladostnike. Varnost mladostnikov je na prvem mestu socialne delavke in raziskava je pokazala, da je potrebno več dela na ustrezni komunikaciji med starši in celotnim rejniškim sistemom (Delgado, Pinto, Carvalho in Gilligan, 2018).

Družina predstavlja mesto izvora mladostnika, kar pomeni, da je tam pridobil vzorce komuniciranja, splošnega obnašanja, in se priučil določenih mej in pravil. Vendar pa to ne pomeni, da je morda v določenem obdobju otroštva ali mladostništva bolje, da se mladostnika ali otroka za določen čas ne umakne iz družine, ker v tisti konkretni situaciji družina nima dobrega vpliva in ne nudi ali ne more nuditi ustrezne podpore mladostniku (Delgado, Pinto, Carvalho in Gilligan, 2018).

2. Formulacija problema

Mladi imajo v današnjem času drugačne vrste pripadnosti, kot so jih imeli v preteklosti; pripadnost v družinskem okolju je nadomestila pripadnost v virtualnem svetu – na internetnih omrežjih. Mladostniki zato velikokrat ne morejo zadovoljiti potreb po sprejetosti, varnosti in dobrih odnosih, saj na svet gledajo iz drugačne perspektive (Topolovec, 2012). Med odraščanjem si vsak človek na nek način privzgoji lastna čustva skozi doživljanje v socialnih interakcijah. S primerno vzgojo starši otroka naučijo, kako naj predela svoja čustva, jih sprejme, reflektira in je empatičen. Današnja porabniška družba je prinesla v socialno okolje neobvladljiva negativna čustva, ki jih doživlja vsak posameznik, zaradi zahtev o nenehnem zadovoljstvu in izkazovanju sreče v javnosti. Ta način življenja je povzročil, da se nekateri, predvsem mladostniki, ne znajo soočiti z negativnimi čustvi in ne morejo izraziti nezadovoljstva, saj družba od njih zahteva pozitivno naravnost (Topolovec, 2012). Zaradi več različnih dejavnikov v življenju mladostnikov in nestabilnih odnosov v družini se izgubljajo podpora okolja za omogočanje uspešnosti v življenju, velikokrat izgine pozitivna samopodoba in zaupanje vase ter v soljudi (Košak Babuder, 2008).

Vsak posameznik pa potrebuje socialno podporo, ki velikokrat predstavlja občutek pripadnosti, v pa posamezniku povzroči občutek sprejetosti. Socialna opora prav tako pripomore k boljšemu počutju in zdravju posameznika (Černigoj Sadar idr., 2004).

Že na praksi v prvem letniku podiplomskega študija sem v Zavodu za vzgojo in izobraževanje Logatec opazila, da je bilo veliko mladostnikov, ki so se soočali s šibkimi, precej redkimi in nestabilnimi odnosi v družini, zato so morali podporo poiskati drugje. Enako je mogoče opaziti tudi v Mladinskem zdravilišču v Rakitni, javnem zdravstvenem zavodu, kjer se ukvarjajo s prepoznavanjem razvoja psihičnih težav otrok in mladostnikov in je namenjen zgodnji obravnavi. Osredotočajo se predvsem na duševno zdravje otrok in mladostnikov, kjer na prvo mesto postavljajo razumevanje in medsebojno sprejemanje. Celostni terapevtski programi so različni, omenila bom le program Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja, ki ga raziskujem v magistrskem delu. Mladostniki se v ta program vključijo prostovoljno za obdobje od dveh do šestih tednov, z možnostjo podaljšanja. Iz programa lahko kadarkoli izstopijo, če občutijo, da jim ne

pomaga oz. jim ne ustreza več. Program financira javno zdravstvo, saj so mladostniki sem napoteni preko napotnice zdravnikov, psihiatrov, terapevtov ali pa so prišli iz bolnišničnega zdravljenja in jim program predstavlja vmesno postajo do ponovne vključitve v primarno okolje. V sklopu programa so organizirane razne dejavnosti, sprehodi/pohodi, terapije s konji, individualni in skupinski pogovori s terapevti in psihologi, v urnik pa so vključena tudi vsakodnevna opravila, kot so generalno čiščenje prostorov, enkrat tedensko kuhanje večerje in skrb za male živali. V Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna poteka multidisciplinarni tim, kjer vsak ponedeljek izvajajo strokovni tim za posebno skupino, na katerega pridejo zdravnik, psihiater, terapevtke, psihologinje, vzgojiteljice, socialni pedagog, socialna delavka, športni pedagog, ki izvaja šport, terapevtka, ki ima delavnico s konji, in medicinska sestra. Vsak član tima poda svoje mnenje in videnje o uporabnici ali uporabniku, psihologinja navede cilje, ki sta jih z uporabnikom ali uporabnico skupaj določila na individualnem pogovoru, ter poudarijo, na čem je še treba delati, kaj je potrebno spodbujati in motivirati. Pomanjkljivost teh timov je, da uporabniki niso vključeni, saj je prisotno le strokovno osebje organizacije. Cilj programa je sprostitev telesne in duševne napetosti in varno ter z zaupanjem spregovoriti o lastnem doživljanju, razvoj nove strategije spoprijemanja z izzivi ter razmislek o medosebnih odnosih in odgovornosti. V program se vključijo mladostniki stari od 16 do 26 let, ki se soočajo bodisi s slabo samopodobo, z nesamostojnostjo, s socialno anksioznostjo, z izzivi čustvenega doživljanja, depresijo, motnjami hranjenja ali pa so imeli v preteklosti neorganizirano življenje. (Mladinsko klimatsko zdravilišče Rakitna, 2010). Ko to preživljajo, je pomembno, da jim nekdo zagotavlja ustrezno podporo, za pogovore in pomoč. Raziskovala bom dejavnike in pomembne tretje osebe, ki ustvarjajo kvalitetno podporno okolje mladostnikom, tudi takrat, ko družina odpove.

Za socialno delo se mi zdi pomembno, da se poudarja pomen raziskovanja (tudi tretjih) oseb ali organizacij, ki so mladostnikom v podporo in pomoč, ko jo najbolj potrebujejo. Velikokrat sem premišljevala, kako družina vpliva na mladostnika in veliko je odvisno od tega, kakšen odnos se skozi otroštvo razvija. Če je odnos nestabilen, mladostnik v tem obdobju poišče drugačno podporo, zato je pomembno, da se, vsaj dokler se odnosi ne uredijo, socialno delo ne osredotoča zgolj na delo z družino, ampak tudi na druge vrste podpore, ljudi ali vire, na katere se mladostnik lahko zanese. Namen raziskave je,

da na podlagi ugotovitev iz različnih pripovedi mladostnikov, ki bodo zbrane neposredno, pripomoremo k celostni sliki o virih podpore mladostnikov.

Raziskovalna vprašanja, na katere bom skušala v magistrski nalogi odgovoriti, so:

- Na katerih področjih mladostniki potrebujejo podporo in kakšna je podpora?
- Kakšne so formalne in neformalne oblike pomoči in podpore mladostnikom? Kako jih ocenjujejo? Kakšno je razmerje med temi oblikami podpore?
- Kako ocenjujejo program Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja tisti, ki imajo manj neformalne podpore in kako tisti, ki je imajo več?
- Kako program Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja prispeva k podpori mladostnikom in kaj jim doprinese?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, saj je moje osnovno izkustveno gradivo temeljilo na besednih opisih, ki se nanašajo na raziskovalni pojav (Mesec, 1997), v mojem primeru na temo podpore mladostnikov v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna. Moje osnovno empirično gradivo temelji na pripovedi samih mladostnikov; pridobivala sem opisne podatke.

Seznani sem se z osnovnimi značilnostmi organizacije, zbirala zame novo, neposredno izkustveno gradivo s spraševanjem mladostnikov o prejeti podpori, zato je moja raziskava tudi izkustvena oziroma empirična (Mesec, 1997).

3.2. Merski instrument in viri podatkov

Moj merski instrument so predstavljala vnaprej pripravljena delno strukturirana vprašanja, priložena v prilogah, ki se nanašajo na življenje mladostnikov in njim nudeno podporo.

3.3. Populacija in vzorec

Mojo populacijo so predstavljali vsi mladostniki, ki so se v obdobju od 16. 7. 2018 do 7.9.2018 vključili v program Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja v Mladinskem zdravilišču Rakitna,.

Moj vzorec je neslučajnostni priročni (Mesec, 1997), saj sem v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna opravljala študentsko delo, kar pomeni, da je skupina ljudi, ki je bila intervjuvana, meni v tistem trenutku najbolj dostopna.

Dodatno pa sem opravila tudi krajši intervju z zaposleno socialno delavko, prav tako v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna. Spraševala sem jo o njenem delu in mnenju o podpori mladostnikom.

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbrala z delno strukturiranim intervjujem, z metodo spraševanja (Mesec, 1997). Že pred začetkom opravljanja študentskega dela sem govorila s koordinatorico v

Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna o opravljanju raziskave za magistrsko delo. Vnaprej sem jim predstavila namen in cilje raziskave ter posredovala vprašanja za mladostnike in soglasja za starše. Po strokovnem posvetu so mojo raziskavo v organizaciji odobrili. Po nekem času, ko smo se z mladostniki bolje spoznali med delom v skupini, sem tudi njim predstavila mojo raziskavo in jih vprašala, če so pripravljeni sodelovati z menoj in ob enem odgovorila na vprašanja, ki so jih imeli v zvezi z raziskavo. Kasneje sem morala še pred izvedbo intervjujev pridobiti tudi soglasja staršev tistih mladostnikov, ki so se strinjali s sodelovanjem v raziskavi in so mlajši od osemnajst let. Soglasje za starše za sodelovanje mladostnikov v raziskavi sem priložila med priloge. Intervjuje sem opravljala na različne dneve, odvisno od razpoloženja in aktivnosti, ki so se odvijale med dnevi.

Pogovor sem vodila skozi pripravljena vprašanja in si sproti zapisovala odgovore. Ni se mi zdelo primerno, da bi pričevanja mladostnikov posnela, zato sem jih že na začetku prosila za pogovor s počasnim govorjenjem in sproti spraševala, če sem jih prav razumela. Ob koncu sem odgovore še enkrat prebrala, da ni prišlo do zmotnih zapisov odgovorov.

Intervju s socialno delavko sem opravila med slučajnim pogovorom v njeni pisarni. Med študentskim delom sem se velikokrat obrnila na pomoč k njej, in najini skupni pogovori niso bili nekaj neobičajnega. Ob priložnosti sem jo prosila, če bi mi lahko odgovorila na par vprašanj, za katera se je strinjala.

3.5. Analiza podatkov

Vsak intervju sem na koncu analizirala s kvalitativno analizo, kar pomeni, da sem vse intervjuje posebej kodirala – analiza na besedni način (Mesec, 1997). Iz vsakega intervjuja sem izbrala relevantne povedi za moj cilj raziskave in jih označila za enote kodiranja; le te sem označila z zaporednimi števili. Naslednji korak je bilo odprto kodiranje, kar pomeni, da sem enote razporedila v tabelo in zraven vsake enote zapisala pojem, nato pa še ustrezne kategorije, ki sem jih ustvarila sama – prilagojene glede na moj namen magistrskega dela. Ob nekaterih primerih je bila potrebna tudi nad-kategorija, zaradi večje preglednosti in zajetja bistva. Proti koncu sem intervjuje osno kodirala; zapisala in združila sem vse pojme v hierarhije za večjo preglednost. Zadnji korak je bil odnosno kodiranje; teme, ki so se povezovale med seboj sem združila v

miselne vzorce in naredila še večji in jasen pregled na rezultate raziskave iz samih intervjujev. Celotno analizo sem priložila v priloge.

Ugotovitve so v določenih poglavjih posebej obrazložene in predstavljene, zapisala pa sem tudi sklepe in predloge za nadaljnje delo.

Intervjuja s socialno delavko nisem kodirala, sem ga pa uporabila kot pomoč pri razlagi rezultatov, v poglavju Razprava.

4. Rezultati

Delno strukturirane intervjuje sem opravila z osmimi mladostniki, ki so bili vključeni v Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna. Med sogovorniki sta bili dve osebi moškega spola in šest oseb ženskega spola. Mladostniki so se v času izvajanja programa spopadali z različnimi težavami v duševnem zdravju, nekateri so izrazili tudi nestabilne družinske situacije. Za večjo anonimnost namenoma med intervjuji nisem zapisala spola in starosti sogovornikov, zapišem pa lahko, da je povprečna starost mladostnikov bila 17 let, najmlajši sogovornik je bil star 15 let, najstarejši pa 20 let.

V nadaljevanju bom predstavila odgovore mladostnikov.

4.1. Vsakdanje življenje

Skozi vprašanja sem mladostnike spraševala o njihovem poteku dneva. Zanimalo me je, kako poteka njihov običajen dan, kakšni so dejavniki dobrega počutja, kaj počnejo v prostem času in s čim se ukvarjajo. Govorili so o poteku običajnega dne, kadar so v šoli, ko so počitnice in ob vikendih. V času šole so opisovali njihova dnevna opravila, naprej so omenjali jutranje bujenje (*Med šolo se zbudim ob pol sedmih (D1)*), urejanje (*se uredim (B2)*) in nato odhod v šolo (*potem pa v šolo (A7)*). Med šolskim letom pridejo v šolo, nekateri še čakajo na pouk (*Preden se začne moram še malo počakat (D4)*), nato odidejo domov z avtobusom (*in grem na avtobus (B3)*), sledi kosilo (*Potem se končno najem (C18)*), večerja (*potem je večerja (D13)*) in spanje (*in spat (C22)*). Dejavnosti, ki jih izvajajo popoldne, pa lahko razdelimo med aktivne in pasivne. Aktivne so delo za šolo (*nato se učim (A11)*), *Šele zvečer naredim nalogo (D12)*), branje knjig (*vmes berem knjige (D5)*), obisk knjižnice (*in še v knjižnico (D8)*), sprehod s psom (*Doma peljem psa na sprehod (D9)*) in druženje (*Po pouku se včasih še družimo (A8)*). Med pasivnimi dejavnostmi v času šole so mladostniki najpogosteje omenjali popoldansko neaktivnost za šolo (*Popoldne ne delam nič za šolo (B6)*), počitek (*Malo počivam (A10)*) in preživljanje prostega časa na mobilnem telefonu (*Potem sem pa še malo na telefonu (C21)*). Med počitnicami mladostniki prav tako naštevajo dnevna opravila, kot so jutranje bujenje (*Ob desetih se zbudim (F1)*), zajtrkovanje (*jem zajtrk*

(F2)), kosilo (*k pridem domou mal pojem (H2)*), izvajanje opravil (*mi da kakšno delo (G15)*), študentskega dela (*Med tednom grem delat (H1)*) in spanje (*pa grem spat (H5)*). Prav tako tudi med počitnicami izvajajo aktivne in pasivne dejavnosti. Med pasivne sodijo uporaba multimedije, na različnih elektronskih napravah (*Malo sam na telefonu (E7)*, *Po kosilu grem mal na računalnik (G10)*) ali pred televizijo (*gledam televizijo (B13)*), ležanje v postelji (*še ležim malo v postelji (G2)*) in počitek (*mal poležim (G12)*). Nekateri mladostniki so povedali, da imajo v prostem času omejeno uporabo mobilnih telefonov (*dokler mi ga mami ne vzame (G18)*). Aktivne dejavnosti mladostnikov v času počitnic so druženje z družino (*se družim s sestrice in bratom (C11)* in *se družim z družino (B15)*) ter prijatelji (*se mal družim s prijatelji (F7)*), izvajanje športnih aktivnosti, košarke (*igram košarko (C6)*), telovadba (*ali pa telovadim (C7)*), branje knjig (*Potem grem brat knjigo in berem do kosila (G6)*), igranje trobente (*nato vadim glasbo – trobento (C9)*), nega obraza (*Ko grem končno iz postelje, si naredim nego obraza (G4)*) in preživljanje prostega časa na svežem zraku (*ob desetih grem ven do dvanajstih (C4)*, *gremo peš v park (F8)*), tudi v družbi psa (*Potem grem na kakšen sprehod s psom (B10)*).

Nekateri mladostniki so opisovali potek običajnega dne v času vikenda, povedali so, da poleg že prej naštetih dnevnih aktivnosti takrat obišejo sorodnike, kjer skupaj pripravljajo obroke in se družijo (*Ob sobotah smo pri babici (E3)* in *pripravljamo obroke (E4)*).

Spraševala sem še, kaj mladostnike v življenju veseli in spravlja v dobro voljo. Nekateri mladostnike v dobro voljo spravijo različne aktivnosti, kot je šport (*Kadar igram nogomet sem dobre volje (C23)*), spet drugim pa veselje predstavlja ukvarjanje z glasbo (*Glasba in vse kar je povezano z njo (E9)* – *ples (E10)*, *petje (E11)*) ali poslušanje glasbe (*ali poslušam youtube (B25)*). Posamezniki so za aktivnosti, ki jih spravljajo v dobro voljo, navedli ustvarjanje (*delam zapestnice (D21)*, *pišem zgodbe (D22)*, *Razmišljam, da bi napisala knjigo (D23)*, *rada rišem (B23)*). V nadaljevanju so mladostniki omenjali tudi spanje (*V dobro voljo, hm... spanje definitivno (A13)*) in branje knjig (*Po navadi je to branje (G20)*). Nekateri so povedali, da jih v dobro voljo spravijo tudi osebe oz. odnosi v družbi in druženje z vrstniki (*se družim z vrstniki (C24)*, *gremo na pijačo (C25)*) še posebej, kadar imajo skupne dejavnosti (*ali pa, ko imamo skupne aktivnosti (C27)*, *na večje tekme (C26)*). Posamezni mladostniki se boljše počutijo, ko v odnosih občutijo prijaznost ter zaupanje (*Pa to, da se lahko zanesesh na*

nekoga (F12), *Ko je kdo prijazen do mene (B16)*), ko pričnejo z udejanjanjem ciljev (*Če dosežem kakšen cilj, ki si ga zadam (B19), ko dobim dobro oceno (B21)*)). Nekaterim mladostnikom je pomemben dejavnik dobrega počutja tudi dober pogovor (*in pogovori (A15)*) ali pa zgolj naključni trenutki (*Pa tud kakšni random trenutki, čist odvisno (G26)*). Nekaj mladostnikov je navedlo, da jim zadovoljstvo prinaša domača žival (*In tudi trenutki, ko se igram s psom (E16)*).

V nadaljevanju sem mladostnike spraševala po njihovih hobijih. Izkazalo se je, da je najljubše opravilo v prostem času večine mladostnikov izvajanje športnih dejavnosti (*Se ukvarjam s športom (C28), najraje nogomet (C29), Trenirala sem lokostrelstvo (D25), mažoretke (D26), letos bom trenirala balet (D27), Rad se vozim s kolesom (H9), pa hodim na sprehode (F15), Zelo rada jaham (G27), plešem (E18), treniram odbojko (E19)*), v posameznih primerih so izpostavljali tudi ukvarjanje z glasbo (*Ja, trobento sem igral v glasbeni šoli (C31), bil sem v orkestru (C32), igram klavir (E20), kitaro (E21), pišem skladbe (E22), Pojem (E17)*), branje (*berem (G28)*), ustvarjanje (*Ustvarjam (B22)*), risanje (*rada rišem (B23)*), preizkušanje novih stvari (*Rada počnem tudi kaj novega (D24)*) in gledanje serij (*gledam razne serije, to so moji hobiji večinoma (A18)*). Nekaterim predstavlja hobi tudi študentsko delo (*bi reku, da je kr za hobi, ker sem navdušen nad tem (H11)*), redki odgovori mladostnikov pa so bili, da raje počivajo in jim spanje predstavlja hobi (*Zelo rada spim (A16)*).

Skozi odgovore so mi mladostniki povedali veliko o svojih občutkih v vsakdanjem življenju, naštevati so tako pozitivne kot negativne občutke. Posameznikom pozitivne občutke prinaša trud v šoli (*in se potem potrudim sam, da naredim, kolikor pač naredim (C57)*). Po večini so mladostniki zadovoljni z dejavnostmi, s katerimi se ukvarjajo (*katerega večkrat obiščem, mi je všeč (E6), pa všeč mi je tud moje delo (H10)*), nekateri razmišljajo, da bi ponovno pričeli igrati instrument, ki so ga igrali v preteklosti (*mogoče bom še, moram razmislit (C34)*). Ob izvajanju različnih dejavnosti se počutijo sproščene in pomirjene (*ker me trobenta pomirja in sprosti (C53), ker me sprošča (G21) in ful pomiri (G22), sprehode (C111), ker se bolj sprostiš (C112)*).

Med negativne občutke spadajo misli glede pomanjkljivosti, ki jih opazijo pri sebi, ob težnji po popolnosti (*Js sem ful perfekcionista, pa me pol take stvari morijo (E77)*), do težav z vključevanjem v družbo (*ker sama nisem najboljša, da se vključim (D60)*), nenehnim razmišljanjem o hrani (*Tako pa samo razmišljam kaj vse bi lahko bilo (E75)*),

prevzemanjem krivde za slab učni uspeh (*tukaj pa imam krivdo na sebi (C55)*), omenjali so tudi neprimerno vedenje ob pritisku (*Ker kadar sem pod pritiskom, sam tudi na druge pritiskam (C99) in postane ozračje napeto (C100)*), nezadovoljstvo nad šolo (*Nista mi všeč (E34)*) in vročino (*kadar ni prevroče. Res ne maram vročine, sem rajši zunaj na deževen dan (F16)*) ter postavljanje mnenj drugih na mesto pred svojim mnenjem (*Da si ne bi mislila, kaj si drugi mislijo (D54)*). Mladostniki so izpostavili, da občutijo pomanjkanje samozavesti, ko morajo nastopati pred drugimi (*Imam jo tudi s sabo (C35), vendar še nisem treniral ali igral (C36), ker bi me vsi slišali (C37)*). Nekateri mladostniki v življenju nenehno doživljajo tesnobo (*ki jo doživljam ves čas (A21)*), ali so še v procesu iskanja lastne identitete (*saj se osredotočam, da rešim svoje stvari v glavi (C73)*).

Nekateri mladostniki so z menoj delili občutke glede odnosov, povedali so, da so vzpostavili pristne odnose s svojimi učiteljicami (*Z njo imam res en tak materinski odnos (A49)*) in da so mnenja, da se bodo v prihodnosti vezi s prijatelji izgubile (*če bi bili za iste stvari kot jaz, se mi zdi, da ko bomo starejši ne bomo več imeli podobnih interesov (C48)*).

4.2. Želje mladostnikov

Mladostnike sem spraševala o njihovih željah, najprej glede želja o sanjskem dnevu in nato o željah za prihodnost, nekateri so izrazili želje tudi glede podpore. Sanjski dan so mladostniki opisovali zelo različno, na način opisa dneva, aktivnosti, prisotnost katerih oseb bi si želeli in kakšno hrano bi jedli na ta dan, nekateri so tudi opisovali želje zase in želje po drugačnem načinu življenja.

Večina mladostnikov je svoj sanjski dan opisovala kot potek celotnega dne in so izpostavljali, kaj bi si v tem dnevu najbolj želeli: zgodnjega vstajanja (*Zbudila bi se ob sedmih (B26) in bi bila naspana (B27)*), skrbi za osebno higieno (*Potem, da si naredim nego obraza (G33), umijem zobe (G34), in poskrbela za ostalo higieno (G43)*), kuhanja kosila, kratkega časa preživetega na telefonu (*in sem na telefonu samo petnajst minut (G31), da na hitro pregledam social media (G32)*), zdrave prehrane (*Si pripravim zdrav zajtrk (G35)*), biti v družbi živali (*zraven pa bi imela mačka, ki bi spal (G40)*) in spanja (*in spat (B38)*).

Dan so opisovali tudi preko želja za opravljanje določenih aktivnosti, telovadbe (*in naredim že dopoldne en dober workout (G36)*), jahanje konjev (*jaham konje (D32)*), branje knjig (*brala knjige (D35)*), nakupovanje in odhod v restavracije (*v trgovine (B33)*), *šel bi tudi v meka (C42)*), druženje s psom (*Ob sebi bi ves čas imela tudi kužka (A24)*), gledanje filmov (*pogledala kakšen film (D36)*) in odhod na razne izlete (*al pa tud na morje (H17)*), *pa da bi mal šetala po Ljubljani (H15)*, *Gledal bi nastope na ulicah, ki jih imajo, so zelo zanimivi (C41)*).

Nekateri mladostniki so preko opisa dneva izražali potrebo po druženju z določenimi osebami, s partnerji (*Moj sanjski dan bi bil tak, da bi mel punco (H13)*), družino (*Šla bi z družino na izlet (B29)*) in prijatelji (*V sanjskem dnevu bi si želela imeti zraven najboljše prijatelje (E31)*). Določeni mladostniki so opisovali, kaj bi na ta dan jedli, najpogosteje so poudarjali bogate (*Zgledal bi tko, da bi pojedla deset pic (F17)*), *da bi imela bogate (E24)*) in zdrave obroke (*in zdrave obroke (E25)*), nekateri mladostniki so svoj jedilnik tudi podrobno opisali z navedbo jedi (*za zajtrk bi imela kruh in belo kavo (E26)*), *za malico grozdje (E27)*). Posamezni sogovorniki so izpostavili želje zase in povedali, da si v sanjskem dnevu želijo biti brez osebnih težav (*brez tesnobe (A20)*), *in brez disociacij (A22)*), živeti sproščeno (*Sanjski dan bi potekal zelo sproščeno (A19)*) in s prisotnostjo pozitivnih misli (*ter teh "slabih misli" (A23)*). Mladostniki so se strinjali, da bi si v sanjskem dnevu želeli občutka naspanosti (*in bi bila naspana (B27)*). Nekateri so povedali tudi, da je njihova želja obdržati telesno težo ob prehranjevanju z nezdravo hrano (*in se ne bi mogla zredit (F18)*).

Nekateri mladostniki so se osredotočali na želje po drugačnem načinu življenja (*Da bi živel v Londonu, ker se dosti dogaja (C38)*) in v bolj umirjenem vsakdanjem ritmu (*popoldne pa bi preživela na samem (D33)*), *v miru (D34)*), po življenju, v katerem bi bile vse materialne stvari lahko brezplačne, s tem so izražali želje po dostopnosti do materialnih stvari (*in imel vse zastoj (C44)*), *in ne bi bilo treba plačat (B35)*), želeli bi si imeti tudi dobre majice in kvalitetno športno obutev (*in najboljše športne čevlje (C46)*), ter življenje brez nadzora (*in smo bili pod nadzorom. Sedaj ne bi bil (C40)*).

Želje mladostnikov so bile za prihodnost izražene za njih same, glede odnosov z drugimi in glede njihove kariere. Želje zase lahko razdelimo na tiste glede notranjega doživljanja in glede zunanjih okoliščin. Notranje želje zase predstavljajo želje o lastnem prevzemanju družinskih vlog (*da dajem naprej tisto, kar oni meni niso (F34)*), česar

sami v svoji družini niso prejeli (*Res si želim, da moji otroci ne bodo doživljali tega, kot sem jaz (F35)*). Nekateri sogovorniki so povedali, da si želijo večjo osebno rast (*Želim si, da bi še malo več zrastle (A47)*), spremembe v načinu razmišljanja, večjo samozavest (*Želim si tudi, da bi bila bolj samozavestna (D53)*) ter (samo)zaupanje (*in mu lahko zaupam (B60)*, *Da si ne bi mislila, kaj si drugi mislijo (D54)*), življenje, v katerem bi bili sposobni sprejemati ljubezen (*Želim si, da bi bila sposobna čutiti ljubezen in sprejemanje (A41)*) in še, da bi živeli brez depresije (*Da ne bi imela problemov z depresijo (G75)*), srečni in zdravi (*in bi bili vsi srečni (B58)*, *da bom zdrav (C80)*). Želje glede zunanjih okoliščin so najpogostejše povezane s podporo prijateljev, partnerjev in staršev (*Obrnit bi se želela na mojo bestico (G81)*, *k me bo podperala (H37)*), v prihodnosti si želijo imeti ob sebi partnerja (*Želim si najdit punco (H36)*) in osebe, ki bi prevzemale družinske vloge (*da bi kdo prevzel to vlogo (F31)*), sami pa si želijo lastne družine (*Da bi imela družino (B57)*) in biti dobri ter vzorni starši (*da bom dober oče (C77)*). Mladostniki so izražali želje po finančni varnosti (*da bi dovolj zaslužil (C82)*), nekateri so izpostavili tudi želje glede športa (*osebnega trenerja za športni trening (E48)*) in telovadbe, po fizični kondiciji in telesni pripravljenosti (*da sem športno v formi (C81)*). Posamezniki so povedali, da bi si želeli komuniciranja v angleškem jeziku (*pa da bi lahko govorila vedno v angleščini (F40)*).

Za prihodnost so poudarili še želje glede odnosov. Mladostniki si želijo tesnih, dobrih in intenzivnih odnosov (*Želim si tudi, da bi bilo v mojem življenju še čim več takih razredničark, kot je moja (A48)*, *da se lahko na koga zanesem (B59)*), krog prijateljev, s katerimi se lahko družijo (*Želela bi si imet tak krog prijateljev (G68)*) in partnerja/ko v prihodnost (*Želim si najdit punco (H36)*). V odnosih v družini si želijo povezanost (*Pa za doma bi potrebovala, da bi bil ati več časa doma (G72)*, *in bi se lahko boljše povezal (G73)*), sprejemanje (*Da bi tudi ona bila sposobna čutiti (A45)*) in ohranitev stikov z družinskimi člani (*Želim pa si tud še naprej ohrant tok dobre stike s sestro (G82)*). Posamezni mladostniki izpostavljajo tudi željo po prevzemanju družinskih vlog staršev (*Materinsko mamó (A33)*, *Da bi bili starši to kar morajo biti (F30)*) in izražanju čustev (*in, da bi mi nudila ljubezen (A44)*).

Mladostniki so opisovali želje tudi glede lastne kariere, o tem, da bi najprej radi zaključili s šolanjem (*Rada bi naredila šolo – medijsko (B55)*), navajali so, da bi radi postali igralci (*Igralka (D50)*), režiserji (*Da bi bila režiserka (D49)*), fotografi (*in dobila službo kot fotograf (B56)*), biologi (*Če pa ne bi ratal, bi šla pa v smer biologije*

(D51) in preučevala življenje živali (D52)), pevci (*Želim si pevsko kariero (E47)*), turistični vodniki (*Drugače bi pa postala turistični vodnik (F39)*), gradbeniki, delali v kozmetiki ali postali samostojni podjetnik (*in enkrat postal sam svoj šef (H41)*). Mladostniki si želijo najti dobro službo (*Dobro službo (C78)*), kjer bi bili z delovnikom zadovoljni (*da bo služba tudi časovno OK (C79)*).

Mladostniki si želijo podpore družinskih članov, s katero so trenutno večinoma zadovoljni (*Ob sebi bi si želela babico (E50) in mamo (E51, ker me podpirata (E52))*) in več podpore tistih družinskih članov, ki jih v sedanjosti ne razumejo in ne podpirajo (*Oče (E53) in dedi (E54) me bolj malo, se mi zdi, da me ne razumeta tolk (E55)*) in takšnih staršev, ki prevzemajo svojo primarno vlogo (*Take vrste podporo potrebujem, starše (F32)*).

4.3. Podpora mladostnikom

Mladostniki, ki so vključeni v Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja, so odgovarjali, kakšna je njihova prejeta in potrebna podpora, ter opisovali, kako podporo doživljajo.

Mladostniki so glede prejete podpore opisovali, od katerih oseb jo prejemajo, kako jih te osebe usmerjajo ter na kakšen način je podpora nudena.

Podpora, ki jo mladostniki imajo, je večinoma prejeta s strani družinskih članov (*takoj za njo je tudi moja sestra (G65), Od staršev (F20)), Doma me podpira tud mami (G63)*), v nadaljevanju preko prijateljev (*pomoč mi nudijo tudi prijatelji (A35)*) in preko šole s strani sošolcev ali učiteljic (*Podporo mi nudi moja razredničarka (A33), Pomagajo mi sošolci (E36)*). Nekateri mladostniki so omenili, da jim pri delu za šolo pomagajo prostovoljci (*Podporo mi najbolj nudijo prostovoljci (C58)*), v življenju pa prejemajo podporo tudi s strani tretjih oseb, (*In vsi nasveti, ki jih prejmem (A38)*). Nekaj mladostnikov je povedalo, da podporo dobivajo preko strokovnih delavcev (*Pomaga mi tudi pogovor s psihologinjo (A37)*).

V posameznih primerih so navajali, da se prejeta podpora s strani staršev ne ujema in jim starši nudijo podporo na različnih področjih in jih zato tudi usmerjajo v različne smeri (*mama me bolj podpira pri glasbi (C67), oče pri športu (C68)*).

Načini, na katere mladostniki prejemajo podporo, so različni. Pogosto so mladostniki odgovarjali, da prejemajo podporo v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna preko strokovne podpore, skupinskih in individualnih pogovorov (*Pomaga mi tudi pogovor s psihologinjo (A37), Podporo imam tukaj v Rakitni (G54), Prejemam jo s skupinskimi pogovor (G57), ko si izmenjamo izkušnje (G59), se dopolnjujemo (G60)*). Mladostniki drugje podporo prejemajo preko pogovorov, vprašanj in druženja s prijatelji (*ko se pogovarjava (A34)*), nekateri preko pohval in spodbujanj (*spodbuja pri tem, da hodim delat (H25), me večkrat tudi pohvali (H26)*), posamezni primeri so navajali podporo z učenjem, tudi na način prostovoljnih pomoči (*ki se z mano učijo (C59)*) in plačevanjem preživitnine (*da mi nakazujejo denar, me preživljajo, do 26. ga leta (F21)*), torej finančno podporo.

Glede potrebne podpore so mladostniki opisovali, kje vse bi potrebovali podporo, kdaj, od koga in na kakšen način ter kakšne občutke ob tem doživljajo. Podpora, ki jo mladostniki potrebujejo v težkih situacijah (*še posebej takrat, ko mi je težko in hudo (A32)*), je pri sogovornikov potrebna na zunanjih in notranjih področjih v življenju.

Sogovorniki so poudarjali, da bi bila potrebna podpora na področjih notranjega doživljanja pri samospoštovanju, izoblikovanju pozitivne samopodobe, sprejemanju samega sebe ter lastnih čustev (*Pri tem, da bi bolj gledala na svojo samopodobo (G46), Da bi me kdo naučil, da se sprejemam takšno kot sm (G47) in, da je vredno če sm taka (G48), da si moram biti všeč (G49)*). Posamezni mladostniki so odgovarjali, da potrebujejo podporo tudi na področju prehranjevanja (*In pa pomoč s hrano (A31)*) in doživljanja sreče (*Ne vem, take, da bi me naučili uživati v življenju (B43)*). Na zunanjih področjih potrebujejo nekateri mladostniki podporo na vseh področjih, izpostavljali so potrebno podporo pri vključevanju v družbo (*Podporo potrebujem, ko grem v družbo (D37), da bi poznala koga, ki pozna družbo (D38) in bi se lažje vključila (D39)*) in izvajanju novih dejavnosti (*da bi me kdo učil risat (B45), fotografirat (B46)*). Nekateri mladostniki pomoč potrebujejo v šoli (*Za šolo (C54)*), pri učenju različnih predmetov (*Pri fiziki (E32) in tehniki (E33)*). Za mladostnike je pomembna je tudi finančna podpora s strani družine, da lahko preživijo (*Potrebujem finančno podporo, samo to (F19)*).

Redki mladostniki so omenjali konkretne osebe, ki bi jim lahko pomagale, osebne trenerje, za samo-izboljšanje na področju glasbe in športa (*Da bi imel osebnega trenerja za šport, kot na primer za nogomet (C49), In pa za trobento (C50)*).

Potrebno podporo si mladostniki želijo prejeti na način prejemanja nasvetov za dobre odločitve v življenju (*npr. katero hrano lahko jem, kaj je že preveč sladko za pojest (E46), Želela bi si, da bi imela na eni rami hudička (E40), na drugi angelča (E41) in vsak od njiju bi mi povedal svoj nasvet (E42), kaj je dobro (E43) in kaj slabo (E44)*), da bi se potem sami tudi lažje usmerjali v pravilne odločitve (*in bi se potem lažje odločila (E45)*).

Podporo potrebujejo mladostniki preko pohval (*me pohvali za stvari (H20)*) in spodbud za izvajanje aktivnosti (*Da me spodbujajo (A26), da me kdo motivira pri igranju (C51)*). Nekateri si želijo podpore na način zagotovitve dobrih izidov in pomiritve, da se bo v življenju vse uredilo, tako kot bi si želeli mladostniki sami (*zagotovijo, da bo vse v redu (A27)*). Nekateri mladostniki so povedali, da si želijo prejemati podporo s strani strokovnjakov (*Zato bi si želela strokovne pomoči (B42)*).

Mladostniki se zavedajo potrebne pomoči (*mislem zaradi tega sm pršla (G53)*) in izpostavijo, da glede podpore občutijo težave z zaupanjem in strah pred razočaranjem v odnosih z drugimi ljudmi (*Imam težave z zaupanjem na splošno (B39)*).

Mladostniki so v nadaljevanju opisovali doživljanje podpore, njihovi občutki so bili tako pozitivni kot negativni. Pozitivne občutke so izražali s hvaležnostjo o prejeti podpori (*ker je njihova dobra volja, da se učijo z mano (C63), To se mi zdi res lepo (H27)*), mladostniki občudujejo podporo nekaterih oseb, jim je v navdih (*jih res občudujem (C62)*), in jim veliko pomeni (*in mi velik pomen, res (H28)*).

Kljub vsej prejeti podpori so mladostniki izpostavljali tudi negativna čustva ob doživljanju podpore. Povedali so, da je v njihovi okolici še vedno čutiti nerazumevanje njih samih (*Kar sem že povedala, več razumevanja (B54), me bolj malo, se mi zdi, da me ne razumeta tolk (E55)*), čutijo željo po večjem razumevanju s strani nekaterih družinskih članov. Nekateri vedo, da se določeni družinski člani trudijo nuditi podporo, vendar jim ne uspeva (*Ati se pa skuša truditi (G66)*), zato so mladostniki razočarani nad prejeto podporo (*so me razočarali (F37)*) in si je zaradi preteklih izkušenj niti ne želijo prejemati (*Drugega od njih ne rabim (F23)*). Nekateri so reflektirali, da niso sposobni

čutiti ljubezni ali sprejemanja drugih, in zato ne morejo dobro oceniti prejete podpore (*Bi bilo potem tudi lažje oceniti podpore (A42)*).

Najpogostejša ocena podpore mladostnikov je, da so s podporo zadovoljni (*Za inštrukcije je podpora super (C64), sem zadovoljen (C65)*), ocenjujejo, da se starši za nudenje podpore trudijo (*ki se po mojem mnenju najbolj trudi (G64)*), posamezni mladostniki so delno zadovoljni (*S podporo je tako, sem (A39), in nisem zadovoljna (A40)*), nekateri pa še vedno pogrešajo pomoč v šoli (*V šoli mi ne nudijo pomoči (B50)*), s strani družine (*Ni podpore s strani družine (F36)*), ker je ta ponekod nejasna (*Doma pa mi nudijo podporo enostransko (C66), Ne moreta najti skupne točke (C69)*).

Mladostniki so mi skozi odgovore povedali, kako doživljajo podporo, zato sem izvedela tudi nekaj o odnosih v družini in njihovi življenjski situaciji. Posamezni sogovorniki ne želijo bližine družinskih članov in živijo v kriznem centru zaradi nevzdržnih razmer v družini, kjer podpore niso prejeli (*Šla sem, ker tam nisem več zdržala (F26). Prehuda situacija za govorit (F27)*). Njihova samostojna odločitev je bila, da zaradi neorganiziranega življenja preselili in drugje našli varno zavetje (*Zdaj pa sem v kriznem centru (F29)*). Nekateri so povedali tudi, da enega od staršev skoraj nikoli ni doma in se zato občuti pomanjkanje po povezanosti (*vendar ga skoraj nič ni doma, tako, da tega ne more (G67)*).

4.4. Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

Mladostniki so na koncu intervjuja odgovarjali na vprašanja glede programa Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi in/ali motnjami hranjenja v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna. Njihovi odgovori se najprej dotikajo njihovih pričakovanj glede programa, nato so odgovarjali o vseh stvareh in slabostih, ki jih opažajo, kakšnih strategij preživetja so se naučili v sklopu programa, kako je program vplival nanje in kaj predlagajo glede izboljšanja programa.

Preden so se mladostniki vključili v program, so imeli določena pričakovanja, mislili so, da ne bo tolikšne povezanosti med člani skupine, kot je potem bila (*Bala sem se, da se ne bomo ujeli (D58) in bo vsak bolj zase (D59)*), dvomili so v svoje sposobnosti po vključevanju v družbo, saj so nekateri menili, da je njihova šibka točka prav

vključevanje v družbo (*ker sama nisem najboljša, da se vključim (D60)*) in pričakovali več dela na sebi, kot so ga prejeli (*da bi rešil tisto, zaradi česar si prišel (F59)*). Pričakovali so, da drugim ljudem ne bodo zaupali (*skupine v bistvu ne poznam (50), in tud ne moreš zaupat (F51)*) Tudi glede aktivnosti so pričakovali večje število individualnih pogovorov (*sem mislila, da bo tega največ (A64)*).

Mladostniki vidijo prednosti v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja, v katerega so vključeni, predvsem v aktivnostih, tako strokovnih kot drugih aktivnostih, v prostem času, vzpostavljenih odnosih, bivalnem prostoru in okolici, v samem programu in pri lastnih občutkih.

Mladostniki vidijo prednosti pri aktivnostih, ki so na urniku in se vsakodnevno izvajajo (*Pa tud aktivnosti vse so mi tukaj všeč (H45)*). Všeč jim je šport (*sprehode (C111), hodulje (D62), plezanje (D63), Ko špilamo odbojko (E56)*) in gledanje filmov (*gledamo filme (E57)*). Posamezniki so povedali, da so zadovoljni s samostojno pripravo večerje enkrat tedensko in da je lahko izbirna dejavnost tudi peka raznega peciva (*Da smo lahko sami pekli in kuhali večerjo (D65)*). Mladostnikom je prav tako všeč, da imajo stik s psom, ki jih spravi v dobro voljo (*Všeč mi je, da imamo lahko na vsake toliko na obisku kužka (A51)*). Prednosti izpostavijo tudi pri strokovnih aktivnostih, najbolj so jim všeč terapije s konji (*Všeč mi je delo s konji (D61)*) ter pogovorne skupine in individualni pogovori (*Všeč so mi skupinski pogovori (H42), zadovoljna sem s pogovori – individualnimi (A52)*).

Sogovorniki so povedali, da jim svobodna izbira prostega časa ugaja (*Všeč mi je tudi, da lahko gremo zjutraj teči, če želimo (C96)*), saj v tem času niso pod nenehnim nadzorom zaposlenih v zdravilišču in imajo čas zase in za druženje s ostalimi člani skupine (*Da imamo vseeno svoj čas zase (E59), posebej od vzgojiteljev (E60), da se lahko pogovorimo prosto, brez nadzora (E63)*).

Odnosi, ki so jih vzpostavili z osebami v zdravilišču, so zanje zadovoljivi (*Všeč mi je družba, smo se res ujeli (D57), ker so mi všeč ljudje (F46)*), všeč jim je, ker so se med seboj povezali (*Čeprav smo se ujeli (F48)*).

Mladostniki so zadovoljni z bivanjem v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna. Bivalni prostori in okolica zdravilišča so večini mladostnikov zelo všeč (*Všeč mi je tudi stanovanje (C90)*) zaradi mirne okolice (*Tukaj pa je okolje mirno in mi je v redu*

(C101), *Podeželje mi je všeč (F41), je vse tako umirjeno (F42))* in sproščenosti (*in sproščajo (C95)*). Všeč jim je tudi, ker je zdravilišče odprt prostor, v katerem imajo dovolj svobode (*in ni kot zapor (E61)*), prav tako so zadovoljni tudi s hrano (*Najbolj mi je všeč hrana (C85)*).

Veliko mladostnikov je poudarilo, da jim je všeč sam program v zdravilišču, ker so z vključitvijo vanj pridobili novo znanje (*se velik naučim iz tega (H44)*) in izkušnje (*ena dodatna izkušnja več (F47)*). Zadovoljni so tudi s pravili (*Da se lahko objamemo (E62)*) in z upoštevanjem pravil (*da so neka pravila, ki jih upoštevamo (C102)*). Mladostniki ob izvajanju programa in aktivnosti čutijo sproščenost (*ker se bolj sprostiš (C112)*). Posamezni mladostniki so mnenja, da je program ustrezen (*zato mi program ustreza (C107)*).

Slabosti, ki so jih mladostniki navedli, so bile predvsem opažene pomanjkljivosti, nezadovoljstvo nad aktivnostmi in pravili, nekateri so občutili tudi negativne občutke glede pravil, skupine in izkušenj.

Pomanjkljivosti so mladostniki opažali v jedilnikih, saj ni bilo zapisa o tem, kaj je za malico (*Želela bi si urnika za hrano (E73), tudi za malco, ne samo za glavne obroke (E74)*), motila jih je netočnost vzgojiteljev (*če pa že, da bi bili tudi ostali vzgojitelji potem točni, če že to od nas pričakujejo (D75)*), nekateri posamezniki so povedali, da je po njihovem mnenju premalo strokovnosti v programu (*Če se mene vpraša je strokovnosti čisto premalo (F62)*).

Nekateri mladostniki v programu niso zadovoljni z aktivnostmi, zato jih označujejo kot slabost programa, izpostavili so pogovorne skupine, saj je po njihovem mnenju pogovor voden v smeri njihovih slabih lastnosti in je preveč poudarka na tem, kaj bi morali spremeniti (*Niso mi všeč pogovorne skupine (B69), ker mi vedno govorijo, da delam narobe (B70), da moram drugače (B71)*). Drugi mladostniki pa so kot slabost določili premajhno število individualnih pogovorov, ki bi jih za večje delo na sebi potrebovali (*Samo to bi rekla, da je premalo individualnih pogovorov (A62), ker bi jih res potrebovala več (A63)*).

Glede pravil so se mladostniki strinjali glede strukturiranosti urnika, ki je za večino preveč strogo zastavljen (*Urn timer je prenatrpan (E71), moglo bi biti bolj na free (F55)*), ni jim všeč določena ura za spanje (*Prehitro gremo spat (H50)*) in točnost, časovno

omejen prosti čas (*imeli več prostega časa (B76)*) in še nekaj drugih pravil (*tud ponoč, da bi si lahko prižgal musko, če ne bi mogel spat (H52), pa telefone bi lahko mel skos (H51)*).

Mladostniki so občutili negativne občutke glede pravil, zdi se jim, da je program zastavljen preveč svobodno, zato so mnenja, da od programa ne pridobijo veliko (*S skupino se bolj samo nekaj zafrkavamo (F60)*), nekateri pa se počutijo preveč izpostavljeni (*Da bi bili manj izpostavljeni (B72)*). Prav tako posamezni mladostniki poročajo o tem, da v programu nimajo dovolj osebnega prostora (*Spremenila bi tudi to, da bi lahko šli malo posebej (F66), ne vedno vsi skupaj, kot skupina (F67)*).

Mladostniki so občutili negativne občutke glede skupine, niso zadovoljni z spolom članov skupine, zaradi izvajanja skupnih aktivnosti (*manjka mi samo še kakšen fant (C91), da bi z njim igral nogomet lahko (C92), ker bi lahko večkrat igral nogomet (C109), punce pa sprehodov ne marajo preveč (C114)*).

Nekateri mladostniki imajo glede programa slabe občutke, poročali so o povzročenem nezaupanju v ljudi zaradi negativne izkušnje v programu (*Manj zaupam ljudem (B64), ker sem tukaj imela slabo izkušnjo s prijateljico (B56)*), slabosti so bile izpostavljene tudi v povezavi s hrano (*in mi na koncu ni všeč (E76)*) in pri delu na sebi, nekaj mladostnikov je mnenja, da niso občutili napredka (*in nič se ne pogrežeš vase (F58)*).

Mladostniki so govorili tudi o strategijah preživetja, govorili so o tem, kakšne so bile strategije v preteklosti in katere strategije uporabljajo, odkar so vključeni v program. Posamezni sogovorniki so izrazili pričakovanje o spremembah glede strategij preživetja ob vključitvi v Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja (*jih še čakam (A61)*), vendar jih še niso dočakali.

Stare strategije preživetja zaradi različnih težav v duševnem zdravju ali neorganiziranega življenja mladostnikov so bile neustrezno obnašanje ob občutku pritiska (*Ker kadar sem pod pritiskom, sam tudi na druge pritiskam (C99)*), premajhno samozaupanje glede sprememb in dela na sebi (*Za enkrat še ne morem (D56)*) in samopoškodovanje (*da ni rešitev samopoškodovanje (G90)*).

Nove strategije preživetja so mladostniki pridobili v sklopu programa ali preko članov skupine (*in še kaj sem se naučila od njih (D69)*) ali drugih izkušenj. Pri večini sogovornikov nove strategije predstavljajo aktivno delo na sebi (*izboljšujem samozavest*

(C106)), nekateri mladostniki so se izboljšali v komunikaciji (*da povejo mnenje (E66), ta nova družba in novi prijatelji, ki sem jih pridobil so name vplival tko, da sem bolj komunikativen (H47)*). Mladostniki so se v sklopu programa s pomočjo terapevtov naučili pisati dnevnik čustev (*ampak imam zdaj dnevnik, v katerega zapisujem čustva (G91)*), ki jim pomaga pri premagovanju težav v duševnem zdravju (*Naučila sem se novih tehnik, kako se spravim iz depresije (G89)*). Nove strategije za mladostnike pomenijo boljše počutje, lažje predelajo določene situacije (*in mi je tko pol lažje (G92)*), tudi ko težave izrečejo na glas in jih ne zadržujejo v sebi (*in ne zadržujem v sebi (E69)*).

Program Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja pri mladostnikih povzroča različne spremembe, na mladostnike vpliva tako pozitivno kot negativno. Pozitivne spremembe mladostniki opažajo vsakodnevno (*iz dneva v dan so spremembe (G87), Tko, celotn program je dobr vplival name (H48)*) oziroma nekateri spremembe opažajo kasneje (*ampak se jih ne opazi takoj. Šele pol čez neki dni jih vidim (G88)*). Vpliv, ki ga program ima nanje, se kaže pri počutju (*se mi zdi, da se bolj počutim (A59), Sem dosti bolj sproščen kot sem bil včasih (C97)*), v odnosih z drugimi ljudmi (*Sem odkrita (E68), se lahko tudi drugi več pogovarjajo z mano zardi tega (C98), pri vključevanju v družbo sem boljša (D71)*) in večji samozavesti (*Opažam, da sm bolj samozavesten (H46), Se mi zdi, da razmišljam bolj odraslo (E64)*). Nekateri mladostniki so z programom pridobili novo mišljenje glede reakcij v določenih situacijah (*Na konflikte se odzivam z manjšo jezo (E70)*). Posamezni sogovorniki pa so povedali, da niso občutili dela na sebi in ne opažajo konkretnih sprememb (*ampak nekih konkretnih sprememb še ni (A60)*).

Predlogi glede izboljšanj programa v Rakitni so bili večinoma glede načina dela, mladostniki so izrazili želje po spremembah, še posebej v spremembi pravil, čeprav jih razumejo (*sicer razumem, zakaj ne smemo, da se počasi umirjamo za spanje (G94), samo bi bilo vseeno fajn (G95)*). Želijo si, da bi bila pravila spremenjena (*Da bi lahko mel pri sebi telefone preden gremo spat (G93), Spremenila bi, da bi se lahko družili z drugimi (E80), da bi se lahko še bolj povezali med sabo (B77)*) in da urnik ne bi bil tako zelo strukturiran (*Da ne bi bilo vse točno po urniku (D74)*). Nekateri sogovorniki so podali predlog za terapevte, da bi dajali domače naloge namesto pogovornih skupin (*in bi dobivali samo naloge od terapevtov (B73), oni bi jih pa nato pregledali (B74)*). Posamezniki so predlagali spremembo glede obrokov, ne bi si želeli jesti v jedilnici,

ampak v apartmaju, kjer imajo tudi svojo kuhinjo (*Lahko bi imeli kosilo v apartmaju (B75)*).

Nekateri mladostniki, ki so skozi vprašanja poročali o neorganiziranem družinskem življenju (*Šla sem, ker tam nisem več zdržala (F26)*), doživljajo podporo zelo negativno. Pomanjkanje prisotnosti določenih oseb v družinskem okolju in nevzdržne razmere (*Prehuda situacija za govorit (F27)*) povzročijo, da si nekateri mladostniki želijo umika iz družinske situacije (*bi šla samo stran (F24)*), saj podpore tako ali tako od družine ne prejemajo. Povedali so, da se zavedajo, da se nekateri družinski člani trudijo, da bi nudili podporo (*vendar ga skoraj nič ni doma, tako, da tega ne more (G67)*), vendar so nad podporo še vseeno razočarani (*so me razočarali (F37)*).

Tisti mladostniki, ki prejemajo le delno ali nejasno podporo s strani družine (*vendar ga skoraj nič ni doma, tako, da tega ne more (G67)*, *Starši bi si želeli, da imam več družbe (D46)*, *me bolj malo, se mi zdi, da me ne razumeta tolk (E55)*), so izpostavili dejstvo, da pomoč na določenih področjih potrebujejo (*Da bi me kdo naučil, da se sprejemam takšno kot sm (G47)*, *npr. katero hrano lahko jem, kaj je že preveč sladko za pojest (E45)*, *Podporo potrebujem, ko grem v družbo (D37)*). Prejeto podporo v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna so ti mladostniki sprejeli zelo dobro in od nje tudi veliko pridobili. Mladostniki navajajo pridobljeno samozavest in druge pozitivne spremembe, ki so vplivale tudi na izoblikovanje novih strategij preživetja (*pri vključevanju v družbo sem boljša (D70)*, *Se mi zdi, da razmišljam bolj odraslo (E64)*, *Sem se zelo spremenila odkar sem tukej (G86)*).

5. Razprava

V poglavju bom zapisala razpravo na podlagi pridobljenih odgovorov s strani mladostnikov. Interpretacija je zapis razlage mojega dožemanja odgovorov sogovornikov s pomočjo literature, vključila pa sem tudi intervju s socialno delavko in lastne izkušnje s študentskega dela v zdravilišču, ki prispevajo k lažji razlagi nekaterih tem, ki jih v magistrskem delu obravnavam. Mladostniki, ki so bili intervjuvani, prihajajo iz različnih socialnih okolij, kar pa vpliva na raznolikost želja, vsakdanjega življenja, prejete socialne opore in razlogov za razvoj težav v duševnem zdravju.

Večina mladostnikov v vsakdanjem življenju izvaja dnevna opravila. Dejavnosti, ki jih opravljajo v preostalem času, so aktivne ter pasivne in zanimivo je, da je v času šole le nekaj mladostnikov pri dejavnostih pasivnih. Razlagamo si lahko, da je med šolskim letom veliko več časa potrebno posvetiti šoli in obšolskim dejavnostim, zato so mladostniki v tem času bolj obremenjeni z aktivnostmi, medtem ko ima v času počitnic več mladostnikov čas za počitek ter uporabo multimedijev in gledanje filmov, serij.

V času počitnic je kar nekaj mladostnikov pasivnih pri izvajanju prostočasnih dejavnosti, kar bi lahko označili kot nekonstruktivno preživljanje prostega časa. To pomeni, da lahko mladostniki v tem času doživljajo dolgočasje in ne vedo, kam in kako bi se vključili v določene aktivnosti. Takšen način izvajanja prostega časa tudi preprečuje razvijanje osebnih spretnosti, ki so za razvoj v obdobju adolescence zelo pomembni (Gril, 2006).

Mladostniki v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja opisujejo dejavnike dobrega počutja, ki jih predstavljajo različne aktivnosti, osebe in druge stvari. Skoraj vsem mladostnikom je skupno boljše počutje ob druženju z drugimi ljudmi. Za sam ustrezen razvoj je pomembno, da mladostniki vzdržujejo stike in medsebojno povezanost z drugimi ljudmi, saj na ta način pridobivajo tudi socialno oporo, ki jim lahko zagotavlja občutek pripadnosti in sprejetosti (Dragoš, 2004). Z druženjem, socializacijo in v interakcijah pridobljenimi novimi izkušnjami mladostniki razvijajo socialno identiteto, ki je ključna za njihovo obdobje adolescence, za prehod v odraslo obdobje in osamosvojitve (Gril, 2007). Boljše se mladostniki počutijo tudi ob prijaznosti s strani drugih oseb in ob dejstvu, da se lahko nanje zanesejo. Kot pravi Dragoš (2004), je zaupanje v odnosih z

drugimi ljudmi zelo pomembno in lahko daje mladostniku večjo motivacijo za povezovanje in vključevanje v družbo. V času, ko mladostniki med seboj sodelujejo in se postopoma spoznavaajo z drugimi, dajejo večji pomen odnosom in posledično pridobijo boljše počutje.

Ob spraševanju in pogovoru sem ugotovila, da je večina mladostnikov v prostem času zelo aktivna in imajo res veliko hobijev. Zelo veliko posameznikov se ukvarja s športom (nogomet, odbojka, košarka, plezanje, lokostrelstvo, mažoretke, ples), nekateri tudi pojejo, igrajo instrumente ali pa so jih igrali v preteklosti v glasbeni šoli (trobenta, klavir). Mladostniki v prehodnem obdobju v odraslo dobo stremijo k avtonomnosti, zato raziskujejo, kakšen razvoj bi bil zanje ustrezen, zato najbrž navajajo tudi številne hobije. Sklepamo lahko, da mladostniki v iskanju lastne socialne identitete preskušajo nove stvari, dejavnosti, ki bi jim morda lahko bile všeč, hkrati pa se ob tem razvija tudi samospoštovanje, ki je posledica dejavnikov iz okolja – tudi dosežkov in osebnih sposobnosti (Kobal, 2001).

Posamezniki so za hobi omenili spanje, kar je lahko tudi posledica čustvenih motenj oziroma težav v duševnem zdravju, ki vplivajo na manjšo sposobnost opravljanja dejavnosti, pojavlja pa se tudi nenehna utrujenost (Erzar, 2007).

Nekateri mladostniki so za hobi omenili tudi delo preko študentskega servisa. Skozi delo mladostniki pridobivajo kompetence za poklicno pot v prihodnosti. Pravijo, da so z izvajanjem dela zadovoljni in ga zato označujejo kot hobi. Tudi v prihodnosti želijo opravljati podobno delo, zato jim tovrstno preživljanje prostega časa predstavlja način za pridobivanje znanja in ustreznih sposobnosti (Gril, 2006).

Mladostniki, ki so vključeni v program na Rakitni, se soočajo z različnimi občutki, tako pozitivnimi kot negativnimi. Izvajanje različnih aktivnosti mladostnike sprošča in pomirja, ter nanje vpliva pozitivno. Hkrati pa sem skozi intervjuje izvedela, da so pri kar nekaj mladostnikih pogosti negativni občutki, še posebej izražajo nezadovoljstvo glede samih sebe in nimajo razvite pozitivne samopodobe. Načini spopadanja z negativnimi občutki v povezavi s težavami v duševnem zdravju izzovejo pri mladostnikih različne strategije preživetja, ki jih omenjam tudi ob koncu razprave (Košak Babuder, 2008). Naj jih tukaj omenim samo nekaj: motnje hranjenja, samopoškodbeno ali suicidalno vedenje, doživljanje tesnobe in depresije ter umik iz socialnega okolja. Osebne stiske mladostnikov in negativna občutenja povzročajo

zgoraj omenjene načine spopadanja, ki pa vplivajo tudi na izoblikovanje samopodobe in samospoštovanja.

V nadaljevanju opisujem želje mladostnikov, ki so opisane skozi sanjski dan, želje za prihodnost in za podporo. V sanjskem dnevu so si mladostniki zase zaželeli življenja v sproščenem okolju, brez nenehne tesnobe, disociacij ali negativnih misli. Želeli so si predvsem tisto, kar se jim ta trenutek zdi nemogoče. Tudi Erzar (2007) v svojem delu pove, da se pogosto posamezniki, ki se spopadajo s stresom, zatečejo v tako rekoč "slabe misli", ki povzročajo težave v duševnem zdravju, napad panike, občutek tesnobe, zato je razumljivo, zakaj so mladostniki izpostavljali zgoraj naštete želje. Opis sanjskega dne posredno veliko pove o mladostnikih samih in njihovem doživljanju okolice. Opazila sem, da so pri opisu sanjskega dne nekateri odgovarjali na način, kot da se jim želje zdijo neuresničljive. Želeli so si brezplačnih stvari, zdravega prehranjevanja, življenja brez težav s samo-sprejemanjem in samopodobo. Izjave lahko kažejo na to, da želje predstavljajo tisto, kar v tem trenutku mislijo, da zanje ni možno, uresničljivo ali pa je družbeno cenjeno. Kot primer navajam željo glede zdravega prehranjevanja, kar je lahko posledica medijev in sodobne družbe, ki v naše misli vsiljuje težnjo k popolnem in suhemu telesu. Nekaterim mladostnikom primanjkuje pozitivne samopodobe in bi si zaradi premajhnega samospoštovanja želeli biti ideal, ki smo ga ljudje družbeno ustvarili (Serbec, 2015). Prav tako lahko velja za brezplačne in najboljše stvari iz trgovine, možnost je tudi, da ti mladostniki prihajajo iz revnega okolja ali pa je to zgolj njihova želja po trenutno zanje nedosegljivem.

Želje mladostnikov za prihodnost se v glavnem povezujejo z željami zase, z osebnostno rastjo in večjo samozavestjo. Gre za notranje želje, za spremembe v načinu razmišljanja in želje po večjem samozaupanju. Nekateri mladostniki si želijo več sreče v življenju, želijo si, da bi se bolje počutili in živeli brez težav v duševnem zdravju, brez depresije, tesnobe. Težave v duševnem zdravju več kot očitno vplivajo na počutje mladostnikov. Duševni procesi, ki se odvijajo v možganih vplivajo tudi na dele telesa mladostnika, ki povzročajo napade panike, spopadanje s stresom pa povzroča depresijo. Mladostniki zaradi težav v duševnem zdravju lahko razvijejo negativno samopodobo in so verjetno jo, kar pa vpliva na njihovo notranjo motivacijo, čustva in prepričanja. Razumljivo je, da si mladostniki zato želijo življenja brez disociacij, ki tudi medicinsko gledano vpliva na njihovo uspešnost v življenju (Erzar, 2007). Nekateri mladostniki, ki prihajajo iz neorganiziranega družinskega okolja, si glede zunanjih želja zase želijo finančne

varnosti, da bodo lahko preživeli mladost in jih bodo starši še naprej lahko preživljali oziroma da se bodo lahko kasneje preživljali sami z lastnim mesečnim dohodkom. Ravno zato si želijo, da bi dokončali šolanje in si našli primerno zaposlitev, ki jim bo všeč, ki bo imela ustrezen delovnik in jim zagotavljala finančno varnost.

Med spraševanjem mladostnikov o tem, kakšno podporo potrebujejo, so mladostniki le redko izpostavljali tiste težave v duševnem zdravju, zaradi katerih so prišli v zdravilišče. Dejstvo je, da sem ob začetku študentskega dela v zdravilišču bila informirana o tem, da so vsi mladostniki, ki so vključeni v program Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja, bili v preteklosti bodisi bolnišnično zdravljeni bodisi vključeni v ambulantno psihiatrično ali psihoterapevtsko obravnavo. Informirana sem bila tudi o tem, da so mladostniki prišli zaradi težav v duševnem zdravju, in sicer zaradi motenj vedenja in čustvovanja, razpoloženskih motenj, nizke samopodobe, obsesivnega kompulzivnega vedenja, samopoškodb, poskusov samomora, nizkih socialnih veščin, težav v komunikaciji znotraj avtističnega spektra motenj, depresije, znižane razpoloženske motivacije, motenj hranjenja in zaradi umika iz družinske situacije. Zato je zanimivo dejstvo, da so le redki mladostniki izpostavili, da strokovno pomoč že prejemajo ali so jo prejeli v preteklosti. Izrazili so le želje po strokovni pomoči, nihče pa ni povedal, da jo je že prejemal. Pomislimo lahko, da se niso želeli izpostavljati, saj v družbi velja, da so težave v duševnem zdravju nekaj neobičajnega, in zato lahko posamezniku/mladostniku pripiše etiketo, ki je vidna in obsojajoča (Janković in Pešić, 1981). Možno pa je, da se mladostniki ob postavljanju vprašanj niso osredotočali na svoje zdravje in težave, zaradi katerih so prišli in so razmišljali bolj odprto, saj so po večini izpostavljali bolj vsakodnevna zunanja področja, kjer bi lahko potrebovali pomoč, glede aktivnosti, s katerimi se ukvarjajo – na področju športa, glasbe ali šole. Le posamezni mladostniki so izražali potrebe tudi na notranjem področju glede samozavesti, dela na sebi, da si želijo pridobiti večje samospoštovanje in sami sebi omogočiti doživljanje sreče.

Podpora je za mladostnike najbolj potrebna v težkih situacijah, ko je razpoloženje že slabše in mišljenje bolj negativno. Mladostniki potrebujejo v življenju več spodbude in motivacije za izvajanje aktivnosti. Povedali so, da bi zanje bila najboljša situacija, da bi prejeli nasvete in bi tako lahko lažje presodili, katere odločitve naj v življenju sprejmejo. Potrebujejo tudi neko končno zagotovitev, da se bo v življenju vse izšlo po

načrtih in bodo na koncu srečni ter zadovoljni. Ob potrebni podpori se kažejo težave z zaupanjem v druge ljudi in občutki o tem, da je podpora zares potrebna.

Način prejete podpore mladostnikov je največkrat pogovor in mladostniki ga ocenjujejo kot učinkovitega. Pogovori med prijatelji, družinskimi člani in drugimi osebami kot tudi strokovnimi delavci so lahko mladostnikom s težavami v duševnem zdravju v veliko pomoč. S pogovorom mladostnik pove veliko o sebi in hkrati krepi lastno stališče do težav ob komunikaciji (Gregorčič Mrvar, 2015). Preko pogovora tudi socialna delavka pomaga mladostnikom, ko pridejo v zdravilišče. Med pogovorom s socialno delavko sem izvedela, da z mladostniki opravi pogovor in tako pridobi določene informacije o njih samih, in izve, na kakšen način bi si želeli prejeti njeno pomoč. Prav tako socialna delavka v zdravilišču navaja, da je pomemben pogovor z drugimi strokovnjaki, ki so zaposleni v organizaciji in morda tudi z zunanjimi pomembnimi organizacijami, saj lahko le s povezovanjem z drugimi strokami res pridobi tisto celostno sliko o mladostniku, da potem tudi lažje dela in ve, od kje naprej je potrebno delati z mladostnikom. Če ni komunikacije in pogovora, nihče ne bi mogel vedeti, zakaj je mladostnik v določeni situaciji in ali sploh potrebuje pomoč. Tako pa je z ustrezno komunikacijo možno iskati cilje in rešitve za določene težave, tako formalno s strokovnjaki, kot tudi neformalno v socialnem okolju.

Mnogim mladostnikom prejeta podpora veliko pomeni, osebami, ki jo nudijo, so zelo hvaležni in jo ocenjujejo kot ustrezno. Takšna prejeta socialna podpora vpliva na mladostnikovo dobro počutje, prav tako izboljšuje tudi psihično in fizično zdravje (Hlebec in Kogovšek, 2004).

Nekaj mladostnikov, s katerimi sem opravljala intervjuje, pogošča ustrezno podporo s strani družine ali z njo ni zadovoljna. Mladostniki so izražali želje o podpori tistih oseb, od katerih je v sedanjosti ne prejemajo. Vire socialne opore mladostnika lahko delimo na formalne in neformalne. Znotraj neformalnih so pomembni družinski viri, ki lahko mladostnikom zagotavljajo tako čustveno kot psihološko oporo. Je pa tudi res, da s procesom individualizacije tradicionalno pojmovanje družine izgublja svoj pomen, kar pomeni, da se tudi posamezniki za vire opore ne zanašajo zgolj na družinske člane in sorodstvene vezi. Njihove vezi so širše in postajajo vse bolj pluralne (Černigoj Sadar, 2004). Mladostniki so v raziskavi navajali tudi prejeto podporo tretjih oseb (prostovoljcev, prijateljev, učiteljev ...), ne le podporo družine, saj je ta zanje včasih

nejasna. Občutijo pritisk prejete podpore s strani staršev, saj vsak starš usmerja mladostnika v drugo (svoje všečno) področje, kar pa mladostniku na koncu ne predstavlja podpore. Odnos mladostnikov s starši predstavlja dejavnik zaščite mladostnikov, vendar pa v tem primeru postaja ta dejavnik zaščite hkrati dejavnik stresa, ki negativno vpliva na mladostnike. Prejeta podpora torej ni nujno dobra in učinkovita za osebo, ki jo prejema. Indikatorji kakovosti opore v tem primeru so vsekakor čustva in mnenje mladostnikov, ki ocenjujejo, da podpora staršev ni usklajena in mladostnikom škoduje (Černigoj Sadar, 2004).

Nekateri mladostniki si zaradi neorganiziranega družinskega življenja niti ne želijo biti v bližini svoje družine, ker so razmere tam zanje nevzdržne. Nekateri ravno iz teh razlogov začasno živijo v kriznem centru, saj se hočejo čim prej osamosvojiti in biti neodvisni od družine. Ob pogovoru z drugimi zaposlenimi sem izvedela, da je za takšne mladostnike potrebna ureditev stanovanjske skupine, tu pa nastopi delo socialne delavke v zdravilišču, ki v tem primeru nudi podporo in pomaga pri iskanju nastanitev. Vendar pa mora mladostnikom povedati, da je podpora družine vseeno zelo pomembna, saj jim daje ustrezne vzorce komuniciranja za prihodnost (Delgado, Pinto, Carvalho in Gilligan, 2018).

Ni neobičajno, da se mladostniki v lastni življenjski situaciji želijo umakniti iz neorganiziranega v urejeno okolje, kjer ne bo motečih dejavnikov za ustrezen razvoj. To dejanje v takšnih situacijah sicer dobro vpliva na mladostnika samega, če pa to stori samoiniciativno, je znak, da je dovolj samozavesten, se spoštuje in se zaveda, da mu taki odnosi ne koristijo (Hrovat Kuhar, 2015). Vendar pa je pomembno, da strokovni delavci v tem primeru mladostniku vseeno poskušajo razložiti, kako pomembno je razrešiti težave z družino za nadaljnji zdrav razvoj in vzpostavljanje novih odnosov za prihodnost. To pomeni, da mora biti v odnosu z mladostnikom socialna delavka hkrati pristranska in nepristranska. Pristranost pomeni, da je v času od vzpostavitve odnosov z mladostnikom, ko spoznava njegove zgodbe, na nek način na njegovi strani, saj se kot strokovnjakinja vedno postavlja v vlogo zagovornika, ki pa zahteva veliko vloženega truda, še posebej zaradi tega, ker vseeno ne sme biti preveč subjektivna. Če je socialna delavka preveč subjektivna pri delu z mladostniki, manjša svojo strokovnost, ki ji narekuje, naj ima širok pogled na situacije, v katerih dela, in je objektivna (Sobočan, 2013). Za podporo, ki jo mladostniki ne prejema, pa bi jo morali, npr. s strani družinskih članov, se torej zavzema tudi socialna delavka, ki je na strani mladostnika, ni

pa rečeno, da je vedno tako, kot pravijo mladostniki. Tudi izveden intervju s socialno delavko pokaže, da ima vsaka zgodba vedno dve strani, tukaj je ena stran lahko mladostnik, druga pa starši, zato je potrebno sodelovati z vsemi. Socialna delavka ne izbira strani, ampak da priložnost vsakemu, da razloži in pojasni svoja dejanja; na takšen način vsi udeleženi pridobijo večji uvid v družinske situacije. Tako lažje pride do sporazumnega cilja za vse člane družine. Socialna delavka je povedala, da je iz izkušenj ugotovila, da veliko težav, zaradi katerih se je srečevala z mladostniki, izhaja iz primarne družine, zato je še kako pomembno, da mladostnik prejema podporo tudi s strani družine. Nekaterim staršem je potrebno pomagati in jih informirati, da lahko pomoč dobijo tudi drugje, da se bo njihova družinska situacija uredila. Problem pa lahko nastane, ko starši niso pripravljeni sodelovati, problema ne vidijo ali ga nočejo videti, ter ne želijo priznati, da bi potrebovali pomoč, saj jih takšno dejstvo lahko sramoti. V takšnih primerih je potrebna iskrena komunikacija. Tudi socialna delavka je povedala, da pri pogovorih z mladostniki velikokrat pove, da mladostniki ne smejo zameriti svojim staršem, če ne zmorejo prevzeti svoje vloge. So pa tudi situacije, ko mladostniki ne želijo sodelovanja s starši zaradi različnih razlogov. Takrat socialna delavka presodi, ali je mnenje upravičeno. Če razmere res niso ugodne za mladostnika, je potreben začasen umik iz družine. Seveda pa je potrebno delo na tem, da se mladostniki zavejo, da družina predstavlja njihovo primarno življenje, v katerem so odraščali. Naučiti se morajo živeti z dejstvom, da ima vsaka družina nekaj, zaradi česar se lahko razvijejo težave, odvisno pa je od vsakega posameznika, kako bo težave premagoval in na kakšen način se bo z njimi soočal. Tudi socialna delavka v zdravilišču v intervjuju pravi, da je pomembno, da mladostnik težave z družino reši in z njimi shaja, z namenom, da bo lahko v prihodnosti gradil trdne odnose in ne ponavljal starih, naučenih vzorcev.

Mladostniki pa poročajo tudi o podpori s strani zdravilišča, kjer prejemajo strokovno pomoč, podporo pa predstavljajo tudi člani skupine, s katerimi si izmenjujejo izkušnje in se učijo drug od drugega. Strokovna psihiatrična pomoč v zdravilišču mladostnikom zagotavlja celostno obravnavo iz biološkega, medicinskega, čustvenega in socialnega vidika, kar strokovnjakom pomaga pridobiti celotno sliko mladostnika za hitrejše napredovanje. Celostna obravnava prikaže, od kje izvirajo težave in se jih zato tudi lahko skupaj z njimi rešuje v korist mladostnikov (Stržinar, 2012).

Zaradi odgovorov mladostnikov, ki niso omenili strokovne pomoči v preteklosti ali morda drugih vrst podpore, ki jo prejemajo, je težko z gotovostjo trditi, katera oblika pomoči pri mladostnikih prevladuje, formalna ali neformalna. Glede na dane odgovore je to neformalna, ki je prejeta s strani družine prijateljev in tretjih oseb, formalna, strokovna podpora pa je v odgovorih prisotna le redko (posamezniki navajajo pogovore s psihologi), čeprav vemo, da so vsi mladostniki v času raziskave vključeni v program, ki jim nudi strokovno pomoč in so bili v preteklosti bolnišnično ali ambulantno zdravljeni.

Veliko mladostnikov se je strinjalo, da so s prihodom na Rakitno prišli v mirno okolico, kjer je ozračje že zaradi okoliškega podeželja zelo sproščeno. Navajali so točno to, kar je poslanstvo Mladinskega klimatskega zdravilišča Rakitna (2010) - sproščenost otrok in mladostnikov v procesu zdravljenja.

Preden so se mladostniki vključili v program Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja so pričakovali manjšo povezanost med člani skupine, saj so sami sebe ocenili, da se težko vključijo v družbo, posledično so sklepali, da bodo takšni tudi ostali člani skupine – zaprti vase. Nekateri mladostniki imajo že iz preteklosti slabe izkušnje z zaupanjem drugim ljudem, zato so mnjenja, da se lahko vedno zanesesh in zaupaš le sebi. Čeprav jim je bila skupina, v katero so bili vključeni, všeč, zaupanja po njihovem mnenju ni bilo mogoče vzpostaviti. V tem primeru je možno, da je bila v otroštvu navezanost mladostnika šibka in je sedaj posledica emocionalna zaprtost (Hlebec in Kogovšek, 2004). Ne-varna navezanost je lahko vzrok za kasnejše nezaupanje v odnosih, saj zaradi nedeživete čustvene bližine in opore mladostnik ni zmožen zaupati in vzpostavljati pristnih odnosov z drugimi (Erzar in Kompan Erzar, 2011). Možno pa je tudi, da je program za določene posameznike prekratek, da bi vzpostavili tovrstne odnose in zaupanje.

Opažene prednosti, ki so jih navajali mnogi, so bile strokovne dejavnosti kot tudi druge aktivnosti: plezanje, sprehodi; pa tudi ustvarjalne delavnice in samostojno kuhanje večerje. Program zdravilišča predstavlja neko prehodno obdobje od bolnišničnega zdravljenja k vključitvi nazaj v socialno okolje. Dejavnosti in aktivnosti so namenjene mladostnikom za delo na sebi in tudi za vključevanje in povezovanje s člani skupine. Takšno inkluzivno delo vključuje mladostnika v okolje in mu je v pomoč, da se lahko zaveda, da v situaciji ni edini s podobnimi težavami in da je tudi okolje zmožno

prilagoditve na težave, s katerimi se spopada. Inkluzija pomeni sprejemanje mladostnikov takšnih, kot so, in integracijo v okolje, če je bilo to izključujoče (Kobal Grum idr., 2009). Glede oseb v zdravilišču, tako stanovalcev kot zaposlenih, so bili mladostniki zadovoljni, saj so vzpostavili dobre odnose. Ob vzpostavitvi iskrenih in pristnih odnosov je tudi delo za zaposlene z mladostniki lažje zaradi boljšega soustvarjanja rešitev, saj je v odnosih posledično več zaupanja, kar pa lahko pripelje tudi do tega, da lahko nekateri zaposleni postanejo zagovorniki mladostnikov, še posebej v takšni situaciji, ko so ti ranljivi (Stržinar, 2012).

Zanimivo je, da mladostniki v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja občutijo pomanjkanje individualnih pogovorov, saj sem glede na svoje izkušnje med pogovori s terapevti izvedela, da je za individualni pogovor vedno priložnost, ko/če ga mladostnik potrebuje. Mladostnikom so bile te informacije predane, vendar bi jim bilo po odgovorih sodeč bolj všeč, če bi bili individualni pogovori pogostejše na urniku dnevnih dejavnosti. Prav tako je tudi socialna delavka skozi intervju povedala, da je mladostnikom vedno na voljo za kakršen koli pogovor in deluje njim v podporo.

Predvidevamo lahko, da mladostnikom pomeni samostojen odhod k terapevtu ali socialni delavki preveliko izpostavljanje, saj posamezniki navajajo, da jim tudi nekateri skupinski pogovori niso všeč, saj so primorani biti izpostavljeni v celotni skupini. Povedali so, da bi bilo bolje, če bi imeli na voljo samostojno reševanje nalog in bi jih terapevti nato le pregledali. Kot slabost so prav tako izpostavili pogovorne skupine, ker naj bi mladostnikom predstavljale preveliko mero izpostavljenosti. Nekateri mladostniki so povedali, da je med pogovorno skupino lahko zelo neprijetno počutje, ker s terapevti govorijo o svojih slabih lastnostih in jim nato terapevti povedo, kaj delajo narobe, kako se naj spremenijo - in to jim ni všeč.

Res je, da je potrebna komunikacija, da se mladostnik nauči izražanja lastnih čustev in iz sebe spravi vsa tista čustva, o katerih sprva noče spregovoriti - kakor pravijo na svetovalnici za mladostnike in otroke v Tom telefonu, je odgovor pogovor (Gregorčič Mrvar, 2015). Terapevti in zaposleni v zdravilišču bi morali v tem primeru ustvariti ustrežnejše pogoje za načine dela z mladostniki. Zaposleni bi morali biti v trenutkih dela z mladostniki prisotni in uporabljati koncepte dela, ki so v korist mladostnikom. V primeru, ko mladostniki izpostavijo, da niso zadovoljni s pogovornimi skupinami in se

po končanih obravnavah ne počutijo dobro, bi zaposleni morali biti osredotočeni na delovanje tukaj in zdaj. Vemo, da vsakemu mladostniku ne moremo pomagati na enak način, saj je vsak osebnostno drugačen, drugačen je tudi vpliv okolice, ob enem pa se soočajo z različnimi težavami. Vedno se je potrebno približati osebi, s katero delamo in preverjati, kako se odnos razvija, saj je le z zaupanjem in sproščenostjo v odnosu mogoče priti do soustvarjanja zelenih ciljev. Pomembno je razumevanje v odnosu, in v primeru, ko mladostnik izpostavi, da mu pogovorne skupine niso všeč, mu bi lahko zaposleni omogočili manjšo vključenost v pogovornih skupinah in intenzivnejše delo pri individualnih pogovorih oziroma pogovor o tem, na kakšen način želi mladostnik delati sam (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2011).

Z vključenostjo v program so mladostniki z različnimi metodami zdravljenja, pomoči in s psihiatrično pomočjo zmanjšali težave v duševnem zdravju, saj so spremenili stare strategije preživetja (neustrezno obnašanje ob občutku pritiska, jeza, premajhno samozaupanje, samopoškodovanje) in začeli uporabljati nove (iskrenost in odprtost v komunikaciji, delo na sebi, uporaba dnevnika čustev, izražanje občutkov, nove tehnike premagovanja depresije, učenje od sogovornikov). Program je po večini dobro vplival na mladostnike, saj so sami opazili veliko sprememb pri osebni doživljanju in izboljšanje počutja. Nekatere konkretne spremembe sicer še niso vidne, vendar se razvijajo počasi. So pa tudi redki mladostniki, ki sprememb ne opazijo. Vedeti moramo, da morda pri vseh mladostnikih ni prisotna lastna notranja motivacija, ki je za zdravljenje nujno potrebna (Klemenčič in Dragar, 2004).

Skozi osno kodiranje sem opazila nekaj povezav, ki sem jih prikazala v shemi v poglavju odnosnega kodiranja in jih nekaj zapisala tudi v rezultatih. V shemah prikazujem, kako lahko življenjska situacija in družinsko okolje vplivata na doživljanje podpore. Tisti mladostniki, ki so govorili o neorganiziranem družinskem življenju, doživljajo podporo zelo negativno. Pomanjkanje prisotnosti določenih oseb v družinskem okolju in nevzdržne razmere za mladostnike povzročijo, da si nekateri mladostniki želijo umika iz družinske situacije, saj podpore tako ali tako od družine ne prejema. Povedali so, da se zavedajo, da se nekateri družinski člani trudijo, da bi nudili podporo, vendar so nad podporo še vseeno razočarani. Življenjska situacija v kateri živijo, jim je povzročila negativne občutke o podpori, ki je s strani družine ne prejema.

Mladostniki, ki prejemajo le delno podporo s strani družine, so prav tako sami izpostavili dejstvo, da pomoč na določenih področjih potrebujejo, morda ravno iz razlogov, ker je trenutno ne prejemajo. Prejeto podporo v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna so ti mladostniki sprejeli zelo dobro in od nje tudi veliko pridobili. Mladostniki navajajo pridobljeno samozavest in druge pozitivne spremembe, ki so vplivale tudi na izoblikovanje novih strategij preživetja. Razlagamo si lahko, da so mladostniki v družinskem okolju pogrešali podporo in sedaj, ko so jo imeli na voljo, so za prejetje podpore bili zelo odprti in notranje motivirani za spremembe v svojem življenju.

Sama sem sicer v času študentskega dela z izkušnjami v skupini z mladostniki, med pogovorom in izvajanjem delavnic opazila še mnoge druge povezave na različnih področjih, ki pa skozi kvalitativno analizo niso vidne in jih zato tudi žal ne morem podkrepiti z vidnimi rezultati.

Skozi razpravo pa bi kritično ovrednotila sebe kot izvajalko intervjujev, saj sem sedaj po zaključeni raziskavi in analizi intervjujev spoznala, da bi lahko mladostnike vprašala veliko več kot sem jih, jim postavljala več podvprašanj in jih spodbujala k bolj obširnim odgovorom. Za mojo raziskavo bi bilo ustrežnejše, če bi postavljala bolj konkretna vprašanja glede formalne in neformalne podpore, ki jo prejemajo ali so o njej samo informirani, primernejše bi bilo morda tudi, da bi zaradi kratkih odgovorov mladostnikov imela več sogovornikov, vendar tega proti koncu nisem mogla storiti, saj se je v tistem času program za mesec in pol zaključil. V času študentskega dela pa sem za sodelovanje prosila vse mladostnike, ki so bili vključeni v program Rehabilitacije in reintegracije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja, vendar so posamezniki sodelovanje odklonili. Ob koncu izvajanja intervjujev sem ugotovila tudi, da so nekateri mladostniki bili do mene bolj zaprti kot drugi. Menim, da je bilo to odvisno tudi od tega, koliko časa sem sama v sklopu študentskega dela preživela z določeno skupino. Tisti, ki so me bili bolj navajeni in so me že dobro poznali, so mi povedali več, kakor tisti, s katerimi sem bila le nekaj dni. Seveda pa je narava odgovorov odvisna tudi od težav v duševnem zdravju mladostnikov, takratnega mojega počutja in počutja mladostnikov, ter klime, ki sva jo s sogovornikom ustvarila. Menim pa, da sem dala sogovornikom dovolj osebnega prostora in nisem postavljala preveč osebnih vprašanj glede težav, zaradi katerih so prišli v zdravilišče, saj to niti ni bil moj namen. Ni se mi zdelo primerno, da bi o tem govorila z njimi, razen, če so tovrstno

temo pogovora začeli sami od sebe, saj so z namenom za takšne pogovore tam terapevti in psihiatri. Z mladostniki sem govorila v mirnem prostoru, na samem, kjer smo imeli tišino in nas ni motil nihče.

6. Sklepi

Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšna je podpora mladostnikom v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna in kdo predstavlja vire opore mladostnikov. Sklepi, ki jih bom zapisala, izhajajo izključno iz mojega magistrskega dela in iz pogovorov z mladostniki.

6.1. Vsakdanje življenje

- ❖ Mladostniki v običajnem dnevu opravljajo dnevna opravila, kot so jutranje bujenje, v času šole pouk in delo za šolo, kuhanje kosila, izvajanje opravil, opravljanje študentskega dela, imajo večerjo in gredo spat.
- ❖ Aktivne dejavnosti mladostnikov predstavljajo druženja, branje knjig, izvajanje športnih dejavnosti in ukvarjanje s glasbo.
- ❖ Dejavnosti, kot so gledanje televizije, uporaba mobilnih telefonov in počivanje, predstavljajo pasivne dejavnosti za mladostnike.
- ❖ Čas vikenda je namenjen obisku sorodnikov.
- ❖ Mladostniki se ukvarjajo z številnimi hobiji.
- ❖ V dobro voljo mladostnike spravi izvajanje aktivnosti (šport, glasba, izleti, branje knjig ...), druženje z družino in prijatelji.
- ❖ Dejavniki dobrega počutja so naključni dogodki, prijaznost in zanesljivost drugih oseb.
- ❖ Mladostniki občutijo sprostitev in zadovoljstvo ob izvajanju določenih aktivnosti.
- ❖ Niso zadovoljni glede učnih predmetov v šoli.
- ❖ Pri nekaterih mladostnikih je prisoten nenehen občutek tesnobe in so še v procesu iskanje lastne identitete.

6.2. Želje mladostnikov

- ❖ Za sanjski dan si mladostniki želijo biti brez težav v duševnem zdravju.
- ❖ V sanjskem dnevu bi mladostniki izvajali razne aktivnosti, izlete na morje.
- ❖ Za sanjski dan si mladostniki želijo druženja z družino, prijatelji in bodočimi partnerji.
- ❖ Na sanjski dan bi se mladostniki zdravo prehranjevali.

- ❖ V sanjskem dnevu bi mladostniki živeli drugače kakor sedaj, imeli bi brezplačne stvari, živeli brez nadzora in imeli mir.
- ❖ Za prihodnost si mladostniki želijo večjo osebno rast (samozavest, zaupanje v ljudi, srečo), boljše počutje.
- ❖ Želja mladostnikov je biti popolno nasprotje družine, ki njim ni bila v podporo in za vzor.
- ❖ Želijo si podpore prijateljev, družine, partnerjev in večjo povezanost z družino in prijatelji ter ohranitev stikov z njimi
- ❖ Mladostniki si želijo finančne varnosti.
- ❖ Mladostniki želijo končati šolo in imeti uspešno kariero na svojem področju, ki jim bo prinašala finančno varnost in predstavljala zadovoljstvo.

6.3. Podpora mladostnikom

- ❖ Mladostniki potrebujejo podporo pri notranjem doživljanju; pri izoblikovanju samopodobe in sprejemanju lastnih čustev, še posebej v težkih trenutkih.
- ❖ Podpora je potrebna pri težavah s hrano.
- ❖ Podporo mladostniki potrebujejo tudi na področju šole in vključevanju v socialno okolje.
- ❖ Načini podpore, ki si je želijo, so nasveti za lažje odločanje in preko pogovorov (spodbujanje, motivacija, pohvale ...).
- ❖ Podpora, ki jo mladostniki že prejemajo, je nudena s strani družinskih članov, prijateljev, učiteljic/učiteljev in prostovoljcev.
- ❖ Podpora je prejeta tudi preko zdravilišča. Nudena je strokovna podpora z izvajanjem individualnih in pogovornih skupin.
- ❖ Nekateri mladostniki čutijo pritisk s strani staršev, ki glede podpore niso usklajeni.
- ❖ Mladostniki podporo cenijo, občudujejo in ji dajejo velik pomen. Hvaležni so za prejeto podporo.
- ❖ Nekateri mladostniki občutijo premalo razumevanja iz okolice in družine in so zato razočarani.
- ❖ Posamezniki si ne želijo prejemati podpore s strani družine, samo omogočeno finančno varstvo.
- ❖ S podporo so v večini zadovoljni.
- ❖ Nekateri mladostniki ne prejemajo podpore s strani šole.

- ❖ Nekateri mladostniki ne prejemajo podpore s strani družine, ker so tam razmere zanje nevzdržne, zato trenutno začasno živijo v kriznem centru.

6.4. Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

- ❖ Mladostniki so v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja pričakovali večje število individualnih pogovorov.
- ❖ Mladostniki so bili mnenja, da v programu s člani skupine ne bodo povezani.
- ❖ Mladostnikom so strokovne aktivnosti v programu zelo všeč.
- ❖ Zadovoljni so tudi z drugimi športnimi aktivnostmi in ustvarjanjem, ki so na urniku programa.
- ❖ Mladostnikom je všeč prosto preživet prosti čas, stran od vzgojiteljev. Čutijo, da se v tem času bolj povežejo z skupino.
- ❖ Glede odnosov so mladostniki zadovoljni. Vzpostavili so dobro komunikacijo s člani skupine in zaposlenimi.
- ❖ Bivalni prostor, v katerem so nameščeni, omogoča mladostnikom sproščeno in umirjeno ozračje.
- ❖ Mladostniki so na Rakitni zadovoljni s hrano in stanovanjem.
- ❖ Mladostnikom je program doprinesel veliko novega znanja in izkušenj.
- ❖ Mladostnikom so všeč sproščeni sprehodi.
- ❖ Nekateri mladostniki so mnenja, da so v programu strokovne pomanjkljivosti.
- ❖ Posamezni mladostniki kot slabost predstavljajo premalo individualnih pogovorov in pogovorov o delu na sebi.
- ❖ Niso jim všeč pravila, ki zagotavljajo premalo prostega časa in prehitel odhod v spalnice.
- ❖ Mladostniki se počutijo kot na počitnicah, ni dovolj strokovnosti.
- ❖ Posamezni sogovorniki ne opazijo sprememb na sebi, odkar so v programu.
- ❖ Mladostniki so v času programa opustili stare strategije preživetja in so s pomočjo terapevtov vzpostavili nove, boljše.

- ❖ Program Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja na mladostnike dobro vpliva.
- ❖ Program zagotavlja mladostnikom pozitivne vplive in delo na sebi. Opažajo, da so sedaj bolj vključeni v družbo, imajo večje samozaupanje in zrelo mišljenje.
- ❖ Mladostniki bi si želeli v programu več sprememb.
- ❖ Mladostniki bi si želeli več druženja z ostalimi skupinami in spremembo urnika.
- ❖ Mladostniki predlagajo spremembo lokacije obrokov.

7. Predlogi

7.1. Predlogi mladostnikov

- ❖ V programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi in/ali motnjami hranjenja bi bile potrebne spremembe glede pravil – dovoljeno druženje z ostalimi skupinami v zdravilišču.
- ❖ Izpostavljen predlog mladostnikov je tudi sprememba lokacije obrokov; namesto v jedilnici bi obroki bili v apartmaju mladostnikov, kjer imajo lastno kuhinjo. Za bolj sproščeno vzdušje.

7.2. Predlogi za praktično delovanje

- ❖ V Mladinskem klimatskem zdravilišču bi bilo potrebno več dela na osebnih odnosih mladostnika z družino ali drugim njegovim podpornim okoljem. Socialna delavka ali drugi zaposleni bi morali zaradi kratkega preživetega časa mladostnikov v organizaciji intenzivneje delati na tem in imeti več pogovorov z družino.
- ❖ V organizaciji bi bilo potrebno izvajati tudi pogovore z mladostniki o tematici podpornega okolja. V primeru, da podpore mladostnikom ne predstavlja družina, je potrebno izvedeti, kdo jo predstavlja, ter podpirati tudi ta druga podporna okolja, jih pomagati krepiti in vzpostaviti odnose tudi s pomembnimi tretjimi osebami, ki so pomembne mladostniku.
- ❖ Po odhodu mladostnikov iz programa bi predlagala še neformalne ali formalne intervizije za mladostnike. Dobro bi bilo, če bi jih organizirala socialna delavka in na srečanja povabila mladostnike, ki so bili skupaj v programu. Njihove vezi so že vzpostavljene in morda bi bilo dobro zanje, da se nadaljujejo, saj so se lahko med pogovornimi terapevtskimi skupinami izoblikovali načini podpore med mladostniki, ki bi jih bilo za njihovo nadaljnje zdravljenje, deljenje izkušenj in dela na sebi škoda ovreči. Zaradi oddaljenosti od organizacije in oddaljenosti med mladostniki, bi morda to težje izvedli, vendar bi lahko zaposleni v organizaciji vseeno ponudili to možnost in organizirali srečanja na vsake nekaj mesecev, ali pomagali zgolj pri organizaciji neformalne intervizije za mladostnike same – morda bi bilo ozračje bolj sproščeno.

- ❖ Po zaključeni obravnavi bi bilo potrebna večja povezava med zaposlenimi in mladostniki ali njihovo družino ali drugimi osebami, ki predstavljajo podporno okolje mladostnikom. Vezi se velikokrat razgubijo, zato je potrebno večja povezanost s pristojnimi centri za socialno delo, ki bi lahko hitreje in v času po obravnavi morda bolje ukrepali. Spremljanje mladostnika po končani obravnavi bi bilo ključno za njegov zdrav osebni razvoj še naprej (trenutno se vezi s centri za socialno delo krepijo zaradi novega delovnega mesta socialnega delavca, vendar počasi).
- ❖ Na vsakotedenskih timih, kjer potekajo pogovori glede posameznih mladostnikov in njihovih obravnav, bi vključila še prisotnost mladostnika samega. Le ta ima vsakotedensko obvezujoč pogovor le s psihoterapevko, bilo pa bi bolje, če bi mladostnik slišal tudi mnenja drugih zaposlenih v strokovnem timu o sebi in svojem napredku ter tudi sam imel priložnost dodati svoje mnenje in občutke.

7.3. Predlogi glede nadaljnjega raziskovanja

- ❖ Če bi bilo mogoče, bi lahko po nekem času ponovili raziskavo (morda razširili glede vprašanj) z istimi mladostniki (ali drugimi mladostniki), ki so že zaključili z obravnavo, da bi ugotovili, ali še vedno uporabljajo na novo pridobljene strategije in kakšni so odnosi s podpornim okoljem sedaj.
- ❖ Raziskavo bi bilo potrebno čez nekaj let ponoviti, da bi ugotovili, ali se je delo z mladostniki v organizaciji Mladinskega klimatskega zdravilišča spremenilo/izboljšalo in na kakšen način. Mnenja sem, da lahko samo mladostniki neposredno in konkretno najbolje navedejo, kakšne so pozitivne in negativne strani v organizaciji, saj je pomoč nudena njim.
- ❖ V primeru ponovitve raziskave bi bilo potrebno pripravljena vprašanja razširiti, saj se je izkazalo, da so bila postavljena preveč splošno, takšni so posledično tudi odgovori. Vprašanja bi morala biti zastavljena bolj specifično in konkretno (npr. kakšna je neformalna in kakšna formalna podpora, na kakšen način je nudena pomoč v domačem okolju, kako je doživeta strokovna podpora, za katere možnosti še veš, da se lahko zatečeš po pomoč, tudi če pomoči tam trenutno ne potrebuješ ...).

- ❖ Pri izvajanju intervjujev bi bilo s strani spraševalca potrebnih več postavljanj podvprašanj. Večja zadržanost in pazljivost pri spraševanju osebnih stvari povzroči tudi manj obširne rezultate. V prihodnjih raziskavah bi bilo potrebno v vlogi spraševalca biti manj zadržan in poskusiti tudi z bolj osebnimi vprašanji, nato pa je odvisno od sogovornikov, kaj bi/bodo odgovorili.

8. Uporabljena literatura

- ❖ Bašič, K., & Frangež, D. (2006). Razumevanje in cilji zagovorništva otrok. V M. Jenkole (ur.), *Zagovornik glas otroka* (str. 95-104). Ljubljana: Varuh človekovih pravic.
- ❖ Berger, P., Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality*. Penguin books.
- ❖ Clement, M., A. (2008). Prilagoditve za učence s posebnimi potrebami. V M. Kavkler (ur.), *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja* (str. 143-152). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- ❖ Čacinovič, Vogrinčič, G. (2008). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- ❖ Čacinovič, Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N. & Možina, M. (2011). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- ❖ Černigoj, Sadar, N., Dragoš, S., Dremelj, P., Ferigolj, A., Hlebec, V., Kogovšek, T. & Nagode, M. (2004). *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- ❖ Černigoj, Sadar, N. (2004). Delovanje neformalnih socialnih omrežij pri zadovoljevanju potreb družin. V N. Černigoj Sadar, S. Dragoš, P. Dremelj, A. Ferigolj, V. Hlebec, T. Kogovšek & M. Nagode, *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije* (str. 133-142). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- ❖ Delgado, P., Pintom V., S., Carvalhko, J., M., S., & Gilligan, R. (2018). Family contact in foster care in Portugal. The views of children in foster care and other key actors. *Child & Family Social Work*, 1-8.
- ❖ Dremelj, P (2004). Sorodstvo kot vir opore. V N. Černigoj Sadar, S. Dragoš, P. Dremelj, A. Ferigolj, V. Hlebec, T. Kogovšek & M. Nagode, *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije* (str. 73-84). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- ❖ Dragoš, S. (2004). Socialna omrežja: izvor socialnega kapitala. V N. Černigoj Sadar, S. Dragoš, P. Dremelj, A. Ferigolj, V. Hlebec, T. Kogovšek & M. Nagode, *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije* (str. 143-160). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- ❖ *Družinski zakonik (DZ)* (2017). Ur. l. RS 15/17.
- ❖ Erzar, T. (2007). *Duševne motnje: Psihopatologija v zakonski in družinski terapiji*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

- ❖ Erzar, T., & Kompan Erzar, K. (2011). Vzpostavljanje varne navezanosti kot temelj dela s posamezniki, pari in družino. *Andragoška Spoznanja*, 17(3), 55-63.
- ❖ Flaker, V. (1993). Duševno zdravje in socialno delo. *Socialno delo*, 32(5/6), 29-39.
- ❖ Flaker, V. (1998). *Odpiranje norosti – vzpon in padec totalnih ustanov*. Ljubljana: Založba cf.
- ❖ Goffman, E. (2008). Stigma: Zapiski o upravljanju poškodovane identitete. *Dialogi*, letnik 9. Maribor: Založba Aristelj.
- ❖ Gregorčič, Mrvar, P. (2015). Učinkovitost svetovanja mladim po telefonu. V A. Mrgole, Z. Švaljek, Vilotič, A & N. Breitenberger (ur.), *Odgovori sodobnim izzivom odraščanja* (str. 181-196). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- ❖ Gril, A. (2006). *Prosti čas mladih v Ljubljani*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- ❖ Gril, A. (2007). *Družbene predstave organizirane mladine*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- ❖ Hlebec, V. & Kogovšek, T. (2004). Konceptualizacija socialne opore. V N. Černigoj Sadar, S. Dragoš, P. Dremelj, A. Ferigolj, V. Hlebec, T. Kogovšek & M. Nagode, *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije* (str. 15-33). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- ❖ Horvat, M. (2000). Cilji, pogoji in naloge, oblike ter metode dela z vedenjsko in čustveno motenimi osebami v vzgojnih zavodih, stanovanjskih skupinah, mladinskih in prevzgojnih domovih. V M. Horvat (ur.), *Delo z vedenjsko in osebno motenim otrokom in mladostnikom* (str. 8-14). Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- ❖ Hrovat, Kuhar, E. (2015). Vsak želi biti srečen, le da mnogi ne vedno kako! (odnosi v družini). V A. Mrgole, Z. Švaljek, Vilotič, A & N. Breitenberger (ur.), *Odgovori sodobnim izzivom odraščanja* (str. 181-196). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- ❖ Humljan, Urh, Š. (2013). *Kulturno kompetentno socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- ❖ Iglič, H. (2004). Tri ravni socialnega kapitala v Sloveniji. V B. Malnar & I. Bernik (ur.), *S Slovenkami in Slovenci na štiri oči* (str. 155-174). Ljubljana: Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij.
- ❖ Janković, I. & Pešić, V. (1981), *Društvene deviacije: Kritika socijalne patologije*. Beograd: VŠSR.

- ❖ Jenkole, M. (2006). Zagovorništvo otrok in mladostnikov – to je naša obveza in ne dobra volja. V M. Jenkole (ur.), *Zagovornik glas otroka* (str. 35-40). Ljubljana: Varuh človekovih pravic.
- ❖ Kavkler, M. (2008). Opredelitev inkluzivne vzgoje in izobraževanja. V M. Kavkler (ur.), *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja* (str. 9-20). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- ❖ Klemenčič, A. & Dragar, J. (2004). Različne oblike pomoči – kam lahko napotimo klicalce. V O. Tekavčič, Grad (ur.), *Pogovori z ljudmi v duševnih stiskah* (str. 243-258). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- ❖ Kobal, D. (2001). *Temeljni vidiki samopodobe*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- ❖ Kobal, Grum, D., Kobal, B., Celeste, M., Dremelj, P., Smolej, S. & Nagode, M. (2009). *Poti do inkluzije*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- ❖ Kobolt, A. (2011). *Razumevanje in odzivanje na vedenjske in čustvene težave*. Pridobljeno 9. 1. 2018 s http://pefprints.pef.uni-lj.si/627/1/SocPed_2011-02_Alenka_Kobolt.pdf
- ❖ *Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu* (2002). Ur. l. RS 59/02.
- ❖ *Kodeks etike socialnih delavk in delavcev Slovenije* (2006). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- ❖ Kompan, Erzar, K. & Poljanec, A. (2009). *Rahločutnost do otrok: Stik z otrokom v prvem letu življenja*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- ❖ *Konvencija o otrokovih pravicah (KOP)* (1990). Ur. l. OZN 44/25.
- ❖ Košak, Babuder, M. (2008). Inkluzivna vzgoja in izobraževanje otrok, ki izhajajo iz manj spodbudnega okolja zaradi revščine. V M. Kavkler (ur.), *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja* (str. 167-196). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- ❖ Kristančič, A. (2007). *Svoboda izbire – moj prosti čas*. Ljubljana: A. A. Inserco d.o.o. svetovalna družba.
- ❖ Link, Bruce, G. & Phelan, Jo C. (2001). *Conceptualizing Stigma*. Annual Review of Sociology, 27(1), 363-365.
- ❖ Marjanovič Umek, L. & Zupančič, M. (ur.) (2009). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete in Rokus Klett.
- ❖ Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I. del. Skripta*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

- ❖ Milič, J. & Dragar, J. (2004). Depresivni klicalec. V O. Tekavčič, Grad (ur.), *Pogovori z ljudmi v duševnih stiskah* (str. 41-52). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- ❖ Mladinsko klimatsko zdravilišče Rakitna (2010). Pridobljeno 7.7.2018 s <http://www.mkz-rakitna.si>
- ❖ Mrgole, A. (2015). Odzivnost odraslih, ki oblikuje otrokove izkušnje. V A. Mrgole (ur.), *Odgovori sodobnim izzivom odraščanja* (str. 13-35). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- ❖ Poštrak, M. (2007). Preventivna funkcija prostega časa. V A. Kristančič, *Svoboda izbire – moj prosti čas* (str. 147-167). Ljubljana: A. A. Inserco d.o.o. svetovalna družba.
- ❖ Rigler, T. (2015). Samopoškodovanje. V A. Mrgole, Z. Švaljek, Vilotič, A & N. Breitenberger (ur.), *Odgovori sodobnim izzivom odraščanja* (str. 61-74). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- ❖ Sernek, K. (2015). Sodobni vidiki motenj hranjenja. V A. Mrgole, Z. Švaljek, Vilotič, A & N. Breitenberger (ur.), *Odgovori sodobnim izzivom odraščanja* (str. 49-60). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- ❖ Slovar slovenskega knjižnega jezika. (2015). *Opora*. Pridobljeno 25. 7. 2018 s http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=opora&hs=1
- ❖ Sobočan, A., M. (2011). Etika v socialnem delu. *Socialno delo*, 50 (3/4), 205-295.
- ❖ Sobočan, A., M. (2013). *Etika v socialnem delu* (Doktorska disertacija). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
- ❖ Stržinar, D. (2012). Socialno delo z mladostniki v psihiatrični obravnavi. *Socialno delo*, 51 (1/3), 127-134.
- ❖ Šugman, Bohinc, L. (2017). *Epistemologija socialnega dela*. Zapiski predavanj Epistemologija socialnega dela, UL, Fakulteta za socialno delo.
- ❖ Šumi, I. (2016). *Simbolna antropologija: obredi prehoda*. Zapiski predavanj Socialna antropologija, UL, Fakulteta za socialno delo.
- ❖ Topolovec, N. (2012). Empatično in odzivno okolje - močno orodje za spodbujanje učenja in upiranje nevarnostnim sodobnega odraščanja. V M. Bečela (ur.), *V labirintu odraščanja* (str. 48 – 55). Maribor: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- ❖ *Ustava Republike Slovenije (URS)* (1991). Ur. l. RS 33/91.

- ❖ Videmšek, P. (2011). Spreminjanje socialne vključenosti ljudi z osebnimi izkušnjami duševne stiske: od boja za pravice do vključenosti v raziskovanje. *Socialno delo*, 50 (3/4), 217-227.
- ❖ *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR)* (2004). UR. l. RS 69/04
- ❖ Zorn, J. (2005). *Globalni standardi izobraževanja in usposabljanja za socialno delo*. Ljubljana: Skupnost centrov za socialno delo in Fakulteta za socialno delo.
- ❖ Žlebnik, L. (1969). *Psihologija otroka in mladostnika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

9. Priloge

9.1. Vprašanja za intervju z mladostniki

1. Opiši mi, kako poteka tvoj običajen dan.
2. Kaj te spravi v dobro voljo?
3. Kaj rad/a počneš v življenju (hobiji...)?
4. Kako bi potekal tvoj dan – brez ovir in težav? Opiši mi svoj sanjski dan.
5. Na katerih področjih potrebuješ podporo? Ob katerih dejavnostih ali trenutkih v življenju želiš, da ti kdo pomaga?
6. Kdo ti nudi to podporo in na kakšen način jo prejemaš?
7. Kako ocenjuješ to pomoč in podporo? Si z njo zadovoljen/a? Opiši.
8. Kaj bi še potreboval/a (da bi bilo boljše, je podpore premalo?)?
9. Kakšne so tvoje želje za prihodnost? Kdo želiš, da je ob tebi in na koga bi se želel/a obrniti, ko bi potreboval/a pomoč?
10. Kaj ti je v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja všeč?
11. Kakšne spremembe opazaš pri sebi odkar si v programu? Kako vpliva nate?
12. Bi kaj spremenil, da bi bilo po tvojem mnenju boljše in kako?

9.2. Soglasje za starše

SOGLASJE STARŠEV ZA SODELOVANJE MLADOSTNIKOV V RAZISKAVI

Pozdravljeni, sem Anja Malavašič, študentka podiplomskega študija na Fakulteti za socialno delo. Od 16. 7. 2018 bom v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna opravljala delo preko študentske napotnice in bom v tem času opravljala magistrsko nalogo o podpori mladostnikov, saj me zanima, kdo predstavlja mladostnikom podporo, na katerih področjih jo potrebujejo in kakšna je, kakšne so formalne in neformalne oblike pomoči in podpore mladostnikov, kako jih ocenjujejo ter na koncu še, kako so zadovoljni s programom Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna. Z mladostniki bi opravila intervju z zgoraj omenjeno temo.

Intervjuji bodo **anonimni** in bodo na koncu raziskave objavljeni v moji magistrski nalogi. S podpisom soglašate, da lahko vaš otrok sodeluje z mano.

V primeru, če bi se želeli seznaniti z rezultati, ki bodo objavljeni v moji nalogi, lahko dopišete še svojo elektronsko pošto in jih bom posredovala, ko bo raziskava zaključena.

Hvala.

Podpis: _____ Elektronska pošta: _____
Datum: _____

9.3. Intervjuji

9.3.1. Intervju A:

1. Opiši mi, kako poteka tvoj običajen dan.

Med počitnicami zelo različno (A1). Dopoldan spim (A2) ali pa grem ven (A3), gledam televizijo in tako naprej v tem smislu (A4). Med šolo se zjutraj zbudim (A5), s prijatelji in sošolci gremo na kavo (A6), potem pa v šolo (A7). Po pouku se včasih še družimo (A8), drugače pa grem domov (A9). Malo počivam (A10), nato se učim (A11) in grem spat (A12).

2. Kaj te spravi v dobro voljo?

V dobro voljo, hm... spanje definitivno (A13), druženje (A14) in pogovori (A15).

3. Kaj rad/a počneš v življenju (hobiji...)?

Zelo rada spim (A16), poslušam glasbo (A17), gledam razne serije, to so moji hobiji večinoma (A18).

4. Kako bi potekal tvoj dan – brez ovir in težav? Opiši mi svoj sanjski dan.

Sanjski dan bi potekal zelo sproščeno (A19), brez tesnobe (A20), ki jo doživljam ves čas (A21) in brez disociacij (A22), ter teh "slabih misli" (A23). Ob sebi bi ves čas imela tudi kužka (A24).

5. Na katerih področjih potrebuješ podporo? Ob katerih dejavnostih ali trenutkih v življenju želiš, da ti kdo pomaga?

Mislim, da na vseh potrebujem pomoč (A25). Da me spodbujajo (A26), zagotovijo, da bo vse v redu (A27), da se bom zavedala, da sem sama sebi dovolj (A28), da imam pravico se počutiti tako, kot se (A29). Potrebujem torej konkretno pomoč pri sprejemanju same sebe (A30). In pa pomoč s hrano (A31), še posebej takrat, ko mi je težko in hudo (A32).

6. Kdo ti nudi to podporo in na kakšen način jo prejemaš?

Podporo mi nudi moja razredničarka (A33), ko se pogovarjava (A34), pomoč mi nudijo tudi prijatelji (A35), ko se družimo in pogovarjamo (A36). Pomaga mi tudi pogovor s psihologinjo (A37). In vsi nasveti, ki jih prejmem (A38).

7. Kako ocenjuješ to pomoč in podporo? Si z njo zadovoljen/a? Opiši.

S podporo je tako, sem (A39) in nisem zadovoljna (A40). Želim si, da bi bila sposobna čutiti ljubezen in sprejemanje (A41). Bi bilo potem tudi lažje oceniti podpore (A42).

8. Kaj bi še potreboval/a (da bi bilo boljše, je podpore premalo)?

Materinsko mamó (A43) in, da bi mi nudila ljubezen (A44). Da bi tudi ona bila sposobna čutiti (A45) in biti prisotna v trenutku (A46).

9. Kakšne so tvoje želje za prihodnost? Kdo želiš, da je ob tebi in na koga bi se želel/a obrniti, ko bi potreboval/a pomoč?

Želim si, da bi še malo več zrastle (A47). Želim si tudi, da bi bilo v mojem življenju še čim več takih razredničark, kot je moja (A48). Z njo imam res en tak materinski odnos (A49). In pa želim si še več stikov s prijatelji (A50).

10. Kaj ti je v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja všeč?

Všeč mi je, da imamo lahko na vsake toliko na obisku kužka (A51), zadovoljna sem s pogovori – individualnimi (A52) in skupinskimi (A53). Všeč so mi tudi ustvarjalne delavnice (A54), predvsem pa plezanje (A55), ker zelo uživam pri tem (A56), in tudi sama doma plezam (A57).

11. Kakšne spremembe opazaš pri sebi odkar si v programu? Kako vpliva nate?

Name vpliva dobro (A58), se mi zdi, da se bolj počutim (A59), ampak nekaj konkretnih sprememb še ni (A60), jih še čakam (A61).

12. Bi kaj spremenil, da bi bilo po tvojem mnenju boljše in kako?

Samo to bi rekla, da je premalo individualnih pogovorov (A62), ker bi jih res potrebovala več (A63), sem mislila, da bo tega največ (A64).

9.3.2. Intervju B:

1. Opiši mi, kako poteka tvoj običajen dan.

Zjutraj se zbudim (B1), se uredim (B2) in grem na avtobus (B3). Potem je šola (B4) in po šoli domov (B5). Popoldne ne delam nič za šolo (B6).

2. Kaj pa med počitnicami?

Med počitnicami se zbudim okoli devetih (B7), jem zajtrk (B8), sem na telefonu (B9). Potem grem na kakšen sprehod s psom (B10), nato imamo kosilo, ki ga pripravi mami (B11). Spet sem na telefonu (B12), gledam televizijo (B13) ali pa grem ven (B14) in se družim z družino (B15).

3. Kaj te spravi v dobro voljo?

Ko je kdo prijazen do mene (B16), ko se imam dobro (B17), še posebej, če kj ustvarjam (B18). Če dosežem kakšen cilj, ki si ga zadam (B19). Ko kvalitetno izkoristim čas (B20), ko dobim dobro oceno (B21).

4. Kaj rad/a počneš v življenju (hobiji...)?

Ustvarjam (B22), rada rišem (B23), gledam serije (B24) ali poslušam youtube (B25).

5. Kako bi potekal tvoj dan – brez ovir in težav? Opiši mi svoj sanjski dan.

Zbudila bi se ob sedmih (B26) in bi bila naspana (B27). Jedla bi zeleno solato, ker je zdrava (B28). Šla bi z družino na izlet (B29), na morje (B30), bi se šli skupaj kopat (B31). Šli bi v mesto (B32), v trgovine (B33), bi kupili vse (B34) in ne bi bilo treba plačat (B35). Zvečer bi gledali filme (B36), jedli kokice (B37) in spat (B38).

6. Na katerih področjih potrebuješ podporo? Ob katerih dejavnostih ali trenutkih v življenju želiš, da ti kdo pomaga?

Imam težave z zaupanjem na splošno (B39), ne želim zaupati nobenemu (B40) in težave s tem, da nisem velikokrat vesela (B41). Zato bi si želela strokovne pomoči (B42).

7. Kakšne strokovne pomoči pa si želiš?

Ne vem, take, da bi me naučili uživati v življenju (B43).

Potem pa bi še pomoč pri pouku (B44), da bi me kdo učil risat (B45), fotografirat (B46).

8. Kdo ti nudi to podporo in na kakšen način jo prejemaš?

Sestrična (B47), mami (B48), prijatelji, ampak ne vsi (B49). V šoli mi ne nudijo pomoči (B50).

9. Kako ocenjuješ to pomoč in podporo? Si z njo zadovoljen/a? Opiši.

Lahko bi bilo več razumevanja s strani drugih (B51), če mi kaj ni ok (B52) – samo to bi izboljšala. Da bi razumeli, da sem pač kdaj slabe volje (B53).

10. Kaj bi še potreboval/a (da bi bilo boljše, je podpore premalo)?

Kar sem že povedala, več razumevanja (B54).

11. Kakšne so tvoje želje za prihodnost? Kdo želiš, da je ob tebi in na koga bi se želel/a obrniti, ko bi potreboval/a pomoč?

Rada bi naredila šolo – medijsko (B55) in dobila službo kot fotograf (B56). Da bi imela družino (B57) in bi bili vsi srečni (B58), da se lahko na koga zanesem (B59) in mu lahko zaupam (B60).

12. Kaj ti je v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja všeč?

Všeč so mi sostanovalci, smo se kar ujeli (B61) in delo s konji (B62). Ustvarjanje (B63).

13. Kakšne spremembe opažaš pri sebi odkar si v programu? Kako vpliva nate?

Manj zaupam ljudem (B64), ker sem tukaj imela slabo izkušnjo s prijateljico (B65). Sem pa bolj odprta (B66) in povem več stvari po resnici (B67). Terapija s konji me zabava (B68).

14. Bi kaj spremenil, da bi bilo po tvojem mnenju boljše in kako?

Niso mi všeč pogovorne skupine (B69), ker mi vedno govorijo, da delam narobe (B70), da moram drugače (B71). Da bi bili manj izpostavljeni (B72) in bi dobivali samo naloge od terapevtov (B73), oni bi jih pa nato pregledali (B74).

Lahko bi imeli kosilo v apartmaju (B75), imeli več prostega časa (B76), da bi se lahko še bolj povezali med sabo (B77).

9.3.3. Intervju C:

1. Opiši mi, kako poteka tvoj običajen dan.

Med počitnicami se zbudim ob osmih (C1), mam zajtrk (C2), potem sem malo na telefonu (C3), ob desetih grem ven do dvanajstih (C4), se ukvarjam s športom (C5), igram košarko (C 6) ali pa telovadim (C7). Ob dvanajstih mam kosilo (C8), nato vadim glasbo – trobento (C9), pogledam kakšen film (C10), se družim s sestro in bratom (C11), gremo skupaj kaj ven (C 12) ali pogledamo kakšen film (C13).

Med šolo pa se zbudim ob šestih (C14), grem na bus (C15), v šolo (C16). Ko je šole konec imam inštrukcije in sem doma šele ob šestih (C17). Potem se končno najem (C18), delam mal za šolo (C19), po večini si samo pripravim za naslednji dan (C20). Potem sem pa še malo na telefonu (C21) in spat (C22).

2. Kaj te spravi v dobro voljo?

Kadar igram nogomet sem dobre volje (C23), se družim z vrstniki (C24), gremo na pijačo (C25), na večje tekme (C26) ali pa, ko imamo skupne aktivnosti (C27).

3. Kaj rad/a počneš v življenju (hobiji...)?

Se ukvarjam s športom (C28), najraje nogomet (C29) in pa z glasbo (C30).

4. Trobento si že prej omenjal, si jo igral prav v glasbeni šoli?

Ja, trobento sem igral v glasbeni šoli (C31), bil sem v orkestru (C32), odkar pa hodim v srednjo šolo pa nisem več (C33) mogoče bom še, moram razmislit (C34). Imam jo tudi s sabo (C35), vendar še nisem treniral ali igral (C36), ker bi me vsi slišali (C37).

5. Kako bi potekal tvoj dan – brez ovir in težav? Opiši mi svoj sanjski dan.

Da bi živel v Londonu, ker se dosti dogaja (C38). Enkrat sem že bil tam, ampak s šolo, kjer smo imeli vse organizirano (C39) in smo bili pod nadzorom. Sedaj ne bi bil (C40). Gledal bi nastope na ulicah, ki jih imajo, so zelo zanimivi (C41), šel bi tudi v meka (C42), hodil po trgovinah (C43) in imel vse zastoj (C44). Kupil bi si kakšno dobro majico (C45) in najboljše športne čevlje (C46). S sabo bi vzel svoje sošolce (C47), če bi bili za iste stvari kot jaz, se mi zdi, da ko bomo starejši ne bomo več imeli podobnih interesov (C48).

6. Na katerih področjih potrebuješ podporo? Ob katerih dejavnostih ali trenutkih v življenju želiš, da ti kdo pomaga?

Da bi imel osebnega trenerja za šport, kot na primer za nogomet (C49). In pa za trobento (C50), da me kdo motivira pri igranju (C51) in me nauči kaj novega (C52), ker me trobenta pomirja in sprosti (C53).

7. Morda še kje drugje, na drugih področjih?

Za šolo (C54), tukaj pa imam krivdo na sebi (C55), ko mi ne gre, ker mi ni všeč (C56) in se potem potrudim sam, da naredim, kolikor pač naredim (C57).

8. Kdo ti nudi to podporo in na kakšen način jo prejemaš?

Podporo mi najbolj nudijo prostovoljci (C58), ki se z mano učijo (C59), brez da bi dobili plačilo (C60). Prostovoljci so mi inspiracija (C61), jih res občudujem (C62), ker je njihova dobra volja, da se učijo z mano (C63).

9. Kako ocenjuješ to pomoč in podporo? Si z njo zadovoljen/a? Opiši.

Za inštrukcije je podpora super (C64), sem zadovoljen (C65). Doma pa mi nudijo podporo enostransko (C66) – mama me bolj podpira pri glasbi (C67), oče pri športu (C68). Ne moreta najdi skupne točke (C69), zato se tudi jaz težko odločim kaj je meni bolj všeč (C70).

10. Kaj bi še potreboval/a (da bi bilo boljše, je podpore premalo?)?

Potreboval bi še punco se mi zdi (C71). Trenutno je še ne bi imel (C72), saj se osredotočam, da rešim svoje stvari v glavi (C73), da se odločim, kaj mi je všeč...(C74)

11. Kakšne so tvoje želje za prihodnost? Kdo želiš, da je ob tebi in na koga bi se želel/a obrniti, ko bi potreboval/a pomoč?

Želim si še punce (C75), družine (C76), da bom dober oče (C77), dobro službo (C78), da bo služba tudi časovno OK (C79), da bom zdrav (C80), da sem športno v formi (C81), da bi dovolj zaslužil (C82).

12. Koga pa si želiš ob sebi?

Želim si tudi, da bojo v prihodnosti z mano prijatelji (C83), samo ne vem kateri bodo ostali (C84).

13. Kaj ti je v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja všeč?

Najbolj mi je všeč hrana (C85). Potem še skupinski pogovori (C86), ker lahko povem vse, kar mi je OK (C87) in kaj mi ni (C88), in tudi zato ker so zaupni pogovori (C89). Všeč mi je tudi stanovanje (C90), manjka mi samo še kakšen fant (C91), da bi z njim igral nogomet lahko (C92). Terapije s konji so super (C93), se veliko naučimo (C94) in sproščajo (C95). Všeč mi je tudi, da lahko gremo zjutraj teči, če želimo (C96).

14. Kakšne spremembe opazaš pri sebi odkar si v programu? Kako vpliva nate?

Sem dosti bolj sproščen kot sem bil včasih (C97), se lahko tudi drugi več pogovarjajo z mano zaradi tega (C98). Ker kadar sem pod pritiskom, sam tudi na druge pritiskam (C99) in postane ozračje napeto (C100). Tukaj pa je okolje mirno in mi je v redu (C101), da so neka pravila, ki jih upoštevamo (C102). Če se sam zavedaš zakaj si tu, se v programu najdeš (C103) in ga sprejmeš (C104). Sam vem zakaj sem tu (C105), izboljšujem samozavest (C106), zato mi program ustreza (C107).

15. Bi kaj spremenil, da bi bilo po tvojem mnenju boljše in kako?

Spremenil bi, da bi se lahko družili z ostalimi skupinami (C108), ker bi lahko večkrat igral nogomet (C109). Da bi imeli več dejavnosti v gozdu (C110), sprehode (C111), ker se bolj sprostiš (C112) in takrat tudi več poveš o sebi (C113), punce pa sprehodov ne marajo preveč (C114).

9.3.4. Intervju D:

1. Opiši mi, kako poteka tvoj običajen dan.

Med šolo se zbudim ob pol sedmih (D1), grem na avtobus (D2), v šolo (D3). Preden se začne moram še malo počakati (D4), vmes berem knjige (D5). Šola traja do pol treh (D6), grem spet na bus (D7) in še v

knjižnico (D8). Doma peljem psa na sprehod (D9), potem gledam serije (D10), filme (D11). Šele zvečer naredim nalogo (D12), potem je večerja (D13). Večermamo vedno vsi skupaj, celotna družina (D14), poem grem pa že kmalu spat, do desetih sigurno (D15).

2. Kaj te spravi v dobro voljo?

Kakšen film (D16) ali knjiga (D17). Drugače pa pes (D18) ali pa, da delam stvari, ki so mi všeč (D19) npr. rada sestavljam sestavljanke (D20), delam zapestnice (D21), pišem zgodbe (D22). Razmišljam, da bi napisala knjigo (D23). Rada počnem tudi kaj novega (D24).

3. Kaj rad/a počneš v življenju (hobiji...)?

Trenirala sem lokostrelstvo (D25), mažoretke (D26), letos bom trenirala balet (D27), sem se vpisala, ker mi je res všeč (D28).

4. Kako bi potekal tvoj dan – brez ovir in težav? Opiši mi svoj sanjski dan.

Potekal bi tako, da bi spala do poldneva (D29). Imela za zajtrk in kosilo palačinke (D30). Da sem na morju (D31), jaham konje (D32), popoldne pa bi preživela na samem (D33), v miru (D34), brala knjige (D35), pogledala kakšen film (D36).

5. Na katerih področjih potrebuješ podporo? Ob katerih dejavnostih ali trenutkih v življenju želiš, da ti kdo pomaga?

Podporo potrebujem, ko grem v družbo (D37), da bi poznala koga, ki pozna družbo (D38) in bi se lažje vključila (D39). Ali pa ko delamo nekaj novega (D40), da bi kdo že znal in mi po korakih razložil kako se nekaj naredi (D41).

6. Kdo ti nudi to podporo in na kakšen način jo prejemaš?

Imam par prijateljev (D42), ki so mi pripravljeni pomagat (D43).

7. Kako ocenjuješ to pomoč in podporo? Si z njo zadovoljen/a? Opiši.

Z podporo družine sem pa zadovoljna (D44), še bolj s strani prijateljev (D45). Starši bi si želeli, da imam več družbe (D46), vendar meni tako paše kot je (D47).

8. Kaj bi še potreboval/a (da bi bilo boljše, je podpore premalo)?

Sem kar zadovoljna (D48).

9. Kakšne so tvoje želje za prihodnost? Kdo želiš, da je ob tebi in na koga bi se želel/a obrniti, ko bi potreboval/a pomoč?

Da bi bila režiserka (D49), igralka (D50). Če pa ne bi ratal, bi šla pa v smer biologije (D51) in preučevala življenje živali (D52). Želim si tudi, da bi bila bolj samozavestna (D53). Da si ne bi mislila, kaj si drugi mislijo (D54), in da bi lahko to tudi popravila (D55). Za enkrat še ne morem (D56).

10. Kaj ti je v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja všeč?

Všeč mi je družba, smo se res ujeli (D57). Bala sem se, da se ne bomo ujeli (D58) in bo vsak bolj zase (D59), ker sama nisem najboljša, da se vključim (D60). Všeč mi je delo s konji (D61), hodulje (D62), plezanje (D63), da smo šli ven (D64). Da smo lahko sami pekli in kuhali večerjo (D65).

11. Kakšne spremembe opažaš pri sebi odkar si v programu? Kako vpliva nate?

Sem bolj sproščena se mi zdi (D66). Zelo mi je pomagalo, ko so drugi na pogovornih skupinah govorili o sebi (D67), sem tudi jaz lažje (D68) in še kaj sem se naučila od njih (D69). Pridobila sem na samozavesti (D70), pri vključevanju v družbo sem boljša (D71) – imam eno izkušnjo več (D72). Pogovorne skupine so mi pustile vtis tudi zato, ker sem nekaj povedala in so mi drugi dali nasvet, mi je pomagalo (D73).

12. Bi kaj spremenil, da bi bilo po tvojem mnenju boljše in kako?

Da ne bi bilo vse točno po urniku (D74), če pa že, da bi bili tudi ostali vzgojitelji potem točni, če že to od nas pričakujejo (D75).

9.3.5. Intervju E:

1. Opiši mi, kako poteka tvoj običajen dan.

Čez vikend vstanem ob šestih (E1), da peljem psa na sprehod (E2). Ob sobotah smo pri babici (E3) in pripravljamo obroke (E4). Ko sem na obisku pri babici, je zraven tudi fitness (E5), katerega večkrat obiščem, mi je všeč (E6). Malo sam na telefonu (E7), malo z družino (E8).

2. Kaj te spravi v dobro voljo?

Glasba in vse kar je povezano z njo (E9) – ples (E10), petje (E11) in umetnost nasploh (E12). Potem pa tudi šport (E13), najbolj odbojka (E14), fitness (E15). In tudi trenutki, ko se igram s psom (E16).

3. Kaj rad/a počneš v življenju (hobiji...)?

Pojem (E17), plešem (E18), treniram odbojko (E19), igram klavir (E20), kitaro (E21), pišem skladbe (E22).

4. Kako bi potekal tvoj dan – brez ovir in težav? Opiši mi svoj sanjski dan.

Da bi spala kolikor dolgo bi lahko (E23), da bi imela bogate (E24) in zdrave obroke (E25), za zajtrk bi imela kruh in belo kavo (E26), za malico grozdje (E27), kosilo lignje (E28) in za popoldansko malico gozdne sadeže (E29), za večerjo štruklji (E30).

5. Koga bi si pa želela ob sebi?

V sanjskem dnevu bi si želela imeti zraven najboljše prijatelje (E31).

6. Na katerih področjih potrebuješ podporo? Ob katerih dejavnostih ali trenutkih v življenju želiš, da ti kdo pomaga?

Pri fiziki (E32) in tehniki (E33). Nista mi všeč (E34), zato se ju niti ne učim rada sama (E35).

7. Kdo ti nudi to podporo in na kakšen način jo prejemaš?

Pomagajo mi sošolci (E36), mi je pa enkrat tudi učiteljica pri tem pomagala (E37), se učila z mano (E38).

8. Kako ocenjuješ to pomoč in podporo? Si z njo zadovoljen/a? Opiši.

V redu (E39).

9. Kaj bi še potreboval/a (da bi bilo boljše, je podpore premalo)?

Želela bi si, da bi imela na eni rami hudička (E40), na drugi angelča (E41) in vsak od njiju bi mi povedal svoj nasvet (E42), kaj je dobro (E43) in kaj slabo (E44) in bi se potem lažje odločila (E45), npr. katero hrano lahko jem, kaj je že preveč sladko za pojest (E46).

10. Kakšne so tvoje želje za prihodnost? Kdo želiš, da je ob tebi in na koga bi se želel/a obrniti, ko bi potreboval/a pomoč?

Želim si pevsko kariero (E47), osebnega trenerja za športni trening (E48), telovadbo vsak dan (E49).

Ob sebi bi si želela babico (E50) in mamo (E51), ker me podpirata (E52). Oče (E53) in dedi (E54) me bolj malo, se mi zdi, da me ne razumeta tolik (E55).

11. Kaj ti je v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja všeč?

Ko špilamo odbojko (E56), gledamo filme (E57), če niso preveč boring (E58). Da imamo vseeno svoj čas zase (E59), posebej od vzgojiteljev (E60) in ni kot zapor (E61). Da se lahko objamemo (E62), da se lahko pogovorimo prosto, brez nadzora (E63).

12. Kakšne spremembe opazaš pri sebi odkar si v programu? Kako vpliva nate?

Se mi zdi, da razmišljam bolj odraslo (E64), dam tudi drugim priložnost (E65), da povejo mnenje (E66) in ga spoštujem (E67). Sem odkrita (E68) in ne zadržujem v sebi (E69). Na konflikte se odzivam z manjšo jezo (E70).

13. Bi kaj spremenil, da bi bilo po tvojem mnenju boljše in kako?

Urniki so prenatrpani (E71), moti me točnost, preveč je je (E72). Želela bi si urnika za hrano (E73), tudi za malco, ne samo za glavne obroke (E74). Tako pa samo razmišljam kaj vse bi lahko bilo (E75) in mi na koncu ni všeč (E76). Js sem ful perfekcionista, pa me pol take stvari morijo (E77) in me je zelo zmotilo, ko sem pa jaz bila točna in terapije še ni bilo (E78), sem bila res slabe volje potem (E79). Spremenila bi, da bi se lahko družili z drugimi (E80).

9.3.6. Intervju F:

1. Opiši mi, kako poteka tvoj običajen dan.

Ob desetih se zbudim (F1), jem zajtrk (F2), gledam serije (F3), jem kosilo (F4), ki si ga skuham sama (F5). Pol grem ven (F6), se mal družim s prijatelji (F7), gremo peš v park (F8), za kakšno uro ali dve. Potem, ko pridem domov, spet gledam serije (F9) in grem spat (F10).

2. Kaj te spravi v dobro voljo?

Kakšna dobra pesem, npr. Gone gone gone je ena taka dobra (F11). Pa to, da se lahko zaneseš na nekoga (F12). Pa prijatelji (F13).

3. Kaj rad/a počneš v življenju (hobiji...)?

Gledam serije (F14), pa hodim na sprehode (F15), kadar ni prevroče. Res ne maram vročine, sem rajši zunaj na deževen dan (F16).

4. Kako bi potekal tvoj dan – brez ovir in težav? Opiši mi svoj sanjski dan.

Zgledal bi tko, da bi pojedla deset pic (F17) in se ne bi mogla zredit (F18).

5. Na katerih področjih potrebuješ podporo? Ob katerih dejavnostih ali trenutkih v življenju želiš, da ti kdo pomaga?

Potrebujem finančno podporo, samo to (F19).

6. Kdo ti nudi to podporo in na kakšen način jo prejemaš?

Od staršev (F20), da mi nakazujejo denar, me preživljajo, do 26. ga leta (F21).

7. Kako ocenjuješ to pomoč in podporo? Si z njo zadovoljen/a? Opiši.

Da lahko preživim, je super (F22). Drugega od njih ne rabim (F23), bi šla samo stran (F24), kakor sem tudi naredila (F25).

8. Zakaj si si pa želela stran in kam si odšla?

Šla sem, ker tam nisem več zdržala (F26). Prehuda situacija za govorit (F27). Zdaj sem pa v kriznem centru (F28). No, zdaj sem pa tukaj (F29).

9. Kaj bi še potreboval/a (da bi bilo boljše, je podpore premalo?)?

Da bi bili starši to kar morajo biti (F30), da bi kdo prevzel to vlogo (F31). Take vrste podporo potrebujem, starše (F32).

10. Kakšne so tvoje želje za prihodnost? Kdo želiš, da je ob tebi in na koga bi se želel/a obrniti, ko bi potreboval/a pomoč?

Da sem nasprotje od družine (F33), da dajem naprej tisto, kar oni meni niso (F34). Res si želim, da moji otroci ne bodo doživljali tega, kot sem jaz (F35). Ni podpore s strani družine (F36), so me razočarali (F37). Zato sem pa tukaj (F38).

Drugače bi pa postala turistični vodnik (F39), pa da bi lahko govorila vedno v angleščini (F40).

11. Kaj ti je v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja všeč?

Podeželje mi je všeč (F41), je vse tako umirjeno (F42), terapija s konji je v redu (F43).

12. Kakšne spremembe opazaš pri sebi odkar si v programu? Kako vpliva nate?

Nisem se spremenila nič (F44). Bi pa šla še enkrat (F45), ker so mi všeč ljudje (F46), ena dodatna izkušnja več (F47). Čeprav smo se ujeli (F48), skupine v bistvu ne poznam (F49), in tud ne moreš zaupat (F50).

13. Se ti zdi, da se niste dovolj povezali, da ne bi mogla zaupat drugim?

To lahko samo sebi (F51), ker tud sam najboljše veš, kaj si dal skozi in tko (F52).

14. Bi kaj spremenil, da bi bilo po tvojem mnenju boljše in kako?

Sovražim urnik (F53) in to strukturo (F54), moglo bi biti bolj na free (F55). Program ima po mojem mnenju pomanjkljivosti (F56), čisto premalo je individualnih pogovorov (F57) in nič se ne pogreznesh vase (F58), da bi rešil tisto, zaradi česar si prišel (F59). S skupino se bolj samo nekaj zafrikavamo (F60), nič dela zares (F61). Če se mene vpraša je strokovnosti čisto premalo (F62). Jst sem prišla sem, da naredim nekaj na sebi (F63), konkretne spremembe (F64), počutim pa se kot da sem na počitnicah (F65).

Spremenila bi tud to, da bi lahko šli malo posebej (F66), ne vedno vsi skupaj, kot skupina (F67).

9.3.7. Intervju G:

1. Opiši mi, kako poteka tvoj običajen dan.

Zjutri, ko se zbudim (G1), še ležim malo v postelji (G2), pol sm ene pol ure na telefonu (G3). Ko grem končno iz postelje, si naredim nego obraza (G4), zajtrk (G5). Potem grem brat knjigo in berem do kosila (G6), če ne vstanem preveč pozn (G7). Potem skuham kosilo (G8), nato pa pride iz službe mami (G9). Po kosilu grem mal na računalnik (G10), gledam kkšno serijo (G11), mal poležim (G12) in ponavadi tudi zaspim zraven (G13). Potem se družim mal z mami (G14), mi da kakšno delo (G15). Zvečer se dobim s prijateljem (G16), ko pridem domou sem še na telefonu (G17), dokler mi ga mami ne vzame (G18) in spat (G19).

2. Kaj te spravi v dobro voljo?

Po navadi je to branje (G20), ker me sprošča (G21) in ful pomiri (G22). Najraje berem romane (G23). Ali pa tudi prijatelji me spravjo v dobro voljo (G24), druženje z njimi (G25). Pa tud kakšni random trenutki, čist odvisno (G26).

3. Kaj rad/a počneš v življenju (hobiji...)?

Zelo rada jaham (G27), berem (G28) in pojem (G29).

4. Kako bi potekal tvoj dan – brez ovir in težav? Opiši mi svoj sanjski dan.

Da se zgodi zbudim, okoli osmih (G30) in sem na telefonu samo petnajst minut (G31), da na hitro pregledam social media (G32). Potem, da si naredim nego obraza (G33), umijem zobe (G34)... Si pripravim zdrav zajtrk (G35) in naredim že dopoldne en dober workout (G36). Nato peljem na sprehod psa (G37), si skuham kosilo (G38). Idealno bi bilo popoldansko branje (G39), zraven pa bi imela mačka, ki bi spal (G40). Ko pride mami iz službe, bi se z njo malo družila (G41). Zvečer bi si naredila še nego obraza (G42) in poskrbela za ostalo higieno (G43). Nato bi bila priprav zdrave večerje (G44) in spat (G45).

5. Na katerih področjih potrebuješ podporo? Ob katerih dejavnostih ali trenutkih v življenju želiš, da ti kdo pomaga?

Pri tem, da bi bolj gledala na svojo samopodobo (G46). Da bi me kdo naučil, da se sprejemam takšno kot sm (G47) in, da je vredu če sm taka (G48), da si moram biti všeč (G49) in zadovoljna sama s sabo (G50). Bi si želela pomoči (G51), zdaj jo imam tukaj (G52), mislem zaradi tega sm pršla (G53).

6. Kdo ti nudi to podporo in na kakšen način jo prejemaš?

Podporo imam tukaj v Rakitni (G54), zato sem tudi tukaj (G55), da bi dobila dobro samopodobo (G56). Prejemam jo s skupinskimi pogovor (G57), mi je všeč (G58), ko si izmenjamo izkušnje (G59), se dopolnjujemo (G60), lahko govorimo o vsem (G61).

7. Kako ocenjuješ to pomoč in podporo? Si z njo zadovoljen/a? Opiši.

Podpora v Rakitni je super (G62). Doma me podpira tud mami (G63), ki se po mojem mnenju najbolj trudi (G64), takoj za njo je tudi moja sestra (G65). Ati se pa skuša truditi (G66), vendar ga skoraj nič ni doma, tako, da tega ne more (G67).

8. Kaj bi še potreboval/a (da bi bilo boljše, je podpore premalo?)?

Želela bi si imet tak krog prijatlov (G68), da bi vsi skupaj ven hodili, ne nekaj posebej (G69); kot da smo ena klapa (G70). Bi se sama boljše počutila (G71). Pa za doma bi potrebovala, da bi bil ati več časa doma (G72) in bi se lahko boljše povezal (G73) in bli skupi (G74).

9. Kakšne so tvoje želje za prihodnost? Kdo želiš, da je ob tebi in na koga bi se želel/a obrniti, ko bi potreboval/a pomoč?

Da ne bi imela problemov z depresijo (G75). Da bi končala šolo (G76), naredila kakšen tečaj za kozmetiko v tujini (G77), dobila službo (G78), imela družino (G79) in bila srečna (G80).

Obrnit bi se želela na mojo bestico (G81). Želim pa si tud še naprej ohrant tok dobre stike s sestro (G82) in mami (G83).

10. Kaj ti je v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja všeč?

Ja, všeč so mi te pogovorne skupine (G84), kt sm že rekla, pa aktivnosti s konji (G85).

11. Kakšne spremembe opazaš pri sebi odkar si v programu? Kako vpliva nate?

Sem se zelo spremenila odkar sem tukej (G86), iz dneva v dan so spremembe (G87), ampak se jih ne opazi takoj. Šele pol čez neki dni jih vidim (G88). Naučila sem se novih tehnik, kako se spravim iz depresije (G89), da ni rešitev samopoškodovanje (G90), ampak imam zdaj dnevnik, v katerega zapisujem čustva (G91) in mi je tko pol lažje (G92).

12. Bi kaj spremenil, da bi bilo po tvojem mnenju boljše in kako?

Da bi lahko mel pri sebi telefone preden gremo spat (G93), sicer razumem, zakaj ne smemo, da se počasi umirjamo za spanje (G94), samo bi bilo vseeno fajn (G95).

9.3.8. Intervju H:

1. Opiši mi, kako poteka tvoj običajen dan.

Med tednom grem delat (H1), k pridem domou mal pojem (H2) pa grem spat (H3). Pol se pa zvečer pripravim za nasledn dan (H4) pa grem spat (H5). Nč tazga (H6).

2. Kaj te spravi v dobro voljo?

Druženje s prijatli (H7), pa ubistvu tud delo, k ga delam (H8).

3. Kaj rad/a počneš v življenju (hobiji...)?

Rad se vozim s kolesom (H9), pa všeč mi je tud moje delo (H10), bi reku, da je kr za hobi, ker sem navdušen nad tem (H11), kar bom tud kasnej delu, gradbeništvo (H12).

4. Kako bi potekal tvoj dan – brez ovir in težav? Opiši mi svoj sanjski dan.

Moj sanjski dan bi bil tak, da bi mel punco (H13) in z njo preživel ta dan (H14), pa da bi mal šetala po Ljubljani (H15), šla na kosilo (H16), al pa tud na morje (H17).

5. Na katerih področjih potrebuješ podporo? Ob katerih dejavnostih ali trenutkih v življenju želiš, da ti kdo pomaga?

Se mi zdi, da na splošno potrebujem več spodbude v življenju (H18). Da bi me kdo ob določenih stvareh mal podprl (H19), me pohvalu za stvari (H20). To mi res velik pomen (H21). Al pa, da bi mi kdo reku, da bo v življenju vse vrede, da se bo vse zrihtal (H22).

6. Kdo ti nudi to podporo in na kakšen način jo prejemaš?

Velikrat me doma pohvali mama (H23), me podpira (H24), spodbuja pri tem, da hodim delat (H25), me večkrat tudi pohvali (H26). To se mi zdi res lepo (H27) in mi velik pomen, res (H28). Z njo se pogovarjam (H29), me kaj vpraša, kako sem itd. (H30) tudi tukej v Rakitni me zdaj podpirajo (H31), ko mam te pogovorne skupine (H32), pa tud individualne, mi tud velik pomenjo (H33).

7. Kako ocenjuješ to pomoč in podporo? Si z njo zadovoljen/a? Opiši.

Sem zadovoljen (H34).

8. Kaj bi še potreboval/a (da bi bilo boljše, je podpore premalo?)?

Se mi zdi, da je kr ok (H35).

9. Kakšne so tvoje želje za prihodnost? Kdo želiš, da je ob tebi in na koga bi se želel/a obrniti, ko bi potreboval/a pomoč?

Želim si najdit punco (H36), k me bo podperala (H37), tud pol k staršev več ne bo (H38), pa da me bojo tud prjatli podpiral (H39). Pa, da bi bil zadovoljen v službi (H40) in enkrat postal sam svoj šef (H41).

10. Kaj ti je v programu Reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja všeč?

Všeč so mi skupinski pogovori (H42) in individualni (H43), se velik naučim iz tega (H44). Pa tud aktivnosti vse so mi tukaj všeč (H45).

11. Kakšne spremembe opažaš pri sebi odkar si v programu? Kako vpliva nate?

Opazam, da sm bolj samozavesten (H46), ta nova družba in novi prijatelji, ki sem jih pridobil so name vplival tko, da sem bolj komunikativen (H47). Tko, celotn program je dobr vplival name (H48), in tudi te pogovori z terapeuti, vse skupej (H49).

12. Bi kaj spremenil, da bi bilo po tvojem mnenju boljše in kako?

Prehitr gremo spat (H50), pa telefone bi lahko mel skos (H51), tud ponoč, da bi si lahko prižgal musko, če ne bi mogel spat (H52).

9.3.9. Intervju s socialno delavko

1. Kakšno vlogo ima socialno delo v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna?

Trenutno se ravnokar uvaja prvo odprto delovno mesto socialnega delavca. Socialna služba najprej zbira podatke in soglasja staršev, da lahko nudimo pomoč naprej mladostnikom, na primer pri izbiri šole, iskanju zaposlitve, stanovanj, ureditev štipendije, skratka za vse informacije, ki jih želim o njih pridobiti od drugih za namen pomoči. Potrebno je, da se starši o tem strinjajo, drugače imam zaprte roke. Ob pogovorih s starši naredim tudi načrte dela. Prav tako z mladostniki, iščemo cilje ali rešujemo skupaj konfliktno situacijo. Delamo na tem, da se kakovost življenja mladostnikov izboljša. Dela je veliko, časa pa malo, vse pa je odvisno tudi od tega, koliko časa je mladostnik pri nas. Nekateri odidejo tudi predčasno, takrat je delo zelo težko nadaljevati.

Zdi se mi pomembno sodelovanje z drugimi strokami v Rakitni, da si pridobimo celotno sliko mladostnika, da veš kaj se dogaja in potem tudi sam lažje delaš. To povezovanje je pri nas ključno, zato imamo tudi strokovne time, vsaj enkrat tedensko, na katerih spremljamo vsako osebo, ki je pri nas. Podamo strokovna mnenja, si izmenjujemo izkušnje z mladostnikom, prav tako ob predaji smen se srečamo z zaposlenimi v popoldanskem času in poročamo o tem, kaj se je dogajalo itd.

Moje delo je tudi, da sporočam centrom za socialno delo svoja opažanja, da nato oni ukrepajo naprej, ko jaz npr. po zaključenih programih mladostnikov ne morem več. Tega se kar držim, zapišem vsako pomembno opažanje in pošljem.

2. Kako pa nadaljujete delo z mladostniki, po odhodu in po zaključitvi programa?

Zdravilišče je za mladostnike neka vmesna faza za ponovno vključitev v družbo – tukaj dobijo izkušnje, z vključevanjem in povezovanjem z člani skupine kot tudi določene terapije, s katerimi spoznavajo same sebe. Z nekaterimi smo še vedno v kontaktu, se slišimo po telefonu in jih samo spremljam, spodbujam pri odločitvah. Težko je, da bi se dobili in videli v živo, saj je Rakitna za mnoge zelo oddaljen kraj in težko pridejo nazaj, sama pa tudi ne morem pogosto zapuščati delovnega mesta zaradi novih mladostnikov, ki so takrat trenutno v programu. Kot pravim, opažam veliko dela, ki ga ne morem v celoti opravljati, kot bi bilo potrebno.

Delam pa po večini v tej smeri, da se mladostniki zavedajo tega, s čimer so prišli, da delamo na napakah, da delamo na način, da lahko z napakami tudi živimo. Na ta način poskušam mladostnike okrepiti in jim dati moč, da lahko samostojno rešujejo določene situacije, tudi za naprej.

3. Kakšno vlogo ima v socialnem delu delo z družino?

Brez dela z družino je zelo težko. Je zelo pomembno, ker vse izhaja iz družine. Vzorci, ki se pojavljajo pri mladostnikih, velikokrat (skoraj vedno) izhajajo iz družine. Zato je sodelovanje z mladostniki, starši in nami zelo pomembno. Problemi velikokrat izhajajo iz družine, zato so tam tudi rešitve. Če se lahko tako izrazim, je pri nas v Rakitni, in vedno v socialnem delu, pomembno zdravljenje celotne družine; med in tako tudi po zdravljenju. Vsem vključenim bi bilo potrebno dati nek uvid v to, kaj se dogaja in zakaj so tukaj.

4. Kaj pa v primerih, ko družina ni podporná za mladostnike?

Še vseeno je pomembno, da poskušamo delati v tej smeri, da delujemo skupaj s starši, če le želijo. Vendar pa v primerih, ko je problem eden od staršev, ali oba (pa naj se sliši še kako grdo), pa je meni pomembno, da mladostniku povem, s kakšnimi težavami se sooča starš sam, da naj mu zaradi tega ne zameri. V takih primerih sodelujem še vedno z vsemi, vendar posebej. Posebej pomagam staršem in posebej mladostniku. Včasih je tudi tako, da se mladostnik za nekaj časa umakne iz družine, za razmislek, da se stvari pomirijo, se razjasnejo nekatere stvari in se potem tudi lažje rešijo, vzpostavljajo novi odnosi z drugačnimi začetki.

5. Kako konkretno sodelujete s starši?

Največkrat jih že ob sprejemu pozdravim in imamo kratek uvodni pogovor. Nato jih povabim še naprej na pogovore, velikokrat je potreba, da jih vključujem v druge oblike pomoči, sodelujem z drugimi organizacijami, jih usmerjam, informiram. To je zelo pomembno, saj jim velikokrat manjka informacij, potem sprašujem o dogodkih in spremljam (preverjam naše dogovore, jim pomagam pri opravkih)...

6. Se zgodi, da starši ne želijo sodelovati, kako jih pripravite na sodelovanje?

Nekateri starši res ne želijo sodelovat, se bojijo, da bi jih česa obsodili, se ustrašijo itd. Takrat jih postopoma z iskreno komunikacijo in z razlago o namenu pomoči poskušam povabiti na pogovor. V določenih primerih tudi s pomočjo centra za socialno delo. Se mi zdi pomembno vztrajati, saj s tem, ko pomagam staršem, pomagam tudi mladostnikom.

Sicer glede na izkušnje velikokrat ni lahko. Ker nekateri niso pripravljeni delati, nekateri ne vidijo problema, zato se jim zdi sodelovanje nesmiselno. Veliko pa je že bilo primerov, ko starši ne zmorejo, se zavedajo v čem je težava, vendar enostavno je vsega preveč. Zato so potrebni zelo majhni koraki, postopoma in seveda iskrena komunikacija.

Se pa tudi zgodi, da mladostniki ne želijo sodelovati s starši. Razlogov je veliko. V teh izrednih razmerah nato sodelujemo samo z mladostnikom, s starši pa poskusimo posebej, počasi pridobiti stike. Cilj dela je, da se uredi življenje mladostnikov, po navadi pa je vse povezano z odnosi v družini. Ko pa se posameznik bodisi mladostnik bodisi starš spreminja, se spreminja tudi njegov odnos oziroma pogled na odnose z drugimi.

7. Kakšne so še podporne skupine za mladostnike, kam jih usmerjate oziroma na koga se mladostniki poleg družine še obračajo?

Zelo različno, usmerjamo jih na druge organizacije, razna društva, za sproščenost, vse je odvisno od njihovih težav, od tega, zaradi česar so prišli k nam. Velikokrat jih usmerim na svetovalni center za otroke mladostnike in starše, tukaj izvajam asertivne delavnice, kjer se pogovarjamo o odnosih, komunikaciji, strategijah za preživetje. Sodelujem tudi z različnimi stanovanjskimi skupinami, podam informacije mladostnikom, kam se lahko vključijo, kako se vključijo. Zgodi se tudi, da grem z njimi, jih pospremim, da jim je lažje, vsaj ta prvi stik vzpostaviti. Podpornih skupin za mladostnike je veliko, jaz sem tukaj v vlogi posrednika, ker jim predajam informacije o tem, kam se lahko obrnejo, saj mnogokrat teh organizacij ne poznajo.

V življenju pa se mladostniki obrnejo na različne podporne skupine. Vsi so v preteklosti že imeli izkušnje s pogovori s psihiatri, terapevti, psihologinjami, tako da je strokovna pomoč zagotovo ena izmed njih. Ostalo so še prijatelji, ampak tisti redki, ki nudijo pomoč, seveda družina, zdaj odvisno od tega, s kakšnimi težavami se sooča tudi družina sama; ki sicer v določenih primerih želi pomagati in nuditi podporo, pa kdaj tudi ni ustrezna. Res odvisno od vsakega mladostnika.

Usmerjam pa tudi starše, nekateri grejo po priporočilih. Prav tako kot mladostnike po zaključeni obravnavi pokličem in malo spremljam, kako gre itd. Povem pa tudi, da jaz predstavljam podporo in me lahko kadarkoli pokličejo ali pridejo do mene.

9.4. Odprto kodiranje

Tabela 9.1

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
A1	Med počitnicami zelo različno	Raznoliko preživljanje prostega časa	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A2	Dopoldan spim	Spanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A3	ali pa grem ven	Preživljanje prostega časa na svežem zraku	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A4	gledam televizijo in tako naprej v tem smislu	Gledanje filma	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A5	Med šolo se zjutraj zbudim	Jutranje bujenje	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje

A6	s prijatelji in sošolci gremo na kavo	Druženje s sošolci ob kavi	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A7	potem pa v šolo	Pouk	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A8	Po pouku se včasih še družimo	Druženje po pouku	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A9	drugače pa grem domov	Po šoli odhod domov	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A10	Malo počivam	Popoldanski počitek	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A11	nato se učim	Delo za šolo	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A12	in grem spat	Ponoči spanje	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
A13	V dobro voljo, hm... spanje definitivno	Spanje	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
A14	druženje	Druženje	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
A15	in pogovori	Pogovori	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
A16	Zelo rada spim	Spanje	Hobiji		Vsakdanje življenje
A17	poslušam glasbo	Glasba	Hobiji		Vsakdanje življenje
A18	gledam razne serije, to so moji hobiji večinoma	Gledanje serij	Hobiji		Vsakdanje življenje
A19	Sanjski dan bi potekal zelo sproščeno	Sproščenost	Za sebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
A20	brez tesnobe	Življenje brez tesnobe	Za sebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
A21	ki jo doživljam ves čas	Nenehen občutek tesnobe	Osební občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
A22	in brez disociacij	Živeti brez disociacij	Za sebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
A23	ter teh "slabih misli"	Biti brez negativnih misli	Za sebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
A24	Ob sebi bi ves čas imela tudi kučka	Prisotnost psa	Aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
A25	Mislím, da na vseh potrebujem pomoč	Na vseh področjih	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
A26	Da me spodbujajo	Spodbujanje	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
A27	zagotovijo, da bo vse v redu	Potreba po pomiritvi, da se bo vse umirilo	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
A28	da se bom zavedala, da sem sama sebi dovolj	samospoštovanje	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
A29	da imam pravico se počutiti tako,	Sprejemanje lastnih čustev	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom

	kot se				
A30	Potrebujem torej konkretno pomoč pri sprejemanju same sebe	Sprejemanje sebe	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
A31	In pa pomoč s hrano	Pri težavah s hrano	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
A32	še posebej takrat, ko mi je težko in hudo	V težkih situacijah	Čas	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
A33	Podporo mi nudi moja razredničarka	S strani razredničarke	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
A34	ko se pogovarjava	Preko pogovora	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
A35	pomoč mi nudijo tudi prijatelji	Prijatelji	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
A36	ko se družimo in pogovarjamo	Preko druženja, pogovorov	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
A37	Pomaga mi tudi pogovor s psihologinjo	S strani psihologinje, s pogovorom	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
A38	In vsi nasveti, ki jih prejmem	Nasveti tretjih oseb	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
A39	S podporo je tako, sem	Delno zadovoljstvo	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
A40	in nisem zadovoljna	Delno zadovoljstvo	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
A41	Želim si, da bi bila sposobna čutiti ljubezen in sprejemanje	Sposobnost za sprejemanje ljubezni	Za sebe	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
A42	Bi bilo potem tudi lažje oceniti podpore	Zaradi nedoživetih čustev posledično težka racionalizacija prejete podpore	Občutki	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
A43	Materinsko mamo	Za mamo, da prevzame materinsko vlogo	Za druge	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
A44	in, da bi mi nudila ljubezen	Po materinski ljubezni	Odnosi	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
A45	Da bi tudi ona bila sposobna čutiti	Po večjem sprejemanju s strani matere	Odnosi	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
A46	in biti prisotna v trenutku	Po izražanju čustev matere	Odnosi	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
A47	Želim si, da bi še malo več zrastle	Po osebni rasti	Za sebe	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
A48	Želim si tudi, da bi bilo v mojem življenju še čim več takih razredničark,	Po tesnih odnosih	Odnosi	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov

	kot je moja				
A49	Z njo imam res en tak materinski odnos	Materinski odnos z razredničarko	Odnosi	Občutki	Vsakdanje življenje
A50	In pa želim si še več stikov s prijatelji	Bolj intenzivni stiki s prijatelji	Odnosi	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
A51	Všeč mi je, da imamo lahko na vsake toliko na obisku kužka	Obisk živali	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
A52	zadovoljna sem s pogovori – individualnimi	Individualni pogovori	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
A53	in skupinskimi	Pogovorne skupine	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
A54	Všeč so mi tudi ustvarjalne delavnice	Ustvarjalne delavnice	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
A55	predvsem pa plezanje	Plezanje	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
A56	ker zelo uživam pri tem	Plezanje	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
A57	in tudi sama doma plezam	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
A58	Name vpliva dobro	Dober vpliv	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami

					hranjenja
A59	se mi zdi, da se bolj počutim	Boljše počutje	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
A60	ampak nekih konkretnih sprememb še ni	Brez sprememb	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
A61	jih še čakam	Še konkretnih sprememb ni	Spremembe	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
A62	Samo to bi rekla, da je premalo individualnih pogovorov	Premalo individualnih pogovorov	Aktivnosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
A63	ker bi jih res potrebovala več	Premalo individualnih pogovorov	Aktivnosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
A64	sem mislila, da bo tega največ	Večje število individualnih pogovorov	Aktivnosti	Pričakovanja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

Tabela 9.2

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
B1	Zjutraj se zbudim	Jutranje bujenje	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B2	se uredim	Urejanje	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje

B3	in grem na avtobus	Odhod na avtobus	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B4	Potem je šola	Pouk	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B5	in po šoli domov	Po šoli odhod domov	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B6	Popoldne ne delam nič za šolo	Popoldanska neaktivnost za šolo	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B7	Med počitnicami se zbudim okoli devetih	Jutranje bujenje	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B8	jem zajtrk	Zajtrkovanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B9	sem na telefonu	Preživljanje časa na telefonu	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B10	Potem grem na kakšen sprehod s psom	Preživljanje prostega časa na svežem zraku	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B11	nato imamo kosilo, ki ga pripravi mami	Kosilo	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B12	Spet sem na telefonu	Preživljanje časa na telefonu	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B13	gledam televizijo	Gledanje televizije	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B14	ali pa grem ven	Preživljanje prostega časa na svežem zraku	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B15	in se družim z družino	Druženje z družino	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
B16	Ko je kdo prijazen do mene	Občutena prijaznost strani drugih	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
B17	ko se imam dobr	Naključni trenutki	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
B18	še posebej, če kj ustvarjam	Ob ustvarjanju	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
B19	Če dosežem kakšen cilj, ki si ga zadam	Ob dosegu cilja	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
B20	Ko kvalitetno izkoristim čas	Kvalitetno izkoriščen prosti čas	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
B21	ko dobim dobro oceno	Dobra ocena	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
B22	Ustvarjam	Ustvarjanje	Hobiji		Vsakdanje življenje
B23	rada rišem	Risanje	Hobiji		Vsakdanje življenje
B24	gledam serije	Gledanje serij	Hobiji		Vsakdanje življenje
B25	ali poslušam youtube	Glasba	Hobiji		Vsakdanje življenje
B26	Zbudila bi se ob sedmih	Zgodnje vstajanje	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B27	in bi bila naspana	Občutek naspanosti	za sebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov

B28	Jedla bi zeleno solato, ker je zdrava	Zdravo prehranjevanje	Hrana	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B29	Šla bi z družino na izlet	Družinski izlet	Osebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B30	na morje	Izlet na morje	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B31	bi se šli skupaj kopat	Skupno kopanje z družino	Osebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B32	Šli bi v mesto	Odhod v mesto	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B33	v trgovine	Obisk trgovin	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B34	bi kupili vse	Nakupovanje	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B35	in ne bi bilo treba plačat	Brezplačne stvari	Želja po drugačnem načinu življenja	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B36	Zvečer bi gledali filme	Gledanje filmov	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B37	jedli kokice	Prehranjevanje s pokovko	Hrana	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B38	in spat	Spanje	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
B39	Imam težave z zaupanjem na splošno	Težave z zaupanjem	Občutki	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
B40	ne želim zaupati nobenemu	Strah pred razočaranjem	Občutki	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
B41	in težave s tem, da nisem velikokrat vesela	Potreba po veselju, občutkih sreče	Občutki	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
B42	Zato bi si želela strokovne pomoči	Strokovna pomoč	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
B43	Ne vem, take, da bi me naučili uživati v življenju	Za pomoč doživljanja sreče	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
B44	Potem pa bi še pomoč pri pouku	Pomoč pri pouku	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
B45	da bi me kdo učil risat	Učenje risanja	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
B46	fotografirat	Učenje fotografiranja	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
B47	Sestrična	S strani sestrčne	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
B48	mami	S strani matere	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
B49	prijatelji, ampak ne vsi	Prijatelji	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
B50	V šoli mi ne nudijo pomoči	S strani šole ni podpore	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
B51	Lahko bi bilo več razumevanja s	Premalo razumevanja	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom

	strani drugih				
B52	če mi kaj ni ok	Želja po večjem razumevanju	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
B53	– samo to bi izboljšala. Da bi razumeli, da sem pač kdaj slabe volje	Želja po večjem razumevanju	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
B54	Kar sem že povedala, več razumevanja	Premalo razumevanja	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
B55	Rada bi naredila šolo – medijsko	Končati šolo	Kariera	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
B56	in dobila službo kot fotograf	Služba fotografinje	Kariera	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
B57	Da bi imela družino	Družina	Odnosi	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
B58	in bi bili vsi srečni	Sreča	Za sebe	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
B59	da se lahko na koga zanesem	Dobri odnosi	Odnosi	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
B60	in mu lahko zaupam	Več zaupanja	Za sebe	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
B61	Všeč so mi sestanovanci, smo se kar ujeli	Dobra komunikacija s sestanovalci	Odnosi	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B62	in delo s konji	Terapija s konji	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B63	Ustvarjanje	Ustvarjalne delavnice	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B64	Manj zaupam ljudem	Nezaupanje v ljudi	Osební občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B65	ker sem tukaj imela slabo izkušnjo s	Nezaupanje zaradi slabe pretekle	Osební občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije

	prijateljico	izkušnje			mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B66	Sem pa bolj odprta	Odprtost pri odnosih z drugimi ljudmi	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B67	in povem več stvari po resnici	Iskrenost pri odnosih	Nove strategije		Strategije preživetja
B68	Terapija s konji me zabava	Terapija s konji	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B69	Niso mi všeč pogovorne skupine	Pogovorna skupina	Aktivnosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B70	ker mi vedno govorijo, da delam narobe	Pogovori o slabih lastnostih posameznikov	Aktivnosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B71	da moram drugače	Pogovori o spremembah, novih načinih življenja	Aktivnosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B72	Da bi bili manj izpostavljeni	Prevelika izpostavljenost	Osební občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B73	in bi dobivali samo naloge od terapevtov	Naloge terapevtov	Glede načina dela	Predlogi o izboljšanju	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi

					motnjami in/ali motnjami hranjenja
B74	oni bi jih pa nato pregledali	Naloge terapevtov	Glede načina dela	Predlogi o izboljšanju	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B75	Lahko bi imeli kosilo v apartmaju	Kosilo v apartmaju	Glede obrokov	Predlogi o izboljšanju	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B76	imeli več prostega časa	Premalo prostega časa	Pravila	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
B77	da bi se lahko še bolj povezali med sabo	Več prostega časa za večjo povezanost med člani skupine	Glede načina dela	Predlogi o izboljšanju	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

Tabela 9.3

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
C1	Med počitnicami se zbudim ob osmih	Jutranje bujenje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C2	mam zajtrk	Zajtrkovanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C3	potem sem malo na telefonu	Multimedija	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C4	ob desetih grem ven do dvanajstih	Preživljanje prostega časa na svežem zraku	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C5	se ukvarjam s športom	Šport	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C6	igram košarko	Igranje košarke	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C7	ali pa telovadim	Telovadba	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C8	Ob dvanajstih mam kosilo	Kosilo	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje

C9	nato vadam – glasbo trobento	Igranje trobente – vaja	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C10	pogledam kakšen film	Gledanje filma	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C11	se družim s sestrico in bratom	Druženje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C12	gremo skupaj kaj ven	Preživljanje prostega časa na svežem zraku	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C13	ali pogledamo kakšen film	Gledanje filma	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C14	Med šolo pa se zbudim ob šestih	Jutranje bujenje	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C15	grem na bus	Odhod na avtobus	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C16	v šolo	Pouk	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C17	Ko je šole konec imam inštrukcije in sem doma šele ob šestih	Delo za šolo	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C18	Potem se končno najem	Kosilo	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C19	delam mal za šolo	Delo za šolo	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C20	po večini si samo pripravim za naslednji dan	Delo za šolo	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C21	Potem sem pa še malo na telefonu	Preživljanje časa na telefonu	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C22	in spat	Spanje	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
C23	Kadar igram nogomet sem dobre volje	Šport	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
C24	se družim z vrstniki	Druženje	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
C25	gremo na pijačo	Druženje	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
C26	na večje tekme	Šport	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
C27	ali pa, ko imamo skupne aktivnosti	Druženje	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
C28	Se ukvarjam s športom	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
C29	najraje nogomet	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
C30	in pa z glasbo	Glasba	Hobiji		Vsakdanje življenje
C31	Ja, trobento sem igral v glasbeni šoli	igranje v glasbeni šoli	Hobiji		Vsakdanje življenje
C32	bil sem v	Glasba	Hobiji		Vsakdanje

	orkestru				življenje
C33	odkar pa hodim v srednjo šolo pa nisem več	Glasba	Hobiji		Vsakdanje življenje
C34	mogoče bom še, moram razmislit	Razmislek o nadaljevanju igranja trobente	Osebn občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C35	Imam jo tudi s sabo	Nesamozavestnost pri igranju trobente	Osebn občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C36	vendar še nisem treniral ali igral	Nesamozavestnost pri igranju trobente	Osebn občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C37	ker bi me vsi slišali	Nesamozavestnost pri igranju trobente	Osebn občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C38	Da bi živel v Londonu, ker se dosti dogaja	Življenje v Londonu	Želja po drugačnem načinu življenja	Sanjski dan	Želje mladostnikov
C39	Enkrat sem že bil tam, ampak s šolo, kjer smo imeli vse organizirano	Izlet v London	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
C40	in smo bili pod nadzorom. Sedaj ne bi bil	Brez nadzora	Želja po drugačnem načinu življenja	Sanjski dan	Želje mladostnikov
C41	Gledal bi nastope na ulicah, ki jih imajo, so zelo zanimivi	Ogled uličnih nastopov	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
C42	šel bi tudi v meka	Obisk restavracije	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
C43	hodil po trgovinah	Nakupovanje	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
C44	in imel vse zastonj	Brezplačne stvari	Želja po drugačnem načinu življenja	Sanjski dan	Želje mladostnikov
C45	Kupil bi si kakšno dobro majico	Nakup dobre majice	Želja po drugačnem načinu življenja	Sanjski dan	Želje mladostnikov
C46	in najboljše športne čevlje	Imeti dobro športno obutev	Želja po drugačnem načinu življenja	Sanjski dan	Želje mladostnikov
C47	S sabo bi vzel svoje sošolce	Druženje s prijatelji	Osebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
C48	če bi bili za iste stvari kot jaz, se mi zdi, da ko bomo starejši ne bomo več imeli podobnih interesov	Izgubljanje prijateljev zaradi različnih interesov	Odnosi	Občutki	Vsakdanje življenje
C49	Da bi imel osebnega	Nogometni trener	Oseba	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom

	trenerja za šport, kot na primer za nogomet				
C50	In pa za trobento	Učitelj za igranje trobente	Oseba	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
C51	da me kdo motivira pri igranju	Motivacija za igranje trobente	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
C52	in me nauči kaj novega	Učitelj za igranje trobente	Oseba	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
C53	ker me trobenta pomirja in sprosti	Sproščanje ob igranju trobente	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C54	Za šolo	V šoli	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
C55	tukaj pa imam krivdo na sebi	Prevzemanje krivde za slab učni uspeh	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C56	ko mi ne gre, ker mi ni všeč	Prevzemanje krivde za slab učni uspeh	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C57	in se potem potrudim sam, da naredim, kolikor pač naredim	Vložen trud za šolo	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C58	Podporo mi najbolj nudijo prostovoljci	S strani prostovoljcev	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
C59	ki se z mano učijo	Učenje	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
C60	brez da bi dobili plačilo	Prostovoljna pomoč	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
C61	Prostovoljci so mi inspiracija	Podpora je navdih	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
C62	jih res občudujem	Občudovanje podpore	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
C63	ker je njihova dobra volja, da se učijo z mano	Hvaležnost za podporo	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
C64	Za inštrukcije je podpora super	Zadovoljstvo	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
C65	sem zadovoljen	Zadovoljstvo	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
C66	Doma pa mi nudijo podporo enostransko	Nejasna podpora družine	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
C67	mama me bolj podpira pri glasbi	S strani mame podpora za glasbo	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
C68	oče pri športu	S strani očeta podpora za šport	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
C69	Ne moreta najti skupne točke	Nejasna podpora družine	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
C70	zato se tudi jaz težko odločim kaj je meni bolj všeč	Iskanje lastne identitete	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C71	Potreboval bi še	Partnerka v	Odnosi	Želje za	Želje

	punca se mi zdi	prihodnosti		prihodnost	mladostnikov
C72	Trenutno je še ne bi imel	V sedanjosti brez partnerke	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C73	saj se osredotočam, da rešim svoje stvari v glavi	Iskanje lastne identitete	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C74	da se odločim, kaj mi je všeč	Iskanje lastne identitete	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
C75	Želim si še punce	Partnerka v prihodnosti	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C76	Družine	Družina	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C77	da bom dober oče	Biti vzoren oče	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C78	Dobro službo	Dobra služba	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C79	da bo služba tudi časovno OK	Ugoden delovnik v službi	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C80	da bom zdrav	Zdravje	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C81	da sem športno v formi	Fizično pripravljenost telesa	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C82	da bi dovolj zaslužil	Potreba po finančnem varstvu	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C83	Želim si tudi, da bojo v prihodnosti z mano prijatelji	Želja po s druženju prijatelji	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C84	samo ne vem kateri bodo ostali	Želja po s druženju prijatelji	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
C85	Najbolj mi je všeč hrana	Hrana	Bivalni prostor, okolica	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C86	Potem še skupinski pogovori	Pogovorne skupine	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C87	ker lahko povem vse, kar mi je OK	Pogovorne skupine	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

C88	in kaj mi ni	Pogovorne skupine	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C89	in tudi zato ker so zaupni pogovori	Pogovorne skupine	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C90	Všeč mi je tudi stanovanje	Stanovanje	Bivalni prostor, okolica	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C91	manjka mi samo še kakšen fant	Premalo moške družbe	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C92	da bi z njim igral nogomet lahko	Brez igralcev za nogomet	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C93	Terapije s konji so super	Terapija s konji	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C94	se veliko naučimo	Novo znanje	Program zdravilišča	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C95	in sproščajo	Sproščenost	Bivalni prostor, okolica	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s

					čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C96	Všeč mi je tudi, da lahko gremo zjutraj teči, če želimo	Jutranji tek po izbiri	Prosti čas	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C97	Sem dosti bolj sproščen kot sem bil včasih	Sproščenost	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C98	se lahko tudi drugi več pogovarjajo z mano zardi tega	Večja komunikativnost	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C99	Ker kadar sem pod pritiskom, sam tudi na druge pritiskam	Neustrezno obnašanje ob občutku pritiska	Stare strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C100	in postane ozračje napeto	Neustrezno obnašanje ob občutku pritiska	Stare strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C101	Tukaj pa je okolje mirno in mi je v redu	Mirna okolica	Bivalni prostor, okolica	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C102	da so neka pravila, ki jih upoštevamo	Upoštevanje pravil	Program zdravilišča	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

C103	Če se sam zavedaš zakaj si tu, se v programu najdeš	Zavedanje o razlogu za vključitev v Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja	Osebni občutki		Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C104	in ga sprejmeš	Sprejemanje Programa reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja	Osebni občutki		Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C105	Sam vem zakaj sem tu	Zavedanje o razlogu za vključitev v Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja	Osebni občutki		Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C106	izboljšujem samozavest	Delo na pozitivni samozavesti	Nove strategije		Strategije preživetja
C107	zato mi program ustreza	Ustreznost programa	Program zdravilišča	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C108	Spremenil bi, da bi se lahko družili z ostalimi skupinami	Premalo moške družbe	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C109	ker bi lahko večkrat igral nogomet	Brez igralcev za nogomet	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C110	Da bi imeli več dejavnosti v	Več dejavnosti v gozdu	Glede načina dela	Predlogi o izboljšanju	Program reintegracije in

	gozdu				rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C111	Sprehode	Sprehodi	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C112	ker se bolj sprostiš	Sproščenost ob sprehodih	Občutki	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C113	in takrat tudi več poveš o sebi	Iskreni pogovori ob sprehodih	Občutki	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
C114	punce pa sprehodov ne marajo preveč	Nazainteresiran ost punc za sprehode	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

Tabela 9.4

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
D1	Med šolo se zbudim ob pol sedmih	Jutranje bujenje	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D2	grem na avtobus	Odhod na avtobus	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D3	v šolo	Pouk	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D4	Preden se začne moram še malo počakat	Čakanje na pouk	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D5	vmes berem knjige	Branje knjig	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D6	Šola traja do pol treh	Konec šole ob pol treh	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D7	grem spet na bus	Odhod na avtobus	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje

D8	in še v knjižnico	Obisk knjižnice	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D9	Doma peljem psa na sprehod	Sprehod s psom	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D10	potem gledam serije	Gledanje filmov	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D11	filme	Gledanje filmov	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D12	Šele zvečer naredim nalogo	Delo za šolo	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D13	potem je večerja	Večerja	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D14	Večerjamo vedno vsi skupaj, celotna družina	Skupna družinska večerja	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D15	poem grem pa že kmalu spat, do desetih sigurno	Spanje	Dogajanje v času šole	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
D16	Kakšen film	Film	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
D17	ali knjiga	Branje knjig	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
D18	Drugače pa pes	Pes	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
D19	ali pa, da delam stvari, ki so mi všeč	Aktivnosti, ki so zanimive	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
D20	npr. rada sestavljam sestavljanke	Sestavljanje sestavljank	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
D21	delam zapestnice	Ob ustvarjanju	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
D22	pišem zgodbe	Pisanje zgodb	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
D23	Razmišljam, da bi napisala knjigo	Pisanje knjige	Hobiji		Vsakdanje življenje
D24	Rada počnem tudi kaj novega	Preizkušanje novih stvari	Hobiji		Vsakdanje življenje
D25	Trenirala sem lokostrelstvo	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
D26	Mažoretke	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
D27	letos bom trenirala balet	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
D28	sem se vpisala, ker mi je res všeč	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
D29	Potekal bi tako, da bi spala do poldneva	spanje	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
D30	Imela za zajtrk in kosilo palačinke	Kosilo	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
D31	Da sem na morju	Izlet na morje	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
D32	jaham konje	Jahanje konjev	aktivnosti	Sanjski dan	Želje

					mladostnikov
D33	popoldne pa bi preživela na samem	samota	Želja po drugačnem načinu življenja	Sanjski dan	Želje mladostnikov
D34	v miru	Mir	Želja po drugačnem načinu življenja	Sanjski dan	Želje mladostnikov
D35	brala knjige	Branje knjig	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
D36	pogledala kakšen film	Gledanje filma	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
D37	Podporo potrebujem, ko grem v družbo	Pri vključevanju v družbo	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
D38	da bi poznala koga, ki pozna družbo	Večje poznavanje ljudi	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
D39	in bi se lažje vključila	Pri vključevanju v družbo	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
D40	Ali pa ko delamo nekaj novega	Pri novih dejavnostih	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
D41	da bi kdo že znal in mi po korakih razložil kako se nekaj naredi	Pri novih dejavnostih	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
D42	Imam par prijateljev	Prijatelji	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
D43	ki so mi pripravljeni pomagati	Prijatelji	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
D44	Z podporo družine sem pa zadovoljna	S strani družine	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
D45	še bolj s strani prijateljev	Prijatelji	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
D46	Starši bi si želeli, da imam več družbe	Pritisk s strani staršev za večje vključevanje v družbo	Usmerjanje	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
D47	vendar meni tako paše kot je	Zadovoljstvo glede trenutnega vključevanja v družbo	Usmerjanje	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
D48	Sem kar zadovoljna	Zadovoljstvo	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
D49	Da bi bila režiserka	Poklic režiserke	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
D50	Igralka	Poklic igralke	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
D51	Če pa ne bi ratal, bi šla pa v smer biologije	Delo v smeri biologije	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
D52	in preučevala življenje živali	Preučevanje življenja živali	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
D53	Želim si tudi, da bi bila bolj	samozavest	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov

	samozavestna				
D54	Da si ne bi mislila, kaj si drugi mislijo	samozaupanje	Za sebe	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
D55	in da bi lahko to tudi popravila	spremembe v načinu razmišljanja	Za sebe	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
D56	Za enkrat še ne morem	Premajhno samozaupanje	Stare strategije		Strategije preživetja
D57	Všeč mi je družba, smo se res ujeli	Zadovoljstvo s osebami v zdravilišču	Odnosi	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D58	Bala sem se, da se ne bomo ujeli	Nepovezanost s člani skupine	Občutki	Pričakovanja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D59	in bo vsak bolj zase	Nepovezanost s člani skupine	Občutki	Pričakovanja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D60	ker sama nisem najboljša, da se vključim	Šibkost pri vključevanju v družbo	Občutki		Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D61	Všeč mi je delo s konji	Terapija s konji	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D62	Hodulje	Aktivnosti s hoduljami	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D63	Plezanje	Plezanje	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in

					rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D64	da smo šli ven	Aktivnosti	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D65	Da smo lahko sami pekli in kuhali večerjo	Samostojno kuhanje večerje in peka	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D66	Sem bolj sproščena se mi zdi	Sproščenost	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D67	Zelo mi je pomagalo, ko so drugi na pogovornih skupinah govorili o sebi	Pogovorne skupine	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D68	sem tudi jaz lažje	Pogovori in delo na sebi	Nove strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D69	in še kaj sem se naučila od njih	Učenje od ostalih članov skupine	Nove strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D70	Pridobila sem na samozavesti	Pridobljena samozavest	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali

					motnjami hranjenja
D71	pri vključevanju v družbo sem boljša	Večja vključenost v družbo	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D72	imam eno izkušnjo več	Nova izkušnja	Program zdravilišča	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D73	Pogovorne skupine so mi pustile vtis tudi zato, ker sem nekaj povedala in so mi drugi dali nasvet, mi je pomagalo	Pogovorne skupine	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D74	Da ne bi bilo vse točno po urniku	Nestrukturiranost	Glede načina dela	Predlogi o izboljšanju	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
D75	če pa že, da bi bili tudi ostali vzgojitelji potem točni, če že to od nas pričakujejo	Netočnost vzgojiteljev	Pomanjkljivosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

Tabela 9.5

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
E1	Čez vikend vstanem ob šestih	Jutranje bujenje	Dogajanje v času vikenda	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
E2	da peljem psa na sprehod	Sprehod s psom	Dogajanje v času vikenda	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
E3	Ob sobotah smo pri babici	Obisk babice	Dogajanje v času vikenda	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
E4	in pripravljamo obroke	Priprava hrane	Dogajanje v času vikenda	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
E5	Ko sem na obisku pri babici, je zraven	Obisk fitnesa	Dogajanje v času vikenda	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje

	tudi fitnes				
E6	katerega večkrat obiščem, mi je všeč	Zadovoljstvo v fitnesu	Osební občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
E7	Malo sam na telefonu	Preživet čas na telefonu	Dogajanje v času vikenda	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
E8	malo z družino	Druženje z družino	Dogajanje v času vikenda	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
E9	Glasba in vse kar je povezano z njo	Glasba	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
E10	ples	Ples	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
E11	petje	Petje	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
E12	in umetnost nasploh	Umetnost	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
E13	Potem pa tudi šport	Šport	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
E14	najbolj odbojka	Šport	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
E15	fitnes	Šport	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
E16	In tudi trenutki, ko se igram s psom	Pes	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
E17	Pojem	Petje	Hobiji		Vsakdanje življenje
E18	plešem	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
E19	treniram odbojko	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
E20	igram klavir	Glasba	Hobiji		Vsakdanje življenje
E21	kitaro	Glasba	Hobiji		Vsakdanje življenje
E22	pišem skladbe	Glasba	Hobiji		Vsakdanje življenje
E23	Da bi spala kolikor dolgo bi lahko	Potreba po naspanosti	Za sebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
E24	da bi imela bogate	Bogati obroki	Hrana	Sanjski dan	Želje mladostnikov
E25	in zdrave obroke	Zdravo prehranjevanje	Hrana	Sanjski dan	Želje mladostnikov
E26	za zajtrk bi imela kruh in belo kavo	Zajtrk — kruh in bela kava	Hrana	Sanjski dan	Želje mladostnikov
E27	za malico grozdje	Za malico grozdje	Hrana	Sanjski dan	Želje mladostnikov
E28	kosilo lignje	Kosilo - lignji	Hrana	Sanjski dan	Želje mladostnikov
E29	in za popoldansko malico gozdne sadeže	Popoldanska malica – gozdni sadeži	Hrana	Sanjski dan	Želje mladostnikov
E30	za večerjo štruklji	Večerja – štruklji	Hrana	Sanjski dan	Želje mladostnikov

	V sanjskem dnevu bi si želela imeti zraven najboljše prijatelje	Najboljši prijatelji	Osebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
E31					
E32	Pri fiziki	Pri predmetu Fizika	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
E33	in tehniki	Pri predmetu Tehnika	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
E34	Nista mi všeč	Nezadovoljstvo s predmeti v šoli	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
E35	zato se ju niti ne učim rada sama	Nezadovoljstvo nad učenjem	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
E36	Pomagajo mi sošolci	S strani učiteljice	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
E37	mi je pa enkrat tudi učiteljica pri tem pomagala	S strani učiteljice	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
E38	se učila z mano	Učenje	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
E39	V redu	Zadovoljstvo	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
E40	Želela bi si, da bi imela na eni rami hudička	Mnenje za dobre odločitve	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
E41	na drugi angelča	Mnenje za slabe odločitve	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
E42	in vsak od njiju bi mi povedal svoj nasvet	Prejemanje nasvetov	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
E43	kaj je dobro	Prejemanje dobrih nasvetov	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
E44	in kaj slabo	Prejemanje slabih nasvetov	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
E45	in bi se potem lažje odločila	Prejemanje nasvetov za lažjo odločitev v situacijah	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
E46	npr. katero hrano lahko jem, kaj je že preveč sladko za pojest	Potreba po nasvetih glede hrane	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
E47	Želim si pevsko kariero	Pevska kariera	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
E48	osebnega trenerja za športni trening	Osebni trener za šport	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
E49	telovadbo vsak dan	Potreba po telovadbi, boljšem počutju	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
E50	Ob sebi bi si želela babico	Babica	Oseba	Podpora	Želje mladostnikov
E51	in mam	S strani matere	Oseba	Podpora	Želje mladostnikov
E52	ker me podpirata	Zadovoljstvo	Ocena	Podpora	Želje mladostnikov

E53	Oče	S strani očeta	Oseba	Podpora	Želje mladostnikov
E54	in dedi	S strani starega očeta	Oseba	Podpora	Želje mladostnikov
E55	me bolj malo, se mi zdi, da me ne razumeta tolk	Nerazumevanje družinskih članov	Občutek	Podpora	Želje mladostnikov
E56	Ko špilamo odbojko	Igranje odbojke	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E57	gledamo filme	Gledanje filmov	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E58	če niso preveč boring	Gledanje filmov	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E59	Da imamo vseeno svoj čas zase	Čas s skupino brez vzgojiteljev	Prosti čas	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E60	posebej od vzgojiteljev	Omogočena samostojnost	Prosti čas	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E61	in ni kot zapor	odprt prostor	Bivalni prostor, okolica	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E62	Da se lahko objamemo	Dovoljeni objemi	Program zdravilišča	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi

					motnjami in/ali motnjami hranjenja
E63	da se lahko pogovorimo prosto, brez nadzora	Prost pogovor s člani skupine	Prosti čas	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E64	Se mi zdi, da razmišljam bolj odraslo	Zrelo mišljenje	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E65	dam tudi drugim priložnost	Priložnost sogovorniku	Nove strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E66	da povejo mnenje	Poslušanje in sprejemanje sogovornika	Nove strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E67	in ga spoštujem	Spoštovanje sogovornikov	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E68	Sem odkrita	Odkritost	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E69	in ne zadržujem v sebi	Izražanje občutkov	Nove strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

E70	Na konflikte se odzivam z manjšo jezo	Manjša uporaba jeze ob konfliktnih situacijah	Vpliv na mladostnika	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E71	Urn timer je prenatrpan	Preveč strukturiran urnik	Pravila	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E72	moti me točnost, preveč je je	Točnost	Pravila	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E73	Želela bi si urnika za hrano	Pomanjkljiv jedilnik	Pomanjkljivosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E74	tudi za malco, ne samo za glavne obroke	Pomanjkljiv jedilnik	Pomanjkljivosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E75	Tako pa samo razmišljam kaj vse bi lahko bilo	Nenehno razmišljanje o hrani	Osebn občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
E76	in mi na koncu ni všeč	Nezadovoljstvo s hrano	Osebn občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E77	Js sem ful perfekcionista, pa me pol take stvari morijo	Težnja k popolnosti	Osebn občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
E78	in me je zelo zmotilo, ko sem pa jaz bila točna in terapije še ni bilo	netočnost vzgojiteljev	Pomanjkljivosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi

					motnjami in/ali motnjami hranjenja
E79	sem bila res slabe volje potem	Nižje razpoloženje zaradi netočnosti vzgojiteljev	Občutki		Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
E80	Spremenila bi, da bi se lahko družili z drugimi	Druženje z ostalimi skupinami	Glede načina dela	Predlogi o izboljšanju	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

Tabela 9.6

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGO RIJA	TEMA
F1	Ob desetih se zbudim	Jutranje bujenje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
F2	jem zajtrk	Zajtrkovanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
F3	gledam serije	Gledanje filma	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
F4	jem kosilo	Kosilo	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
F5	skuham sama	Samostojno kuhanje kosila	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
F6	Pol grem ven	Sprehod	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
F7	se mal družim s prijatelji	Druženje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
F8	gremo peš v park	Sprehod	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
F9	za kakšno uro ali dve. Potem, ko pridem domov, spet gledam serije	Gledanje filma	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
F10	in grem spat	Spanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
F11	Kakšna dobra pesem, npr. Gone gone gone je ena taka dobra	Dobra pesem	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
F12	Pa to, da se lahko zaneseš na nekoga	Zanesljivost na določeno osebo	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
F13	Pa prijatelji	Prijatelji	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
F14	Gledam serije	Film	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje

F15	pa hodim na sprehode	Sprehodi	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
F16	kadar ni prevroče. Res ne maram vročine, sem rajši zunaj na deževen dan	Nezadovoljstvo z vročino	Osební občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
F17	Zgledal bi tko, da bi pojedla deset pic	Obroki pic	Hrana	Sanjski dan	Želje mladostnikov
F18	in se ne bi mogla zredit	nepovišana telesna teža	Za sebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
F19	Potrebujem finančno podporo, samo to	Finančna podpora	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
F20	Od staršev	S strani staršev	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
F21	da mi nakazujejo denar, me preživljajo, do 26. ga leta	Prejemanje preživnine	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
F22	Da lahko preživim, je super	Zadovoljivo za preživetje	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
F23	D drugega od njih ne rabim	Brez želja o drugih vrstah podpore s strani družine	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
F24	bi šla samo stran	oddaljenost od družine	Odnosi	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
F25	kakor sem tudi naredila	oddaljenost od družine	Odnosi	Doživljanje podpore	podpora mladostnikom
F26	Šla sem, ker tam nisem več zdržala	Nevzdržne razmere v družini	Življenjska situacija	Doživljanje podpore	podpora mladostnikom
F27	Prehuda situacija za govorit	Nevzdržne razmere v družini	Življenjska situacija	Doživljanje podpore	podpora mladostnikom
F28	Zdaj sem pa v kriznem centru	Življenje v kriznem centru	Življenjska situacija	Doživljanje podpore	podpora mladostnikom
F29	No, zdaj sem pa tukaj	Življenje v kriznem centru	Življenjska situacija	Doživljanje podpore	podpora mladostnikom
F30	Da bi bili starši to kar morajo biti	Za starše, prevzemanje vlog staršev	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
F31	da bi kdo prevzel to vlogo	Prevzemanje družinskih vlog	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
F32	Take vrste podpora potrebujem, starše	Starši, ki prevzemajo vlogo	Oseba	Podpora	Želje mladostnikov
F33	Da sem nasprotje od družine	Nasprotje družine, ki jo ima	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
F34	da dajem naprej tisto, kar oni meni niso	Neželeno ponavljanje družinskih	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov

		vzorcev			
F35	Res si želim, da moji otroci ne bodo doživljali tega, kot sem jaz	Neželeno ponavljanje družinskih vzorcev	Za sebe	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
F36	Ni podpore s strani družine	Brez podpore s strani družine	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
F37	so me razočarali	Razočaranje s strani družine	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
F38	Zato sem pa tukaj	Posledica neorganiziranega življenja predstavlja prihod v zdravilišče	Življenjska situacija		Vsakdanje življenje
F39	Drugače bi pa postala turistični vodnik	Poklic turističnega vodnika	Kariera	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
F40	pa da bi lahko govorila vedno v angleščini	Komuniciranje v angleščini	Za sebe	Želje prihodnost za	Želje mladostnikov
F41	Podeželje mi je všeč	Podeželje	Bivalni prostor, okolica	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F42	je vse tako umirjeno	Umirjenost	Bivalni prostor, okolica	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F43	terapija s konji je v redu	Terapija s konji	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F44	Nisem se spremenila nič	Brez sprememb	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F45	Bi pa šla še enkrat	Ponovljiva izkušnja	Program zdravilišča	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali

					motnjami hranjenja
F46	ker so mi všeč ljudje	Zadovoljstvo s osebami zdravilišču	Odnosi	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F47	ena dodatna izkušnja več	Nova izkušnja	Program zdravilišča	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F48	Čeprav smo se ujeli	Povezanost s člani skupine	Odnosi	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F49	skupine v bistvu ne poznam	Nepoznavanje skupine	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F50	in tud ne moreš zaupat	Nezaupanje v soljudi	Občutki		Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F51	To lahko samo sebi	Zaupanje le samemu sebi	Občutki		Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F52	ker tud sam najboljše veš, kaj si dal skozi in tko	Zaupanje le samemu sebi	Občutki		Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F53	Sovražim urnik	Preveč strukturiran	Pravila	Slabosti	Program reintegracije in

		urnik			rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F54	in to strukturo	Preveč strukturiran urnik	Pravila	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F55	moglo bi biti bolj na free	Preveč strukturiran urnik	Pravila	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F56	Program ima po mojem mnenju pomanjkljivosti	Prisotne pomanjkljivosti	Pomanjkljivosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F57	čisto premalo je individualnih pogovorov	Premalo individualnih pogovorov	Aktivnosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F58	in nič se ne pogrezneš vase	Brez dela na sebi	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F59	da bi rešil tisto, zaradi česar si prišel	Delo na sebi	Občutki	Pričakovanja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F60	S skupino se bolj samo nekaj zafrkavamo	Preveč svobodno počutje	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali

					motnjami hranjenja
F61	nič dela zares	Brez konkretnih napredkov	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F62	Če se mene vpraša je strokovnosti čisto premalo	Premalo strokovnosti	Pomanjkljivosti	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F63	Jst sem prišla sem, da naredim nekaj na sebi	Brez dela na sebi	Vpliv na mladostnika	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F64	konkretno spremembe	Brez sprememb	Vpliv na mladostnika	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F65	počutim pa se kot da sem na počitnicah	Preveč svobodno počutje	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F66	Spremenila bi tudi to, da bi lahko šli malo posebej	Premalo osebnega prostora	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
F67	ne vedno vsi skupaj, kot skupina	Premalo samostojnosti v skupini	Osebni občutki	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

Tabela 9.7

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
G1	Zjutri, ko se zbudim	Jutranje bujenje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G2	še ležim malo v postelji	Ležanje v postelji	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G3	pol sm ene pol ure na telefonu	Multimedija	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G4	Ko grem končno iz postelje, si naredim nego obraza	Nega obraza	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G5	zajtrk	Zajtrkovanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G6	Potem grem brat knjigo in berem do kosila	Branje knjige	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G7	če ne vstanem preveč pozn	Pozno vstajanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G8	Potem skuham kosilo	Kuhanje kosila	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G9	nato pa pride iz službe mami	Druženje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G10	Po kosilu grem mal na računalnik	Multimedija	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G11	gledam kkšno serijo	Gledanje filma	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G12	mal poležim	Počitek	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G13	in ponavadi tudi zaspim zraven	Spanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G14	Potem se družim mal z mami	Druženje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G15	mi da kakšno delo	Izvajanje opravil	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G16	Zvečer se dobim s prjatlom	Druženje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G17	ko pridem domou sem še na telefonu	Multimedija	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G18	dokler mi ga mami ne vzame	Omejen telefon	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G19	in spat	Spanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
G20	Po navadi je to branje	Branje knjig	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
G21	ker me sprošča	Sproščanje ob branju knjig	Osebn občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
G22	in ful pomiri	Pomirjanje ob branju knjig	Osebn občutki	Občutki	Vsakdanje življenje

G23	Najraje berem romane	Branje knjig	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
G24	Ali pa tudi prijatelji me spravjo v dobro voljo	Prijatelji	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
G25	druženje z njimi	Druženje	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
G26	Pa tud kakšni random trenutki, čist odvisno	Naključni trenutki	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
G27	Zelo rada jaham	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
G28	berem	Branje	Hobiji		Vsakdanje življenje
G29	in pojem	Petje	Hobiji		Vsakdanje življenje
G30	Da se zgodi zbudim, okoli osmih	Zgodnje jutranje bujenje	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G31	in sem na telefonu samo petnajst minut	Kratek čas preživet na telefonu	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G32	da na hitro pregledam social media	Kratek čas preživet na telefonu	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G33	Potem, da si naredim nego obraza	Nega obraza	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G34	umijem zobe	Umivanje zob	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G35	Si pripravim zdrav zajtrk	Zdrava prehrana	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G36	in naredim že dopoldne en dober workout	Telovadba	Aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G37	Nato peljem na sprehod psa	Sprehod s psom	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G38	si skuham kosilo	Samostojno kuhanje kosila	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G39	Idealno bi bilo popoldansko branje	Popoldansko branje	aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G40	zraven pa bi imela mačka, ki bi spal	Prisotnost živali	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G41	Ko pride mami iz službe, bi se z njo malo družila	Druženje z mamo	Osebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G42	Zvečer bi si naredila še nego obraza	Nega obraza	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G43	in poskrbela za ostalo higieno	Skrb za higieno	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G44	Nato bi bila priprava zdrave večerje	zdrava večerja	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
G45	in spat	Spanje	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov

G46	Pri tem, da bi bolj gledala na svojo samopodobo	Pri izoblikovanju pozitivne samopodobe	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
G47	Da bi me kdo naučil, da se sprejemam takšno kot sm	Sprejemanje sebe	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
G48	in, da je vreduč sm taka	Sprejemanje sebe	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
G49	da si moram biti všeč	Sprejemanje sebe	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
G50	in zadovoljna sama s sabo	Samozadovoljstvo	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
G51	Bi si želela pomoči	Na vseh področjih	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
G52	zdaj jo imam tukaj	Strokovna podpora v zdravilišču	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
G53	mislem zaradi tega sm pršla	Zavedanje o potrebnih pomočih	Občutki	Potrebna podpora	podpora mladostnikom
G54	Podporo imam tukaj v Rakitni	Strokovna podpora v zdravilišču	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
G55	zato sem tudi tukaj	Zavedanje o potrebnih pomočih	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
G56	da bi dobila dobro samopodobo	Pri izoblikovanju pozitivne samopodobe	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
G57	Prejemam jo s skupinskimi pogovor	Preko programa v zdravilišču, skupinski pogovori	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
G58	mi je všeč	Zadovoljstvo	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
G59	ko si izmenjamo izkušnje	Preko članov skupine programa, izmenjava izkušenj	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
G60	se dopolnjujemo	Preko članov skupine programa, dopolnjevanje	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
G61	lahko govorimo o vsem	Preko programa v zdravilišču, odprt skupinski pogovori	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
G62	Podpora v Rakitni je super	Zadovoljstvo	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
G63	Doma me podpira tudi mami	S strani matere	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
G64	ki se po mojem mnenju najbolj trudi	Trud matere	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
G65	takoj za njo je	Sestra	Oseba	Prejeta podpora	Podpora

	tudi moja sestra				mladostnikom
G66	Ati se pa skuša trudit	Poskus truda s strani očeta	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
G67	vendar ga skoraj nič ni doma, tako, da tega ne more	Pomanjkanje prisotnosti očeta	Življenjska situacija	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
G68	Želela bi si imet tak krog prijateljev	Krog prijateljev	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G69	da bi vsi skupaj ven hodili, ne nekaj posebej	Krog prijateljev	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G70	kot da smo ena klapa	Krog prijateljev	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G71	Bi se sama boljše počutila	Boljše počutje	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G72	Pa za doma bi potrebovala, da bi bil ati več časa doma	Prisotnost očeta	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G73	in bi se lahko boljše povezal	Povezanost družine	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G74	in bli skupi	Povezanost družine	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G75	Da ne bi imela problemov z depresijo	Brez depresije	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G76	Da bi končala šolo	Končati šolo	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G77	naredila kakšen tečaj za kozmetiko v tujini	Tečaj kozmetike v tujini	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G78	dobila službo	Dobra služba	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G79	imela družino	Družina	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G80	in bila srečna	sreča	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G81	Obrnit bi se želela na mojo bestico	Podpora prijateljice v prihodnosti	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G82	Želim pa si tud še naprej ohrant tok dobre stike s sestro	Ohranitev stikov s sestro	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G83	in mami	Ohranitev stikov z mamo	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
G84	Ja, vseč so mi te pogovorne skupine	Pogovorne skupine	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
G85	kt sm že rekla, pa aktivnosti s konji	Terapija s konji	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije

					mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
G86	Sem se zelo spremenila odkar sem tukej	Spremembe pri mladostniku	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
G87	iz dneva v dan so spremembe	Spremembe pri mladostniku	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
G88	ampak se jih ne opazi takoj. Šele pol čez neki dni jih vidim	Konkretne spremembe se razvijajo počasi	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
G89	Naučila sem se novih tehnik, kako se spravim iz depresije	Nove tehnike premagovanja depresije	Nove strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
G90	da ni rešitev samopoškodovanja	Samopoškodovanja	Stare strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
G91	ampak imam zdaj dnevnik, v katerega zapisujem čustva	Pisanje dnevnika čustev	Nove strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
G92	in mi je tko pol lažje	Posledično boljše počutje	Nove strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami

					hranjenja
G93	Da bi lahko mel pri sebi telefone preden grem spat	Dovoljeni telefoni pred spanjem	Glede dela načina	Predlogi o izboljšanju	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
G94	sicer razumem, zakaj ne smemo, da se počasi umirjamo za spanje	Želene spremembe	Glede dela načina	Predlogi o izboljšanju	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
G95	samo bi bilo vseeno fajn	Želene spremembe	Glede dela načina	Predlogi o izboljšanju	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

Tabela 9.8

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
H1	Med tednom grem delat	Opravljanje študentskega dela	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
H2	k pridem domou mal pojem	Kosilo	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
H3	pa grem spat	Spanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
H4	Pol se pa zvečer pripravim za naslednji dan	Večerna priprava za naslednji dan	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
H5	pa grem spat	Spanje	Dogajanje v času počitnic	Potek običajnega dne	Vsakdanje življenje
H6	Nč tazga	Nepomembnost lastnih dejavnosti	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
H7	Druženje s prijatli	Prijatelji	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
H8	pa ubistvu tud delo, k ga delam	Študentsko delo	Dejavniki dobrega počutja		Vsakdanje življenje
H9	Rad se vozim s kolesom	Šport	Hobiji		Vsakdanje življenje
H10	pa všeč mi je tud moje delo	Zadovoljstvo s študentskim delom	Osebni občutki	Občutki	Vsakdanje življenje
H11	bi reku, da je kr za hobi, ker sem	Študentsko delo	Hobiji		Vsakdanje življenje

	navdušen nad tem				
H12	kar bom tud kasnej delu, gradbeništvo	Služba v gradbeništvu	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
H13	Moj sanjski dan bi bil tak, da bi mel punco	Bodoča punca	Osebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
H14	in z njo preživel ta dan	Bodoča punca	Osebe	Sanjski dan	Želje mladostnikov
H15	pa da bi mal šetala po Ljubljani	Sprehod po Ljubljani	Aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
H16	šla na kosilo	Kosilo	Potek dneva	Sanjski dan	Želje mladostnikov
H17	al pa tud na morje	Izlet na morje	Aktivnosti	Sanjski dan	Želje mladostnikov
H18	Se mi zdi, da na splošno potrebujem več spodbude v življenju	Spodbujanje	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
H19	Da bi me kdo ob določenih stvareh mal podprl	Podpora pri aktivnostih	Področje	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
H20	me pohvalo za stvari	Pohvale	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
H21	To mi res velik pomen	Velik pomen podpore	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
H22	Al pa, da bi mi kdo reku, da bo v življenju vse vrede, da se bo vse zrihtal	Zagotovitev dobrih izidov	Način	Potrebna podpora	Podpora mladostnikom
H23	Velikrat me doma pohvali mama	S strani matere	Oseba	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
H24	me podpira	Podpora	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
H25	spodbuja pri tem, da hodim delat	Spodbujanje k opravljanju študentskega dela	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
H26	me večkrat tudi pohvali	Prejete pohvale	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
H27	To se mi zdi res lepo	Hvaležnost za podporo	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
H28	in mi velik pomen, res	Velik pomen podpore	Občutek	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
H29	Z njo se pogovarjam	Preko pogovora	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
H30	me kaj vpraša, kako sem itd.	Vprašanja od mame – zanimanje mladostnika	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
H31	tudi tukej v Rakitni me zdaj podpirajo	Strokovna podpora v zdravilišču	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom

H32	ko mamote pogovorne skupine	V pogovornih skupinah preko ostalih članov	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
H33	pa tudi individualne, mi tudi velik pomenjo	V individualnih pogovorih	Način	Prejeta podpora	Podpora mladostnikom
H34	Sem zadovoljen	Zadovoljstvo	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
H35	Se mi zdi, da je kr ok	Zadovoljstvo	Ocena	Doživljanje podpore	Podpora mladostnikom
H36	Želim si najdit punco	Partnerka v prihodnosti	Odnosi	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
H37	k me bo podperala	Podpora partnerjev	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
H38	tudi pol k staršev več ne bo	Podpora staršev	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
H39	pa da me bojo tudi prjatelji podpirali	Podpora prijateljev	Za sebe	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
H40	Pa, da bi bil zadovoljen v službi	Zadovoljstvo v sužbi	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
H41	n enkrat postal sam svoj šef	Postati samostojni podjetnik	Kariera	Želje za prihodnost	Želje mladostnikov
H42	Všeč so mi skupinski pogovori	Pogovorne skupine	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
H43	in individualni	Individualni pogovori	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
H44	se velik naučim iz tega	Novo znanje	Program zdravilišča	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
H45	Pa tudi aktivnosti vse so mi tukaj všeč	Aktivnosti	Aktivnosti	Všečne stvari	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

H46	Opažam, da sm bolj samozavesten	Pridobljena samozavest	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
H47	ta nova družba in novi prijatelji, ki sem jih pridobil so name vplival tko, da sem bolj komunikativen	Večja komunikativnost v odnosih	Nove strategije	Strategije preživetja	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
H48	Tko, celotn program je dobr vplival name	Dober vpliv	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
H49	in tudi te pogovori z terapeuti, vse skupej	Dober vpliv	Vpliv mladostnika na	Spremembe	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
H50	Prehitr gremo spat	Prehitra ura za spanje	Pravila	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
H51	pa telefone bi lahko mel skos	Premalo prostega časa s telefoni	Pravila	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja
H52	tud ponoč, da bi si lahko prižgal musko, če ne bi mogel spat	Prepovedano poslušanje glasbe v nočnem času	Pravila	Slabosti	Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

9.5. Osno kodiranje

Vsakdanje življenje

❖ Potek običajnega dne

- Dogajanje v času šole
- A) Dnevna opravila
 - Jutranje bujenje (A5), (B1), (B7), (C14), (D1)
 - Urejanje (B2)
 - Čakanje na pouk (D4)
 - Pouk (A7), (B4), (C16), (D3)
 - Konec šole ob pol treh (D6)
 - Po šoli odhod domov (A9), (B5)
 - Odhod na avtobus (B3), (C15), (D7), (D2)
 - Kosilo (C18)
 - Večerja (D13)
 - Skupna družinska večerja (D14)
 - Ponoči spanje (A12)
 - Spanje (D15), (C22)
- B) Prostočasne dejavnosti
- a) Aktivne dejavnosti
 - Delo za šolo (A11), (C19), (C20), (C17), (D12)
 - Branje knjig (D5)
 - Obisk knjižnice (D8)
 - Sprehod s psom (D9)
 - Druženje s sošolci ob kavi (A6)
 - Druženje po pouku (A8)
- b) Pasivne dejavnosti
 - Gledanje filmov (D10), (D11)
 - Popoldanska neaktivnost za šolo (B6)
 - Popoldanski počitek (A10)
 - Preživljanje časa na telefonu (C21)
- Dogajanje v času počitnic
- A) Dnevna opravila
 - Jutranje bujenje (G1), (C1), (F1)
 - Pozno vstajanje (G7)
 - Zajtrkovanje (F2), (C2), (G5), (B8)
 - Kosilo (F4), (C8), (B11), (H2)
 - Samostojno kuhanje kosila (F5), (G8)
 - Izvajanje opravil (G15)
 - Opravljanje študentskega dela (H1)
 - Večerna priprava za naslednji dan (H4)
 - Spanje (F10), (A2), (G13), (G19), (H3), (H5)
- B) Prostočasne dejavnosti
- a) Aktivne dejavnosti
 - Druženje (F7), (G16), (G14), (G9), (C11)
 - Druženje z družino (B15)
 - Sprehod (F6), (F8)
 - Šport (C5)
 - Igranje košarke (C6)
 - Telovadba (C7)

- Igranje trobente – vaja (C9)
 - Branje knjige (G6)
 - Nega obraza (G4)
 - Preživljanje prostega časa na svežem zraku (B14), (C4), (C12), (A3), (B10)
 - b) Pasivne dejavnosti
 - Raznoliko preživljanje prostega časa (A1)
 - Omejen telefon (G18)
 - Preživljanje časa na telefonu (B9), (B12)
 - Gledanje televizije (B13)
 - Gledanje filma (C10), (F3), (F9), (A4), (C13), (G11)
 - Multimedija (G3), (G10), (G17), (C3)
 - Počitek (G12)
 - Ležanje v postelji (G2)
 - Dogajanje v času vikenda
 - Jutranje bujenje (E1)
 - Priprava hrane (E4)
 - Sprehod s psom (E2)
 - Druženje z družino (E8)
 - Obisk babice (E3)
 - Obisk fitnesa (E5)
 - Preživet čas na telefonu (E7)
- ❖ Dejavniki dobrega počutja
- ❖ A) Aktivnosti
- Izlet v London (C39)
 - Branje knjig (D17), (G20), (G23)
 - Aktivnosti, ki so zanimive (D19)
 - Sestavljanje sestavljank (D20)
 - Ob ustvarjanju (B18), (D21)
 - Pisanje zgodb (D22)
 - Umetnost (E12)
 - Glasba (E9)
 - Ples (E10)
 - Petje (E11)
 - Plezanje (A56)
 - Šport (E13), (E15), (E14), (C23), (C26)
 - Dobra pesem (F11)
 - Film (F14), (D16)
 - Sprehodi (F15)
 - Spanje (A13)
 - Študentsko delo (H8)
- ❖ B) Osebe
- Druženje (A14), (C24), (C25), (G25), (C27)
 - Prijatelji (F13), (G24), (H7)
- ❖ C) Drugo
- Pes (D18), (E16)
 - Zanesljivost na določeno osebo (F12)
 - Občutena prijaznost s strani drugih (B16)
 - Pogovori (A15)
 - Naključni trenutki (B17), (G26)
 - Ob dosegu cilja (B19)
 - Kvalitetno izkoriščen prosti čas (B20)
 - Dobra ocena (B21)

- ❖ Hobiji
 - Spanje (A16)
 - Gledanje serij (A18), (B24)
 - Ustvarjanje (B22)
 - Risanje (B23)
 - Branje (G28)
 - Pisanje knjige (D23)
 - Preizkušanje novih stvari (D24)
 - Šport (D25), (E18), (E19), (D26), (D27), (D28), (G27), (H9), (C28), (C29), (A57)
 - Petje (E17), (G29)
 - Igranje v glasbeni šoli (C31)
 - Glasba (E20), (E22), (E21), (B25), (A17), (C30), (C32), (C33)
 - Študentsko delo (H11)

- ❖ Občutki
 - Osebni občutki
 - A) Pozitivni
 - Sproščanje ob igranju trobente (C53)
 - Sproščanje ob branju knjig (G21)
 - Pomirjanje ob branju knjig (G22)
 - Sproščenost ob sprehodih (C112)
 - Iskreni pogovori ob sprehodih (C113)
 - Vložen trud za šolo (C57)
 - Zadovoljstvo v fitnesu (E6)
 - Zadovoljstvo s študentskim delom (H10)
 - Razmislek o nadaljevanju igranja trobente (C34)
 - B) Negativni
 - Nenehen občutek tesnobe (A21)
 - Zaradi nedejavnosti čustev posledično težka racionalizacija prejete podpore (A42)
 - Nesamozavestnost pri igranju trobente (C35), (C36), (C37)
 - Iskanje lastne identitete (C70), (C73), (C74)
 - Nenehno razmišljanje o hrani (E75)
 - Prezemanje krivde za slab učni uspeh (C55), (C56)
 - Nezadovoljstvo s predmeti v šoli (E34)
 - Nezadovoljstvo nad učenjem (E35)
 - Težnja k popolnosti (E77)
 - Nezadovoljstvo z vročino (F16)
 - Nepomembnost lastnih dejavnosti (H6)
 - Odnosi
 - Materinski odnos z razredničarko (A49)
 - Izgubljanje prijateljev zaradi različnih interesov (C48)

Želje mladostnikov

- ❖ Sanjski dan
 - Potek dneva
 - Zgodnje jutranje bujenje (G30)
 - Zgodnje vstajanje (B26)
 - Nega obraza (G33), (G42)
 - Skrb za higieno (G43)
 - Umivanje zob (G34)
 - Občutek naspanosti (B27)
 - Kosilo (D30), (H16)
 - Kratek čas preživet na telefonu (G31), (G32)
 - Sprehod s psom (G37)

- Samostojno kuhanje kosila (G38)
- Prisotnost živali (G40)
- Zdrava prehrana (G35)
- Zdrava večerja (G44)
- Spanje (B38), (D29), (G45)
- Aktivnosti
 - Izlet na morje (B30), (H17), (D31)
 - Odhod v mesto (B32)
 - Sprehod po Ljubljani (H15)
 - Ogled uličnih nastopov (C41)
 - Obisk restavracije (C42)
 - Telovadba (G36)
 - Obisk trgovin (B33)
 - Nakupovanje (B34), (C43)
 - Gledanje filmov (B36), (D36)
 - Jahanje konjev (D32)
 - Prisotnost psa (A24)
 - Branje knjig (D35)
 - Popoldansko branje (G39)
- Osebe
 - Družinski izlet (B29)
 - Skupno kopanje z družino (B31)
 - Druženje z mamo (G41)
 - Druženje s prijatelji (C47)
 - Najboljši prijatelj (E31)
 - Bodoča punca (H13), (H14)
- Hrana
 - Zdravo prehranjevanje (B28), (E25)
 - Prehranjevanje s pokovko (B37)
 - Bogati obroki (E24)
 - Obroki pic (F17)
 - Zajtrk - kruh in bela kava (E26)
 - Za malico grozdje (E27)
 - Kosilo - lignji (E28)
 - Popoldanska malica - gozdni sadeži (E29)
 - Večerja - štruklji (E30)
- Za sebe
 - Sproščenost (A19)
 - Življenje brez tesnobe (A20)
 - Živeti brez disociacij (A22)
 - Biti brez negativnih misli (A23)
 - Občutek naspanosti (B27)
 - Potreba po naspanosti (E23)
 - Ne-povišana telesna teža (F18)
- Želja po drugačnem načinu življenja
 - Brezplačne stvari (B35), (C44)
 - Imeti dobro športno obutev (C46)
 - Nakup dobre majice (C45)
 - Življenje v Londonu (C38)
 - Brez nadzora (C40)
 - Samota (D33)
 - Mir (D34)
- ❖ Želje za prihodnost
 - Za sebe

- A) Notranje
 - Spodobnost za sprejemanje ljubezni (A41)
 - Po osebni rasti (A47)
 - Sreča (B58), (G80)
 - Več zaupanja (B60)
 - Zdravje (C80)
 - Samozavest (D53)
 - Samozaupanje (D54)
 - Spremembe v načinu razmišljanja (D55)
 - Nasprotje družine, ki jo ima (F33)
 - Neželeno ponavljanje družinskih vzorcev (F34), (F35)
 - Boljše počutje (G71)
 - Brez depresije (G75)
- B) Zunanje
 - Podpora prijateljice v prihodnosti (G81)
 - Podpora prijateljev (H39)
 - Podpora partnerjev (H37)
 - Podpora staršev (H38)
 - Partnerka v prihodnosti (C75)
 - Prezemanje družinskih vlog (F31)
 - Družina (C76), (G79), (B57)
 - Biti vzoren oče (C77)
 - Potreba po finančnem varstvu (C82)
 - Osebni trener za šport (E48)
 - Fizično pripravljenost telesa (C81)
 - Potreba po telovadbi, boljšem počutju (E49)
 - Komuniciranje v angleščini (F40)
- Odnosi
 - Po tesnih odnosih (A48)
 - Dobri odnosi (B59)
 - Bolj intenzivni stiki s prijatelji (A50)
 - Želja po druženju s prijatelji (C83), (C84)
 - Krog prijateljev (G68), (G69), (G70)
 - Partnerka v prihodnosti (C71), (H36)
 - V sedanosti brez partnerke (C72)
 - Povezanost družine (G73), (G74)
 - Prisotnost očeta (G72)
 - Ohranitev stikov s sestro (G82)
 - Po materinski ljubezni (A44)
 - Po večjem sprejemanju s strani matere (A45)
 - Za mamo, da prevzame materinsko vlogo (A43)
 - Po izražanju čustev matere (A46)
 - Za starše, prevzemanje vlog staršev (F30)
 - Ohranitev stikov z mamo (G83)
- Kariera
 - Končati šolo (B55), (G76)
 - Dobra služba (C78), (G78)
 - Ugoden delovnik v službi (C79)
 - Zadovoljstvo v službi (H40)
 - Služba fotografinje (B56)
 - Poklic režiserke (D49)
 - Poklic igralke (D50)
 - Delo v smeri biologije (D51)
 - Preučevanje življenja živali (D52)
 - Pevska kariera (E47)
 - Poklic turističnega vodnika (F39)

- Tečaj kozmetike v tujini (G77)
- Služba v gradbeništvu (H12)
- Postati samostojni podjetnik (H41)

❖ Podpora

- Oseba
 - Babica (E50)
 - S strani očeta (E53)
 - S strani starega očeta (E54)
 - S strani matere (E51)
 - Starši, ki prevzemajo vlogo (F32)
- Ocena
 - Zadovoljstvo (E52)
- Občutek
 - Nerazumevanje družinskih članov (E55)

Podpora mladostnikom

❖ Prejeta podpora

- Oseba
- A) Družinski člani
 - S strani družine (D44)
 - S strani staršev (F20)
 - S strani mame podpora za glasbo (C67)
 - S strani očeta podpora za šport (C68)
 - S strani matere (B48), (G63), (H23)
 - Sestra (G65)
 - S strani sestrične (B47)
- B) Drugi
 - S strani razredničarke (A33)
 - S strani učiteljice (E36), (E37)
 - Prijatelji (A35), (D42), (D45), (D43), (B49)
 - S strani prostovoljcev (C58)
 - S strani psihologinje, s pogovorom (A37)
 - Nasveti tretjih oseb (A38)
- Usmerjanje
 - Pritisk s strani staršev za večje vključevanje v družbo (D46)
 - Zadovoljstvo glede trenutnega vključevanja v družbo (D47)
- Način
- A) Preko zdravilišča
 - Strokovna podpora v zdravilišču (G52), (G54), (H31)
 - Preko programa v zdravilišču, skupinski pogovori (G57)
 - Preko programa v zdravilišču, odprt skupinski pogovori (G61)
 - Preko članov skupine programa, izmenjava izkušenj (G59)
 - Preko članov skupine programa, dopolnjevanje (G60)
 - V pogovornih skupinah preko ostalih članov (H32)
 - V individualnih pogovorih (H33)
- B) Drugo
 - Preko pogovora (A34), (H29)
 - Preko druženja, pogovorov (A36)
 - Preko učenja (C59), (E38)

- Prostovoljna pomoč (C60)
- Prejemanje preživnine (F21)
- Podpora (H24)
- Spodbujanje k opravljanju študentskega dela (H25)
- Prejete pohvale (H26)
- Vprašanja od mame – zanimanje za mladostnika (H30)

❖ Potrebna podpora

- Področje
- A) Notranje
 - Samospoštovanje (A28)
 - Pri izoblikovanju pozitivne samopodobe (G46), (G56)
 - Sprejemanje sebe (G47)(G48) (G49), (A30)
 - Samozadovoljstvo (G50)
 - Sprejemanje lastnih čustev (A29)
 - Pri težavah s hrano (A31)
 - Zavedanje o potrebni pomoči (G55)
 - Za pomoč doživljanja sreče (B43)
- B) Zunanje
 - Na vseh področjih (A25), (G51)
 - V šoli (C54)
 - Pomoč pri pouku (B44)
 - Pri predmetu Fizika (E32)
 - Pri predmetu Tehnika (E33)
 - Pri vključevanju v družbo (D37), (D39)
 - Večje poznavanje ljudi (D38)
 - Pri novih dejavnostih (D40), (D41)
 - Podpora pri aktivnostih (H19)
 - Učenje risanja (B45)
 - Učenje fotografiranja (B46)
 - Finančna podpora (F19)
- Čas
 - V težkih situacijah (A32)
- Oseba
 - Nogometni trener (C49)
 - Učitelj za igranje trobente (C50), (C52)
- Način
 - Strokovna pomoč (B42)
 - Spodbujanje (A26), (H18)
 - Motivacija za igranje trobente (C51)
 - Potreba po pomiritvi, da se bo vse umirilo (A27)
 - Zagotovitev dobrih izidov (H22)
 - Pohvale (H20)
 - Mnenje za dobre odločitve (E40)
 - Mnenje za slabe odločitve (E41)
 - Prejemanje nasvetov (E42)
 - Prejemanje dobrih nasvetov (E43)
 - Prejemanje slabih nasvetov (E44)
 - Prejemanje nasvetov za lažjo odločitev v situacijah (E45)
 - Potreba po nasvetih glede hrane (E46)
- Občutki
 - Težave z zaupanjem (B39)
 - Strah pred razočaranjem (B40)
 - Potreba po veselju, občutkih sreče (B41)

- Zavedanje o potrebni pomoči (G53)
- ❖ Doživljanje podpore
 - Občutki
 - A) Pozitivni
 - Velik pomen podpore (H21), (H28)
 - Občudovanje podpore (C62)
 - Podpora je navdih (C61)
 - Hvaležnost za podporo (H27), (C63)
 - B) Negativni
 - Želja po večjem razumevanju (B52), (B53)
 - Premalo razumevanja (B54), (B51)
 - Poskus truda s strani očeta (G66)
 - Razočaranje s strani družine (F37)
 - Brez želja o drugih vrstah podpore s strani družine (F23)
 - Ocena
 - Delno zadovoljstvo (A39), (A40)
 - Zadovoljstvo (D48), (E39), (G58), (H34), (H35), (G62), (C64), (C65)
 - Zadovoljivo za preživetje (F22)
 - Brez podpore s strani družine (F36)
 - Nejasna podpora družine (C66), (C69)
 - Trud matere (G64)
 - S strani šole ni podpore (B50)
 - Odnosi
 - Oddaljenost od družine (F24), (F25)
 - Življenjska situacija
 - Nevzdržne razmere v družini (F26), (F27)
 - Življenje v kriznem centru (F28), (F29)
 - Posledica neorganiziranega življenja predstavlja prihod v zdravilišče (F38)
 - Pomanjkanje prisotnosti očeta (G67)

Program reintegracije in rehabilitacije mladostnikov s čustvenimi motnjami in/ali motnjami hranjenja

- ❖ Pričakovanja
 - Aktivnosti
 - Večje število individualnih pogovorov (A64)
 - Občutki
 - Nepovezanost s člani skupine (D58), (D59)
 - Delo na sebi (F59)
 - Šibkost pri vključevanju v družbo (D60)
 - Nezaupanje v soljudi (F50)
 - Zaupanje le samemu sebi (F51), (F52)
- ❖ Vsečne stvari
 - Aktivnosti
 - A) Strokovne aktivnosti
 - Individualni pogovori (A52), (H43)
 - Pogovorne skupine (C86), (C89), (C87), (C88), (A53), (H42), (D67), (D73), (G84)
 - Terapija s konji (B62), (B68), (C93), (D61), (F43), (G85)

- B) Druge aktivnosti
 - Obisk živali (A51)
 - Ustvarjalne delavnice (A54), (B63)
 - Sprehodi (C111)
 - Aktivnosti (D64), (H45)
 - Aktivnosti s hoduljami (D62)
 - Igranje odbojke (E56)
 - Plezanje (D63), (A55)
 - Samostojno kuhanje večerje in peka (D65)
 - Gledanje filmov (E57), (E58)
- Prosti čas
 - Jutranji tek po izbiri (C96)
 - Čas s skupino brez vzgojiteljev (E59)
 - Omogočena samostojnost (E60)
 - Prost pogovor s člani skupine (E63)
- Odnosi
 - Dobra komunikacija s sostanovalci (B61)
 - Zadovoljstvo s osebami v zdravilišču (D57), (F46)
 - Povezanost s člani skupine (F48)
- Bivalni prostor, okolica
 - Stanovanje (C90)
 - Sproščenost (C95)
 - Mirna okolica (C101)
 - Umirjenost (F42)
 - Podeželje (F41)
 - Odprt prostor (E61)
 - Hrana (C85)
- Program zdravilišča
 - Upoštevanje pravil (C102)
 - Dovoljeni objemi (E62)
 - Ustreznost programa (C107)
 - Novo znanje (C94), (H44)
 - Ponovljiva izkušnja (F45)
 - Nova izkušnja (D72), (F47)
- Občutki
 - Sproščenost ob sprehodih (C112)
 - Iskreni pogovori ob sprehodih (C113)

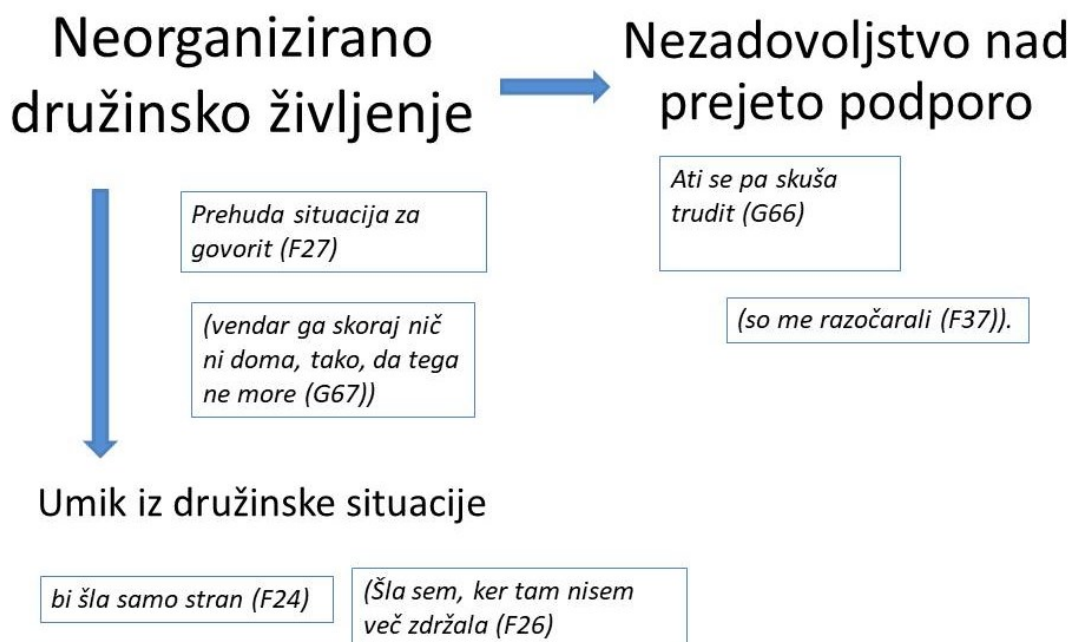
❖ Slabosti

- Pomanjkljivosti
 - Prisotne pomanjkljivosti (F56)
 - Premalo strokovnosti (F62)
 - Netočnost vzgojiteljev (D75), (E78)
 - Pomanjkljiv jedilnik (E73), (E74)
- Aktivnosti
 - Premalo individualnih pogovorih (A62), (A63), (F57)
 - Pogovorna skupina (B69)
 - Pogovori o slabih lastnostih posameznikov (B70)
 - Pogovori o spremembah, novih načinih življenja (B71)
- Pravila

- Premalo prostega časa (B76)
 - Premalo prostega časa s telefoni (H51)
 - Preveč strukturiran urnik (E71), (F53), (F54), (F55)
 - Prehitra ura za spanje (H50)
 - Prepovedano poslušanje glasbe v nočnem času (H52)
 - Točnost (E72)
 - Osebni občutki
 - A) Glede pravil
 - Preveč svobodno počutje (F60), (F65)
 - Premalo osebnega prostora (F66)
 - Prevelika izpostavljenost (B72)
 - Premalo samostojnosti v skupini (F67)
 - B) Glede skupine
 - Premalo moške družbe (C91), (C108)
 - Brez igralcev za nogomet (C109), (C92)
 - Nezainteresiranost punc za sprehode (C114)
 - C) Izkušnje
 - Nezaupanje v ljudi (B64)
 - Nezaupanje zaradi slabe preteklosti izkušnje (B65)
 - Nepoznavanje skupine (F49)
 - Nezadovoljstvo s hrano (E76)
 - Brez konkretnih napredkov (F61)
 - Brez dela na sebi (F58)
- ❖ Strategije preživetja
- Spremembe
 - V pričakovanju
 - Stare strategije
 - Neustrezno obnašanje ob občutku pritiska (C99), (C100)
 - Premajhno samozaupanje (D56)
 - Samopoškodovanje (G90)
 - Nove strategije
 - Iskrenost pri odnosih (B67)
 - Delo na pozitivni samozavesti (C106)
 - Pogovori in delo na sebi (D68)
 - Učenje od ostalih članov skupine (D69)
 - Priložnost sogovorniku (E65)
 - Poslušanje in sprejemanje sogovornika (E66)
 - Izražanje občutkov (E69)
 - Nove tehnike premagovanja depresije (G89)
 - Pisanje dnevnika čustev (G91)
 - Posledično boljše počutje (G92)
 - Večja komunikativnost v odnosih (H47)
- ❖ Spremembe
- Vpliv na mladostnika
 - A) Pozitiven vpliv
 - Dober vpliv (A58), (H48), (H49)
 - Boljše počutje (A59)
 - Odprtost pri odnosih z drugimi ljudmi (B66)
 - Večja vključenost v družbo (D71)

- Sproščenost (C97), (D66)
 - Večja komunikativnost (C98)
 - Pridobljena samozavest (D70), (H46)
 - Zrelo mišljenje (E64)
 - Spoštovanje sogovornikov (E67)
 - Odkritost (E68)
 - Manjša uporaba jeze ob konfliktnih situacijah (E70)
 - Spremembe pri mladostniku (G86), (G87)
 - Konkretna sprememba se razvijajo počasi (G88)
- B) Negativen vpliv
 - Brez dela na sebi (F63)
 - Brez sprememb (F44), (F64), (A60)
 - Še ni konkretnih sprememb (A61)
- ❖ Predlogi o izboljšanju
- Glede načina dela
 - Zelene spremembe (G94), (G95)
 - Naloge terapevtov (B73), (B74)
 - Nestrukturiranost (D74)
 - Več prostega časa za večjo povezanost med člani skupine (B77)
 - Več dejavnosti v gozdu (C110)
 - Druženje z ostalimi skupinami (E80)
 - Dovoljeni telefoni pred spanjem (G93)
 - Glede obrokov
 - Kosilo v apartmaju (B75)

9.6. Odnosno kodiranje

Slika 9.1: Vpliv življenjske situacije na doživljanje podpore

Slika 9.2: Povezava med mladostniki, ki prejemajo le delno podporo s strani družine